

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (LSR) na lata 2016 – 2022

dla obszaru gmin:

Mełgiew, Milejów, Piaski, Rybczewice i Trawniki

Przyjęta uchwałą WZC nr W/2/12/2015 w dn. 29.12.2015 r.

Ze zmianami:

- 1) z dnia 31 maja 2016 r. (uchwała WZC nr W/4/05/2016)
- 2) z dnia 3 października 2016 r. (uchwała WZC nr W/4/10/2016)
- 3) z dnia 7 lutego 2017 r. (uchwała Zarządu nr Z/1/02/2017)
- 4) z dnia 7 czerwca 2017 r. (uchwała Zarządu nr Z/2/06/2017)
- 5) z dnia 11 grudnia 2017 r. (uchwała Zarządu nr Z/2/12/2017)
- 6) z dnia 30 października 2018 r. (uchwała Zarządu nr Z/3/10/2018)
- 7) z dnia 5 kwietnia 2019 r. (uchwała Zarządu nr Z/3/04/2019)
- 8) z dnia 28 maja 2019 r. (uchwała Zarządu nr Z/2/05/2019) i korektą zmian z dnia 13.06.2019 r. (uchwała Zarządu nr Z/1/06/2019)
- 9) z dnia 3 lutego 2020 r. (uchwała Zarządu nr Z/1/01/2020 – ws. zmiany Planu Komunikacji)
- 10) z dnia 19 marca 2020 r. (uchwała Zarządu nr Z/1/03/2020) i korektą zmian z dnia 08.04.2020 r. (uchwała Zarządu nr Z/1/04/2020)
- 11) z dnia 27 sierpnia 2020 r. (uchwała Zarządu nr Z/1/08/2020)
- 12) z dnia 1 lutego 2021 r. (uchwała Zarządu nr Z/1/02/2021) i korektą zmian z dnia 10.03.2021 r. (uchwała Zarządu nr Z/1/03/2021)
- 13) z dnia 25 czerwca 2021 r. (uchwała Zarządu nr Z/5/06/2021)
- 14) z dnia 17 stycznia 2022 r. (uchwała Zarządu nr Z/1/01/2022 – ws. zmiany Planu Komunikacji)
- 15) z dnia ...kwietnia 2022 r. (uchwała Zarządu

Opracowanie: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Giełczwi”

Piaski, 2022

Spis treści:

WSTĘP	3
ROZDZIAŁ 1. CHARAKTERYSTYKA LGD	4
1.1 NAZWA I OPIS OBSZARU LSR	4
1.2 MAPA OBSZARU OBJĘTEGO LSR.....	4
1.3 POTENCJAŁ LGD I PROCES TWORZENIA PARTNERSTWA	5
1.4 DOŚWIADCZENIE LGD.....	5
1.5 STRUKTURA LGD	6
1.6 SKŁAD ORGANU DECYZYJNEGO.....	6
1.7 ROZWIĄZANIA STOSOWANE W PROCESIE DECYZYJNYM	7
1.8 DOKUMENTY REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE LGD	7
ROZDZIAŁ 2. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	8
2.1 ZASTOSOWANE METODY I TECHNIKI WŁĄCZENIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ DO BUDOWY STRATEGII.....	9
2.2 OPIS ETAPÓW PRZYGOTOWANIA LSR Z UDZIAŁEM SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	10
2.3 METODY ANGAŻOWANIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W PROCES REALIZACJI STRATEGII Z OKREŚLENIEM GRUP DOCELOWYCH, DO KTÓRYCH METODY TE SĄ SKIEROWANE	13
2.4 WNIOSKI Z KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	13
2.5 CHARAKTERYSTYKA PLANOWANYCH METOD ANIMACJI SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ.....	14
ROZDZIAŁ 3. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI	14
3.1 DEMOGRAFIA OBSZARU	14
3.2 OKREŚLENIE GRUP SZCZEGÓLNIE ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR ORAZ PROBLEMÓW I OBSZARÓW INTERWENCJI ODNOŚĄCYCH SIĘ DO TYCH GRUP	16
3.3 PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA OBSZARZE LSR	17
3.4 OPIS RYNKU PRACY.....	20
3.5 DZIAŁALNOŚĆ SEKTORA SPOŁECZNEGO, W TYM INTEGRACJA, ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO	21
3.6 PROBLEMY SPOŁECZNE, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM PROBLEMÓW UBÓSTWA I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO ORAZ SKALI TYCH ZJAWISK.....	24
3.7 WYKAZANIE WEWNĘTRZNEJ SPÓJNOŚCI OBSZARU LSR	26
3.8 OPIS INNYCH OBSZARÓW ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR	27
ROZDZIAŁ 4. ANALIZA SWOT	32
ROZDZIAŁ 5. CELE I WSKAŹNIKI.....	37
5.1 SPECYFIKACJA I OPIS CELÓW OGÓLNYCH, SZCZEGÓŁOWYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ – UZASADNIENIE ICH SFORMUŁOWANIA W OPARCIU O KONSULTACJE SPOŁECZNE I POWIĄZANIE Z ANALIZĄ SWOT I DIAGNOZĄ OBSZARU	37
5.2 SPECYFIKACJA WSKAŹNIKÓW	39
5.3 TABELA CELÓW I WSKAŹNIKÓW	41
5.4 MATRYCA LOGICZNA POWIĄZAŃ DIAGNOZY OBSZARU, ANALIZY SWOT Z PRZYJĘTYMI CELAMI I WSKAŹNIKAMI	46
ROZDZIAŁ 6. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	50
6.1 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ FORMALNO-INSTITUCJONALNYCH	50
6.2 SPOSÓB USTANAWIANIA I ZMIANY KRYTERIÓW	50
6.3 INNOWACYJNOŚĆ W KRYTERIACH	50
6.4 INFORMACJA O REALIZACJI PROJEKTÓW GRANTOWYCH I OPERACJI WŁASNYCH.....	51
6.5 ZASADY USTALANIA WYSOKOŚCI WSPARCIA	51
ROZDZIAŁ 7. PLAN DZIAŁANIA	52
ROZDZIAŁ 8. BUDŻET LSR.....	53
ROZDZIAŁ 9. PLAN KOMUNIKACJI	53
ROZDZIAŁ 10. ZINTEGROWANIE	56

ROZDZIAŁ 11. MONITORING I EWALUACJA.....	59
ROZDZIAŁ 12. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	60
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY.....	61
ZAŁĄCZNIKI DO LSR.....	63
ZAŁĄCZNIK NR 1. PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR LGD „DOLINA GIEŁCZWI”.....	63
ZAŁĄCZNIK NR 2. PROCEDURA EWALUACJI I MONITORINGU.....	66
ZAŁĄCZNIK NR 3. PLAN DZIAŁANIA.....	68
ZAŁĄCZNIK NR 4. BUDŻET LSR.....	73
ZAŁĄCZNIK NR 5. PLAN KOMUNIKACJI.....	74

WSTĘP

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022, zwana w skrócie LSR, jest dokumentem stanowiącym podstawę do ubiegania się dofinansowanie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Strategia została opracowana przez członków i współpracowników Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Dolina Giełczwi” dla obszaru pięciu gmin województwa lubelskiego: Mełgiew, Milejów, Piaski, Rybczewice i Trawniki. Obszar ten jest spójny terytorialnie, łączy go zasoby kulturowe, historyczne i przyrodnicze, a przede wszystkim pomysł na rozwój i chęć współpracy.

Dokument strategii powstał w procesie partycypacji społecznej przy szerokim udziale mieszkańców obszaru i grup interesariuszy, wspieranych przez członków, pracowników LGD i ekspertów zewnętrznych. Dzięki temu, strategia ma szansę spełnić zarówno oczekiwania społeczne, jak też bezpośrednio wpłynąć na podniesienie poziomu rozwoju gospodarczego oraz poprawę jakości życia mieszkańców terenu LSR.

Strategia odpowiada celom i obszarom interwencji wspieranym przez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 tj.:

- Wykorzystanie zasobów lokalnych do rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia nowych miejsc pracy z uwzględnieniem innowacyjnych rozwiązań oraz ochrony środowiska i klimatu;
- Poprawa spójności i poprawa warunków życia mieszkańców w tym grup defaworyzowanych, zagrożonych wykluczeniem;
- Ochrona i promocja dziedzictwa lokalnego.

ROZDZIAŁ 1. CHARAKTERYSTYKA LGD

1.1 Nazwa i opis obszaru LSR

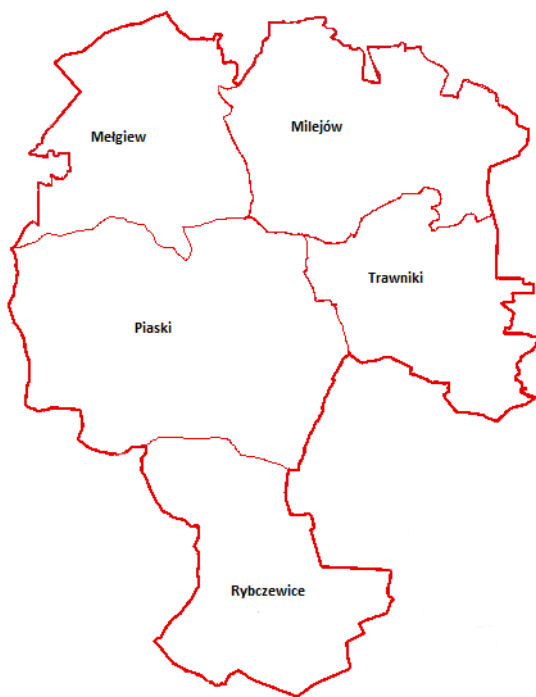
Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Dolina Giełczwi” zostało wpisane do KRS pod nr 0000312045 w dn. 25.08.2008 r.

Obszar LSR w latach 2015-2022 będzie obejmować 5 gmin województwa lubelskiego. Łączna liczba mieszkańców obszaru LSR wynosi 42 062 mieszkańców (stan na dzień 31.12.2013r. wg GUS).

Tabela 1. Gminy wchodzące w skład LSR na lata 2015-2022, stan na 2013 rok, źródło: GUS

Gmina	Powiat	Typ gminy	Powierzchnia (ha)	Ilość sołectw	Ilość miejscowości	Liczba ludności
Milejów	łęczyński	gmina wiejska	11 654	24	24	9327
Mełgiew	świdnicki	gmina wiejska	9 485	21	18	9323
Piaski	świdnicki	gmina miejsko-wiejska	16 986	40	38	10658
Rybczewice	świdnicki	gmina wiejska	9 913	14	17	3604
Trawniki	świdnicki	gmina wiejska	8 416	11	12	9150
Ogółem obszar LSR			56 454	110	109	42 062

1.2 Mapa obszaru objętego LSR



1.3 Potencjał LGD i proces tworzenia partnerstwa

Początkowym etapem partnerstwa była niesformalizowana współpraca jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców i innych podmiotów z sektora społecznego, głównie z terenu powiatu świdnickiego oraz ościennych gmin.

W latach 2006 – 2008 współpraca została sformalizowana dla wspólnej realizacji celów Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Leader+ Schemat II w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich 2004-2006” opracowanej przez LGD Fundację Nasza Nadzieja.

Na terenie partnerskich gmin: Mełgiew, Milejów, Piaski, Trawniki i Głusk wdrożono ZSROW pn: „E- aktywna społeczność lokalna z terenu działania LGD Fundacji Nasza Nadzieja szansą na wykorzystanie ukrytego w zasobach naturalnych i kulturowych potencjału rozwojowego”.

W latach 2009 – 2015 doświadczenia wyniesione z realizacji ZSROW przyczyniły się do zmian w kształcie partnerstwa. Powstały dwie Lokalne Strategie Rozwoju w ramach PROW na lata 2007-2013:

- realizowana przez LGD Fundację Nasza Nadzieja na obszarze gmin Mełgiew i Milejów,
- realizowana przez LGD „Dolina Giełczwi” na obszarze gmin: Piaski, Trawniki, Rybczewice.

Niezależnie od zadeklarowanej „przynależności” do danej LGD gminy wchodzące w ich skład, jak i same Lokalne Grupy Działania nadal prowadziły efektywną współpracę, podejmując i realizując wspólne przedsięwzięcia, również w ramach wdrażanych Lokalnych Strategii Rozwoju (m.in. projekt współpracy).

W sierpniu 2015 r. nastąpiło formalne rozszerzenie partnerstwa o gminę Mełgiew i Milejów, zaś Fundacja Nasza Nadzieja przystąpiła do LGD „Dolina Giełczwi” jako członek wspierający.

1.4 Doświadczenie LGD

W latach 2009-2015 LGD wdrażało Lokalną Strategię Rozwoju na obszarze trzech gmin: Piaski, Rybczewice i Trawniki. W poprzedniej strategii wyznaczono następujące cele ogólne:

- Cel ogólny 1.: Podniesienie poziomu i jakości życia na obszarze LSR poprzez rozwój turystyki, sportu i kultury, a także rozbudowę infrastruktury turystycznej, sportowej i kulturalnej;
- Cel ogólny 2.: Rozwój przedsiębiorczości, wzmocnienie potencjału i aktywizacja mieszkańców LSR;
- Cel ogólny 3.: Optymalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych, kulturowych, znajdujących się na terenie działania LGD i ich waloryzacja.

LGD dysponowała budżetem w ramach LSR w kwocie 2 787 016,00 zł na realizację działania 413. Ze złożonych do LGD wniosków o dofinansowywanie zostało wybranych przez Radę LGD do dofinansowania i zrealizowanych projektów na łączną kwotę 2 658 176,78 zł., co stanowiło 95,38% budżetu na wdrażanie LSR.

Projekty te bezpośrednio oddziaływały na realizację celów LSR.

LGD współorganizowała i uczestniczyła w wielu imprezach lokalnych i regionalnych (Festiwal Flaków, Dni Piask, Trawnicka Zaciera, dożynki powiatowe i gminne, Targi Turystyki Wiejskiej i Kulturowej „Lubelskie Lato”, Jarmark Pawłowski, Jarmark Holeński i inne), organizowała różnego rodzaju konkursy związane z działalnością oraz wydawała publikacje dot. obszaru. Realizowała projekt współpracy z pięcioma innymi lokalnymi grupami działania z woj. lubelskiego, pn. „Śladami przeszłości. Promocja i odnowa dziedzictwa historyczno-kulturowego środkowo-wschodniej Lubelszczyzny”. Pozykiwała środki zewnętrzne w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: „Szansa na rozwój – szkolenia zawodowe dla mieszkańców gmin Piaski, Trawniki i Rybczewice”, oraz z Fundacji Wspomagania Wsi: „Zaplanuj swoją przyszłość”.

Niewątpliwie realizacja strategii na lata 2009-2015 na obszarze LGD „Dolina Giełczwi” wpłynęła na podniesienie jakości życia na terenie ww. gmin. Zbudowany potencjał i zdobyte doświadczenie będzie wykorzystywane przy realizacji nowej strategii.

W biurze LGD zatrudnieni są pracownicy, którzy czuwają nad sprawną realizacją strategii, jak i bieżącą działalnością Stowarzyszenia. Co najmniej 50% pracowników biura posiada doświadczenie nabyte min. w okresie programowania 2007-2013 oraz niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym.

W opisie stanowisk pracy określono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz doradztwa. Wszystkie osoby zatrudnione w biurze LGD są zobowiązane do udzielania doradztwa wnioskodawcom i beneficjentom wsparcia w ramach LSR. Wymagania i kompetencje pracowników biura są adekwatne do przewidzianych obowiązków, które określono szczegółowo w zakresie czynności poszczególnych stanowisk.

W Regulaminie biura LGD określono metody pomiaru realizacji zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy, jak również określono sposób pomiaru jakości udzielanego doradztwa.

1.5 Struktura LGD

W skład LGD „Dolina Giełczwi” wchodzi 81 członków. Skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli z sektorów publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańców.

- Sektor publiczny – 9 członków
- Sektor społeczny – 64 członków (35 organizacji pozarządowych oraz 29 mieszkańców)
- Sektor gospodarczy – 8 członków

Możliwość oraz sposób rozszerzenia składu LGD jest uregulowana w Statucie LGD.

Reprezentacja sektora gospodarczego daje pewną szansę na tworzenie nowych miejsc pracy, co jest jednym z najważniejszych przedsięwzięć LSR.

Tabela nr 2. Wykaz członków LGD.

Reprezentowany sektor		Członkowie LGD
Sektor publiczny		Gmina Mełgiew, Gmina Milejów, Gmina Piaski, Gmina Rybczewice, Gmina Trawniki, Gminny Ośrodek Kultury w Trawnikach, Miejska Biblioteka Publiczna w Piaskach, Miejskie Centrum Kultury w Piaskach, Powiat Świdnicki w Świdniku
Sektor społeczny	os. fizyczne	Adamiak Katarzyna, Augustyniak Mariusz, Baltyn Przemysław, Cholewa Michał, Czubacki Sławomir, Dutkowski Miłosz, Dygulska Anna, Gorgol Zofia, Jakubowska Agnieszka, Jarymek Aleksandra, Kasprzak Dariusz Stanisław, Kierys Agnieszka, Kochalski Paweł, Kołodziejczyk Dariusz, Kowalczyk Gerard, Kunc Joanna, Kuśmicki Sławomir, Kwiatek Bogumiła Teresa, Lipa Stanisław, Łykus Leszek Władysław, Najda Marcin Sebastian, Skiba Piotr, Świetlicka Monika, Szabała Samanta, Tkaczuk Grzegorz, Trała Renata, Warda Paweł, Wójcik Piotr Maciej, Zielińska Janina Maria
	os. prawne	Forum Kobiet Gminy Milejów, Fundacja Fundusz Lokalny im. Jana III Sobieskiego, Fundacja Nasza Nadzieja, Gminny Ludowy Klub Sportowy „Victoria” Rybczewice, Gminno-Strażacki Klub Sportowy „Płomień” Minkowice, Ludowy Klub Sportowy Biskupice, Ludowy Klub Sportowy „HURAGAN” Siostrzytów, Ludowy Klub Sportowy „OLEŚNIA” w Oleśnikach, Kreatywne Piaski, Ludowy Klub Sportowy „Piaskovia”, Ludowy Klub Sportowy PERŁA w Mełgwi, Ochotnicza Straż Pożarna w Brzezicach, Ochotnicza Straż Pożarna w Dominowie, Ochotnicza Straż Pożarna Kęblów, Ochotnicza Straż Pożarna w Kozicach Górnych, Ochotnicza Straż Pożarna w Krępcu, Ochotnicza Straż Pożarna w Krzesimowie, Ochotnicza Straż Pożarna w Majdanie Kozic Górnych, Ochotnicza Straż Pożarna w Majdanie Kawęczynskim, Ochotnicza Straż Pożarna w Mełgwi, Ochotnicza Straż Pożarna w Minkowicach, Ochotnicza Straż Pożarna w Ostrówku – Kolonii, Ochotnicza Straż Pożarna Piaski, Ochotnicza Straż Pożarna w Pilaszkowicach – Bazarze, Ochotnicza Straż Pożarna w Rybczewicach, Ochotnicza Straż Pożarna w Siedliszczkach, Ochotnicza Straż Pożarna w Trawnikach, Ochotnicza Straż Pożarna Wierzchowiska, Parafia Rzymskokatolicka Św. Wita w Mełgwi, Parafia Rzymskokatolicka pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Milejowie, Stowarzyszenie Klub Abstynenta „OGNIWO” Piaski, Stowarzyszenie Oświatowe „Edu-Copernicus”, Stowarzyszenie Turystyki Aktywnej „Nad Wieprzem”, Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej w Gminie Rybczewice, Towarzystwo Przyjaciół Fajslawic
Sektor gospodarczy		Chmielewska – Najda Monika, Forest Sp. z o.o., F.H.U. MARKO Sp. J., Gładysz Jolanta, Małysz Małgorzata, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Piaskach, Witkowska Mariola Anna, Zrzeszenie Producentów Owoców "STRYJNO SAD"

1.6 Skład organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD „Dolina Giełczwi” jest Rada składająca się z 9 – 15 członków. Do jej wyłącznej właściwości należy wybór projektów, zgodnie z art. 34 ust. 3 lit. c, f rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

W skład Rady wchodzi osoby wybrane spośród członków LGD, z uwzględnieniem zasady, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu.

Funkcje członków Rady są pełnione osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do rady – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych.

1.7 Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym

Organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady LGD regulują następujące dokumenty:

- Statut LGD
- Regulamin Rady
- Procedura oceny i wyboru operacji

Członkowie Rady LGD pełnią swoją funkcję osobiście. W przypadku osoby prawnej funkcję członka Rady pełni przedstawiciel organu reprezentującego osobę prawną. Dalsze udzielanie pełnomocnictwa jest zabronione. Członkowie Rady mają obowiązek uczestniczenia w posiedzeniach Rady.

Rada wybiera spośród swoich członków Przewodniczącego, który organizuje prace Rady i przewodniczy posiedzeniom, odpowiada za procedurę wyłączenia członka Rady oraz pełni rolę arbitra rozstrzygającego kwestie sporne związane z zastosowaniem jakościowych kryteriów oraz związane z rozstrzygnięciami protestów. W przypadku nieobecności Przewodniczącego jego zadania wypełnia jeden z Wiceprzewodniczących.

Sekretarzem Rady jest z urzędu pracownik biura. Sekretarz obsługuje posiedzenia Rady, oblicza wyniki głosowań, prowadzi nadzór formalny nad przebiegiem posiedzeń.

Każdy z członków Rady na posiedzeniu dotyczącym bieżącego naboru wniosków, po zapoznaniu się z listą wnioskodawców ubiegających się o dofinansowanie, jest zobowiązany do wypełnienia deklaracji poufności i bezstronności, która stanowi załącznik do Regulaminu Rady i złożenia jej Przewodniczącemu Rady. Członek Rady podlegający wyłączeniu nie może uczestniczyć w ocenie operacji, z którymi jest powiązany oraz nie może brać udziału w głosowaniach dotyczących wyboru tych operacji, natomiast może oceniać inne operacje w danym naborze co do których spełnia zasadę bezstronności.

Biuro LGD przekazuje na posiedzenie Rady wszystkie złożone w ramach konkursu wnioski wraz z dokumentami o przeprowadzeniu wstępnej oceny operacji. Weryfikacja i ocena operacji przez Radę obejmuje: ocenę zgodności operacji z LSR, ocenę operacji według kryteriów lokalnych, ustalenie kwoty wsparcia.

Wszystkie głosowania Rady i wyniki przeprowadzonej oceny są jawne. Każdy wniosek oceniany jest przez Zespół Oceniający, składający się z dwóch członków Rady. Zachowanie parytetu podczas wyboru operacji odnotowuje się w protokole z posiedzenia Rady (określony w art. 34 ust. 3 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013).

Członkowie Rady ze względu na pełnioną funkcję zostaną objęci planem szkoleń, podnoszących i uzupełniających ich wiedzę. Szkolenia dla Rady będą dotyczyły procedur oceny i wyboru wniosków oraz przepisów prawnych w zakresie ich kompetencji. Szkolenia będą organizowane w zależności od potrzeb, a przede wszystkim w momencie zmiany przepisów prawnych oraz zmiany LSR w zakresie związanym z procedurą oceny i wyboru wniosków.

1.8 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Tabela nr 4. Wykaz dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD.

Lp.	Nazwa dokumentu	Zakres	Uchwalenie dokumentu	Aktualizacja dokumentu
1	Statut LGD	Statut określa cele, zasady działania LGD, strukturę Stowarzyszenia, kompetencje władz i sposób reprezentacji.	Statut został przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków nr 2/2008 w dn. 07.07.2008 r.	w drodze uchwały Walnego Zebrania Członków – zgodnie z §16 ust. 7 pkt 6
2	Lokalna Strategia Rozwoju	Dokument wskazuje cele i kierunki rozwoju obszaru objętego strategią.	Strategię przyjmuje WZC w drodze uchwały	Propozycje aktualizacji przygotowuje biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Zarząd w drodze uchwały

3	Regulamin Rady	Regulamin określa organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady.	Regulamin przyjmuje WZC w drodze uchwały	Propozycje aktualizacji przygotowuje biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Zarząd w drodze uchwały
4	Procedury oceny i wyboru operacji	Dokument określa procedury dokonywania oceny i wyboru operacji przez Radę LGD.	Dokument przyjmuje WZC w drodze uchwały	Propozycje aktualizacji przygotowuje biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Zarząd w drodze uchwały
5	Kryteria wyboru operacji	Dokument określa kryteria, na podstawie których jest dokonywana ocena i wybór operacji przez Radę LGD.	Dokument przyjmuje WZC w drodze uchwały	Propozycje aktualizacji przygotowuje biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Zarząd w drodze uchwały
6	Plan komunikacji	Dokument określa działania komunikacyjne i środki przekazu używane w celu komunikowania się na linii LGD – społeczność lokalna	Plan przyjmuje WZC w drodze uchwały	Propozycje aktualizacji przygotowuje biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Zarząd w drodze uchwały
7	Regulamin pracy biura LGD	Dokument określa organizację i zasady funkcjonowania Biura, ramowy zakres działania i kompetencji Biura, porządek w procesie pracy oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracowników.	Regulamin przyjmuje Zarząd LGD w drodze uchwały	Regulamin aktualizuje Zarząd LGD w drodze uchwały

ROZDZIAŁ 2. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Lokalna Strategia Rozwoju, która będzie realizowana na terenie LGD „Dolina Giełczwi” w latach 2016-2022 została przygotowana z zastosowaniem zasad włączenia społecznego w tworzenie dokumentu strategicznego. W trakcie prac zastosowano zróżnicowane metody i techniki angażowania mieszkańców do budowy Strategii. Wykorzystane procedury zapewniły najwyższy poziom partycypacji społecznej w podejmowaniu decyzji co do zawartości Strategii. Współdecydowanie, którym charakteryzował się cały proces tworzenia LSR uznawane jest za najwyższy poziom na drabinie określającej stopień partycypacji społecznej.

Przedstawione poniżej sposoby zaangażowania społeczności lokalnej w opracowanie LSR, pozwoliły na zmobilizowanie szerokiego grona mieszkańców reprezentujących wszystkie sektory partnerstwa LGD. Dzięki zastosowaniu wielu metod i technik, mieszkańcy z powodzeniem mogli dopasować do swoich oczekiwań i preferencji formę włączenia się w opracowywanie LSR.

Przejrzyste informacje o prowadzonych konsultacjach były podawane do publicznej wiadomości na stronie LGD i stronach Urzędów Gmin, stwarzając mieszkańcom warunki do powszechnego uczestnictwa. Wynikiem tego, w proces budowy dokumentu strategicznego udało się również włączyć osoby defaworyzowane ze względu na rynek pracy oraz osoby starsze.

Lokalna Strategia Rozwoju została przygotowana przez powołany zespół roboczy ds. LSR, w tym przez biuro LGD „Dolina Giełczwi”.

2.1 Zastosowane metody i techniki włączenia społeczności lokalnej do budowy strategii

Badanie ankietowe

Badanie miało na celu zebranie informacji istotnych z punktu widzenia opracowywanej strategii dla rozszerzonego o dwie gminy obszaru Lokalnej Grupy Działania. W ankietach pytaliśmy mieszkańców o lokalne problemy, zagrożenia i potrzeby mieszkańców danej gminy. Ankiety dystrybuowano w wersji papierowej do wszystkich gmin obszaru LSR, badanie przeprowadzono na przełomie miesiąca lipca i sierpnia 2015 r. i wzięło w nim udział 103 respondentów. Wnioski z badania zostały wykorzystane w diagnozie obszaru i ludności oraz analizie SWOT.

Spotkania / warsztaty konsultacyjne

W ramach konsultacji społecznych przeprowadzono po jednym spotkaniu w każdej gminie wchodzącej w skład LGD. W spotkaniach brali udział przedstawiciele wszystkich sektorów partnerstwa LGD, a także mieszkańcy. Podczas spotkań udało się zebrać szereg informacji niezbędnych do opracowania kolejnych części LSR. Konsultacje były przeprowadzone w ten sposób, aby każda osoba z terenu LGD mogła wziąć w nich udział, dlatego odbywały się w każdej gminie i w różne dni tygodnia. O konsultacjach mieszkańcy byli informowani poprzez ogłoszenia na stronach internetowych LGD i Urzędów Gmin, a także telefonicznie i metodą bezpośrednich kontaktów przez członków i pracowników LGD.

Otwarte spotkania konsultacyjne organizowano również w biurze LGD – dotyczyły one konsultacji z mieszkańcami obszaru na temat planu komunikacyjnego, monitoringu i ewaluacji LSR oraz kryteriów wyboru projektów.

Spotkania konsultacyjne: 10, 11, 13, 18, 19 sierpnia 2015 r.; 25, 26, 27 listopada 2015 r.

Wywiady indywidualne (IDI)

W ramach zbierania informacji do diagnozy obszaru LGD przeprowadzono również wywiady indywidualne z wójtami i burmistrzami (5 wywiadów – w każdej z 5 gmin LGD).

Podczas wywiadów prowadzonych w oparciu o kwestionariusz zebrano informacje od władz gminnych na temat planowanych projektów infrastrukturalnych, poznano opinie na temat potrzeb gminy i ich możliwych rozwiązań.

Należy podkreślić, że przedstawiciele gmin są również mieszkańcami gmin wchodzących w skład obszaru LGD i posiadają wiedzę z zakresu rozwoju obszarów wiejskich.

Przeprowadzone wywiady należy zatem potraktować zarówno jako wywiady eksperckie jak i ze „zwykłym” mieszkańcem dobrze orientującym się w otoczeniu lokalnym.

Wywiady indywidualne przeprowadzono również z członkami Zarządu, zbierając pogłębione informacje na temat doświadczeń LGD w realizacji działań komunikacyjnych w latach 2009-2015.

Wywiady grupowe (FGI)

Tak jak w przypadku wywiadów indywidualnych, tak i tutaj wywiady przeprowadzone były ze specyficzną grupą mieszkańców gmin wchodzących w skład obszaru LGD, mianowicie z członkami Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej. W ramach wywiadów zebrano pogłębione informacje na temat obszaru, działalności LGD, a także wypracowano szereg informacji dotyczących kolejnych rozdziałów LSR 2016-2022. Należy uznać, że spotkania miały charakter ekspercki, ale z udziałem mieszkańców.

W formie MINI FGI (uczestniczyło w nich 4-6 osób, które miały więcej czasu na wypowiedź i silniej zaangażowały się w dyskusję) przeprowadzono dyskusje z grupami przedsiębiorców i przedstawicielami instytucji pomocowych (PUP) oraz przedstawicielami samorządów (m.in. Starostwa Powiatowego w Świdniku). W ramach tych wywiadów zebrano pogłębione informacje w zakresie: potrzeb i opinii grupy przedsiębiorców na temat uczestnictwa w ramach wdrażanej strategii oraz obszarów problemowych i skutecznych instrumentów komunikowania z grupami defaworyzowanymi.

Spotkania ekspertów

Przeprowadzono spotkania eksperckie z grupą roboczą ds. LSR, w skład której weszli: ekspert, pracownicy biura LGD oraz przedstawiciele każdej z 5 gmin, wyłonieni na etapie prowadzenia konsultacji społecznych w gminach. W ramach panelów były podsumowywane informacje zebrane i opracowane w trakcie pisania kolejnych części LSR.

Ankieta online

W ramach badań ankietowych mieszkańcy, którzy nie mieli możliwości wzięcia udziału w konsultacjach, mogli wyrazić swoje zdanie na temat planu komunikacyjnego, monitoringu i ewaluacji LSR oraz kryteriów wyboru projektów. Dzięki zastosowaniu tego narzędzia, ułatwiona została możliwość włączenia się mieszkańców w przygotowanie LSR. Ankiety były zamieszczone na stronie LGD, a informacje o możliwości ich wypełnienia były rozsyłane drogą e-mailową oraz przekazywane poprzez bezpośrednie kontakty z mieszkańcami i przedstawicielami różnych instytucji i organizacji, a także przez strony internetowe poszczególnych Urzędów Gmin.

Konsultacje online

Konsultacje były przeprowadzone po wypracowaniu kolejnych elementów LSR, tak aby przedostatnia wersja wypracowana na podstawie zebranych danych z innych metod konsultacyjnych oraz pracy eksperckiej, była również poddana ocenie przed złożeniem LSR w konkursie na jej wybór. Dzięki temu, możliwe było zebranie uwag do dokumentów już opracowanych i stworzenie w pełni uspołecznionej Strategii.

Ponadto należy zaznaczyć, że przez cały okres przygotowywania strategii było **otwarte biuro LGD**. Dzięki temu, w trakcie tworzenia strategii pracownicy mogli prowadzić z mieszkańcami obszaru LSR **konsultacje indywidualne**. Osoby, które chciały indywidualnie uzyskać informacje lub wziąć udział w tworzeniu LSR w inny sposób, mogły to uczynić za pośrednictwem telefonu, maila i/lub wizytując siedzibę LGD. Dzięki temu, zainteresowane strony mogły z powodzeniem wybrać jak najbardziej optymalną dla siebie metodę zaangażowania się w opracowanie LSR 2016-2022.

2.2 Opis etapów przygotowania LSR z udziałem społeczności lokalnej

Przed przystąpieniem do prac nad strategią upubliczniono „Plan włączenia społeczności”, poprzez umieszczenie na stronie internetowej LGD.

Zasady konsultacji społecznych, dostosowano do lokalnych warunków, w których funkcjonuje LGD i prowadzono je w zaplanowany sposób i w oparciu o czytelne reguły.

Prace przygotowawcze do przeprowadzenia konsultacji społecznych strategii na lata 2016-2022:

- 1) Powołanie grupy roboczej ds. LSR
- 2) Opracowanie planu pracy
- 3) Promocja procesu konsultacji
- 4) Zbieranie danych statystycznych o bieżącej sytuacji w gminach
- 5) Konsultacje społeczne w zakresie:
 - Diagnoza i analiza SWOT
 - Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania
 - Opracowanie zasad wyboru operacji i kryteriów wyboru
 - Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji
 - Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR
- 6) Opracowanie i zredagowanie Strategii.
- 7) Przedstawienie strategii do uchwalenia przez WZC.

Tabela nr 5. Opis działań partycypacyjnych na każdym etapie przygotowania LSR.

Etap	Rodzaj podjętych działań	Opis podjętych działań	Grupa docelowa
Diagnoza i analiza SWOT	ankiety badawcze wywiady indywidualne IDI wywiady grupowe FGI (w tym mini FGI) spotkania / warsztaty konsultacyjne spotkania ekspertów konsultacje online	W ramach diagnozy i analizy SWOT zebrano informacje poprzez zastosowanie wielu metod i technik. Dzięki temu uwzględniono zdanie wszystkich sektorów partnerstwa LGD, a także „zwykłych mieszkańców” i osób defaworyzowanych. W pierwszej kolejności przeprowadzono badania terenowe (ankiety badawcze), wywiady IDI i FGI. W dalszej kolejności przeprowadzono warsztaty konsultacyjne, spotkanie ekspertów, oraz uruchomiono konsultacje online.	a) sektor gospodarczy b) sektor publiczny c) sektor społeczny d) mieszkańcy obszaru LGD e) reprezentanci grup defaworyzowanych ze względu na rynek pracy oraz wiek
Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz	ankiety badawcze wywiady indywidualne IDI wywiady grupowe FGI (w tym mini FGI)	W ramach określania celów i wskaźników zebrano informacje poprzez zastosowanie wielu metod i technik. Dzięki temu uwzględniono	sektor gospodarczy sektor publiczny sektor społeczny mieszkańcy obszaru LGD

opracowanie planu działania	spotkania / warsztaty konsultacyjne spotkania ekspertów konsultacje online	zdanie wszystkich sektorów partnerstwa LGD, a także „zwykłych mieszkańców” i osób defaworyzowanych. W pierwszej kolejności przeprowadzono badania terenowe (ankiety badawcze), wywiady IDI i FGI. W dalszej kolejności przeprowadzono warsztaty konsultacyjne i spotkanie eksperckie. Ostatnim etapem były konsultacje online i kolejne spotkanie eksperckie.	reprezentanci grup defaworyzowanych ze względu na rynek pracy oraz wiek
Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru	ankieta online otwarte spotkania konsultacyjne w biurze LGD wywiad grupowy (FGI) spotkanie ekspertów konsultacje online	W pierwszej kolejności udostępniono na stronie LGD oraz urzędów gmin ankietę internetową oraz e-mailowo rozesłano do członków LGD ankietę w wersji elektronicznej. Dzięki ankietom udało się zebrać opinie mieszkańców na temat zasad sprawiedliwej oceny i preferowanych kryteriów wyboru operacji. Ponadto ankietowani mogli zgłosić swoje propozycje kryteriów. Następnie mieszkańcy obszaru zostali zaproszeni do wzięcia udziału w otwartych spotkaniach konsultacyjnych w biurze LGD. Wśród uczestników spotkań były osoby, które składały wnioski w minionym okresie programowania, co pozwoliło na przeprowadzenie konstruktywnej dyskusji na temat zasadności zaproponowanych kryteriów. W dalszej kolejności przeprowadzono wywiad grupowy z członkami Rady LGD. Następnie, zebrane w ten sposób dane zostały opracowane i omówione na spotkaniu ekspertów. Wynik pracy został opublikowany na stronie internetowej LGD „Dolina Giełczwi”, gdzie mieszkańcy mogli oddać ocenę wypracowany dokument. Ostateczna wersja uwzględniała uwagi zgłaszane w trakcie konsultacji online.	a) sektor gospodarczy b) sektor publiczny c) sektor społeczny d) mieszkańcy obszaru LGD e) reprezentanci grup defaworyzowanych ze względu na rynek pracy oraz wiek
Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji	ankieta online otwarte spotkania konsultacyjne w biurze	W pierwszej kolejności udostępniono na stronie LGD oraz urzędów gmin ankietę internetową	a) sektor gospodarczy b) sektor publiczny c) sektor społeczny

	LGD spotkanie ekspertów konsultacje online	oraz e-mailowo rozesłano do członków LGD ankiety w wersji elektronicznej. Dzięki ankietom udało się zebrać opinie mieszkańców na temat zasad i zakresu monitorowania i ewaluacji LSR. Następnie mieszkańcy obszaru zostali zaproszeni do wzięcia udziału w otwartych spotkaniach konsultacyjnych w biurze LGD, na których mogli określić sposób i zakres swojego zaangażowania w monitorowanie i ewaluację wdrażanej LSR. Ostatnim etapem prac nad określeniem zasad monitorowania i ewaluacji były spotkanie ekspertów oraz konsultacje online wypracowanego dokumentu zamieszczonego na stronach LGD. Zebrane uwagi uwzględniono w dokumencie ostatecznym.	d) mieszkańcy obszaru LGD e) reprezentanci grup defaworyzowanych ze względu na rynek pracy oraz wiek
Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR	ankieta online otwarte spotkania konsultacyjne w biurze LGD wywiady indywidualne (IDI) spotkanie eksperckie konsultacje online	Głównymi metodami, jakie zostały wykorzystane przy opracowaniu planu komunikacyjnego były kolejno: ankieta online, w której ankietowani mieli możliwość wypowiedzi na temat preferowanych form komunikacji oraz określić skuteczność sposobów komunikowania się na linii: Stowarzyszenie LGD „Dolina Giełczwi” - mieszkańcy obszaru LGD; otwarte spotkanie konsultacyjne w biurze LGD; wywiady indywidualne z członkami Zarządu, w ramach których zebrano wiedzę na temat doświadczeń LGD w realizacji działań komunikacyjnych w latach 2009-2015; spotkanie eksperckie w ramach którego wypracowano plan komunikacyjny; konsultacje online wypracowanego dokumentu zamieszczonego na stronach LGD. Zebrane uwagi uwzględniono w dokumencie ostatecznym.	a) sektor gospodarczy b) sektor publiczny c) sektor społeczny d) mieszkańcy obszaru LGD e) reprezentanci grup defaworyzowanych ze względu na rynek pracy oraz wiek

2.3 Metody angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji strategii z określeniem grup docelowych, do których metody te są skierowane

Zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Dolina Giełczwi” jest ważnym procesem uspołeczniania LSR 2016-2022, jednak nie jedynym. Społeczność lokalna powinna mieć możliwość włączenia się również w proces realizacji strategii, nie tylko w roli beneficjentów, ale również „współzarządzających”, a właściwie – jak zostało to opisane we wstępie niniejszego rozdziału – współdecydujących o kierunkach rozwoju, zmianach w dokumencie strategicznym oraz ocenie wdrażania i funkcjonowania LGD. W związku z tym wypracowano metodykę uspołeczniania LSR w różnych momentach jej wdrażania.

Przedstawione poniżej metody są spójne z planem komunikacyjnym, procedurami prowadzenia monitoringu i ewaluacji, a także z procedurą aktualizacji LSR i zmiany lokalnych kryteriów wyboru.

W ramach opracowanej metodyki zagwarantowano udział wszystkich sektorów partnerstwa, w tym mieszkańców, a dzięki zastosowanym, zróżnicowanym metodom i technikom możliwe będzie kilkustopniowe włączenie się społeczności lokalnej we wdrażanie LSR. Tak przemyślany schemat postępowania umożliwi włączenie się społeczności lokalnej we wdrażanie LSR bez przeszkód i przy wykorzystaniu preferowanych przez siebie form.

Warto również zauważyć, że proponowane metody i techniki mogą być stosowane w ramach bieżącej działalności LGD i dodatkowych działań.

Tabela nr 6. Metody uspołeczniania LSR w różnych momentach jej wdrażania.

	Monitorowanie i ocena realizacji strategii	Aktualizacja strategii	Opracowanie i zmiany lokalnych kryteriów wyboru
Zakres	Stopień osiągnięcia wskaźników LSR Pomiar efektywności podjętych działań Skuteczność dotarcia do grup defaworyzowanych Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu	Zakres aktualizacji – według potrzeb	Zakres aktualizacji – według potrzeb
Metody	Analiza danych zastanych Wywiady IDI/FGI Spotkania / warsztaty konsultacyjne Spotkania ekspertów Ankieta online Konsultacje online	Wywiady IDI/FGI Spotkania / warsztaty konsultacyjne Spotkania ekspertów Ankieta online Konsultacje online	Wywiady IDI/FGI Spotkania / warsztaty konsultacyjne Spotkania ekspertów Ankieta online Konsultacje online
Grupa docelowa	1. Wszyscy mieszkańcy 2. Pracownicy i członkowie organów LGD 4. Grupy defaworyzowane uwzględnione w LSR 5. Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD	1. Wszyscy mieszkańcy 2. Pracownicy i członkowie organów LGD 4. Grupy defaworyzowane uwzględnione w LSR 5. Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD	1. Wszyscy mieszkańcy 2. Pracownicy i członkowie organów LGD 4. Grupy defaworyzowane uwzględnione w LSR 5. Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD

2.4 Wnioski z konsultacji społecznych

Zebrane opinie podczas konsultacji społecznych oraz wynikające z nich rekomendacje poddano analizie pod kątem możliwości i zasadności uwzględnienia ich w tekście końcowym strategii.

We wnioskach uwzględniono przede wszystkim takie obszary interwencji, które są zgodne z zasadami realizacji RLKS oraz obowiązującymi przepisami, natomiast pominięto analizę problemów, których rozwiązanie leży poza możliwościami czy kompetencjami LGD.

Wiele ze wskazanych przez uczestników konsultacji obszarów problemowych dotyczyło niekorzystnych zjawisk w skali makroekonomicznej: trudna sytuacja na rynku pracy, wysokie bezrobocie, przepisy prawne utrudniające prowadzenie i rozwijanie działalności, wysokie koszty utrzymania miejsc pracy, niekorzystne zjawiska demograficzne (migracje ludzi młodych za granicę).

Uwzględniając wnioski z konsultacji społecznych przyjęto, że strategia powinna się w dużej mierze skupiać na:

- wsparciu rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu nowych miejsc pracy – rozwój aktywności gospodarczej obszaru należy stymulować w oparciu o dostępny potencjał zasobów lokalnych. Tworzenie nowych miejsc pracy powinno jednocześnie przyczyniać się do aktywizacji grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy.
- działaniach infrastrukturalnych, tworzących zaplecze do realizacji działań aktywizacyjnych (infrastruktura rekreacyjna, sportowa, turystyczna oraz społeczna).
- dalszej poprawie oferty spędzania czasu wolnego na terenie LSR – istotnym elementem strategii powinny pozostać działania aktywizacyjne i integracyjne, skierowane przede wszystkim do dzieci i młodzieży, seniorów i pozostałych grup defaworyzowanych.
- edukacji w zakresie ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej.
- dbałości o zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego materialnego i niematerialnego obszaru LSR.

2.5 Charakterystyka planowanych metod animacji społeczności lokalnej

Szerszy opis planowanych działań i kampanii mających na celu włączenie społeczności lokalnej, jej animację oraz większe upodmiotowienie znajduje się w rozdziale IX Plan komunikacji niniejszej Strategii. Warto jednak wskazać, że LGD „Dolina Giełczwi” przez cały okres wdrażania LSR 2016-2022 będzie podejmowało działania mające na celu:

- 1) Podniesienie jakości składanych wniosków i realizowanych operacji,
- 2) Pomoc doradcza osobom, które z różnych przyczyn nie są w stanie samodzielnie starać się o wsparcie z wdrażania LSR,
- 3) Bieżącą analizę, identyfikację oraz mobilizowanie środowisk, które potencjalnie mogą być zainteresowane realizacją operacji z zakresu rozwoju lokalnego, a z jakichś względów tego nie robią,
- 4) Aktywizację mieszkańców do włączenia się w szeroko rozumiany rozwój lokalny.

Powyższe działania będą realizowane poprzez:

- 1) Bieżącą analizę i monitoring beneficjentów, którzy składają wnioski, uczestniczą w doradztwie i/lub są zainteresowani wdrażaniem LSR – na podstawie prowadzonego monitoringu możliwe będzie rozpoznanie osób, podmiotów i grup, które nie włączają się we wdrażanie LSR i zaplanowanie podejmowania działań aktywizacyjnych.
- 2) Prowadzenie stałego doradztwa w biurze LGD.
- 3) Prowadzenie szkoleń dla potencjalnych beneficjentów i spotkań informacyjnych na temat wdrażania LSR, naborów, wniosków oraz realizowanych operacji.
- 4) Organizowanie spotkań dla lokalnych liderów.
- 5) Stały kontakt ze wszystkimi sektorami partnerstwa i mieszkańcami poprzez spotkania bezpośrednie (przy okazji organizowanych wydarzeń, w biurze), możliwość kontaktu telefonicznego, mailowego w sprawach związanych z wdrażaniem LSR i realizowaniem operacji.
- 6) Organizowanie wydarzeń promocyjnych i informacyjnych dla mieszkańców całego obszaru LGD i/ lub uczestnictwo pracowników LGD w wydarzeniach i imprezach odbywających się na obszarze LSR.

ROZDZIAŁ 3. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

3.1 Demografia obszaru

Obszar LGD na dzień 31 grudnia 2014 r. liczył 42 000 mieszkańców z czego 20 425 to mężczyźni, a 21 575 to kobiety. Liczba mieszkańców w ciągu 3 lat zmniejszyła się o 50 osób. Poniższa tabela przedstawi szczegółowe dane z podziałem na poszczególne gminy.

Tabela nr 7. Liczba ludności wraz z podziałem według płci, ukazująca tendencje w latach 2012 – 2014, źródło: BDL

Gmina	Liczba mieszkańców na dzień 31.12.2012 r. (dane z GUS)		Liczba mieszkańców na dzień 31.12.2013 r. (dane z GUS)		Liczba mieszkańców na dzień 31.12.2014 r. (dane z GUS)	
	zameldowanych na pobyty stały	w podziale na płeć (M) i (K)	zameldowanych na pobyty stały	w podziale na płeć (M) i (K)	zameldowanych na pobyty stały	w podziale na płeć (M) i (K)
		M K		M K		M K

Milejów	9 376	4 555	4 821	9 327	4 544	4 783	9 328	4 574	4 754
Mełgiew	9 192	4 497	4 695	9 323	4 565	4 758	9 350	4 587	4 763
Piaski	10 681	5 119	5 562	10 658	5 105	5 553	10 640	5 078	5 562
Rybczewice	3 606	1 730	1 876	3 604	1 734	1 870	3 580	1 723	1 857
Trawniki	9 195	4 524	4 671	9 150	4 508	4 642	9 102	4 463	4 639
Ogółem obszar LSR	42 050	20 425	21 625	42 062	20 456	21 606	42 000	20 425	21 575

Na obszarze LGD przeważają osoby w wieku produkcyjnym 63% mieszkańców LGD, który utrzymuje się na podobnym poziomie do lat ubiegłych. Poniżej tabela przedstawiająca dane liczbowe w podziale na gminy oraz płeć mieszkańców.

Tabela nr 8. Liczba mieszkańców obszaru LSR w wieku produkcyjnym, źródło: BDL

Gmina	w wieku produkcyjnym: 15-59 lat kobiety, 15-64 lata mężczyźni					
	mężczyźni			kobiety		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Milejów	3346	3340	3351	2816	2787	2754
Mełgiew	3166	3207	3240	2899	2918	2917
Piaski	3718	3678	3664	3230	3214	3193
Rybczewice	1244	1236	1220	1032	1020	1015
Trawniki	3253	3264	3232	2799	2770	2744
Razem	14727	14725	14707	12776	12709	12623

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 19,5 % mieszkańców obszaru LGD. Zauważalny jest wzrost w stosunku do lat ubiegłych, co jest spowodowane starzejącym się społeczeństwem. Poniżej tabela z podziałem na płeć.

Tabela nr 9. Liczba mieszkańców obszaru LSR w wieku poprodukcyjnym, źródło: BDL

Gmina	w wieku poprodukcyjnym					
	mężczyźni			kobiety		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Milejów	486	504	527	1260	1261	1278
Mełgiew	506	527	526	999	1035	1056
Piaski	630	660	659	1539	1559	1579
Rybczewice	253	255	262	611	623	616
Trawniki	494	500	505	1138	1160	1209
Razem	2369	2446	2479	5547	5638	5738

Najmniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, co stanowi 15,5% w stosunku do mieszkańców obszaru LGD. Poziom utrzymuje się podobnie do lat ubiegłych.

Tabela nr 10. Liczba mieszkańców obszaru LSR w wieku przedprodukcyjnym, źródło: BDL

Gmina	w wieku przedprodukcyjnym - 14 lat i mniej					
	mężczyźni			kobiety		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Milejów	723	700	696	745	735	722
Mełgiew	825	831	821	797	805	790
Piaski	771	767	755	793	780	790
Rybczewice	233	243	241	233	227	226
Trawniki	777	744	726	734	712	686
Razem	3329	3285	3302	3302	3259	3214

3.2 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup

Szczególnie istotne grupy z punktu widzenia realizacji LSR zostały zdefiniowane na podstawie badań własnych LGD, przeprowadzonych konsultacji oraz danych i analiz ujętych w diagnozie. Wyodrębniono następujące grupy:

- 1) Mieszkańcy
- 2) Przedsiębiorcy
- 3) Organizacje pozarządowe
- 4) Grupy defaworyzowane:
 - a) bezrobotni: do 29 roku życia, osoby po 50 roku życia, długotrwale bezrobotni
 - b) mieszkańcy miejscowości peryferyjnych
 - c) seniorzy
 - d) dzieci i młodzież
 - e) korzystający z ośrodków pomocy społecznej

Na obszarze LGD „Dolina Giełczwi” zidentyfikowano pięć grup defaworyzowanych.

Bezrobotni: młodzież do 29 roku życia, osoby powyżej 50 roku życia oraz osoby długotrwale bezrobotne.

Bezrobocie ludzi młodych jest jednym z najtrudniejszych zjawisk występujących na rynku pracy. Obecnie największe problemy ze znalezieniem pracy mają ludzie młodzi do 29 roku życia, w związku z tym iż okres poszukiwania pracy po zakończeniu nauki uległ znacznemu wydłużeniu. Młodym szczególnie trudno znaleźć pracę, bo nie mają doświadczenia zawodowego ani stażu pracy. A ukończona szkoła nie zawsze jest gwarancją nabycia umiejętności i kwalifikacji. Ciekawą możliwością dla młodych ludzi rozpoczynających karierę zawodową może być założenie własnej działalności gospodarczej i rozpoczęcie pracy na własny rachunek. Należy podkreślić zalety takiego zatrudnienia, a mianowicie cenioną w szczególności przez osoby młode niezależność i nienormowany czas pracy. Powodami do zakładania własnej firmy jest przede wszystkim brak pracy lub problemy ze znalezieniem zatrudnienia w zawodzie, a także chęć poprawy własnej sytuacji finansowej.

Osoby powyżej 50 roku życia znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Z jednej strony w bliskiej perspektywie mają przejście na emeryturę, a z drugiej strony ze względu na swój wiek mają problemy ze znalezieniem bądź zmianą pracy. Stanowią znaczący odsetek wśród osób bezrobotnych, a ich liczba w ostatnich latach systematycznie wzrasta. Często są to osoby długotrwale bezrobotne, o niskiej aktywności zawodowej i niskiej motywacji do nabywania nowych umiejętności. Głównymi przyczynami bezrobocia wśród osób w wieku 50+ jest przekonanie pracodawców o ich mniejszej wydajności pracy, szybkim odchodzeniu na emeryturę, braku opanowywania nowych technologii, czy większym koszcie utrzymania takiego pracownika. Najistotniejszą przyczyną dezaktywacji osób 50+ są negatywne stereotypy dotyczące efektywności ich pracy, które przejawiają się w przeświadczeniu, iż zaawansowany wiek wiąże się bez wątpienia z obniżeniem zdolności do pracy i jej wydajności, z pogarszającym się stanem zdrowia i kondycji fizycznej, co w konsekwencji prowadzi do niskiej oceny własnych sił i umiejętności. Kolejną przyczyną dezaktywacji są zbyt niskie i nieaktualne kwalifikacje pracowników 50+ ograniczające ich możliwości utrzymania się na rynku pracy, w szczególności z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz znajomości języków obcych, jak również brak motywacji do rozszerzania i aktualizacji posiadanej wiedzy i umiejętności. Dla osób bezrobotnych LSR przewiduje działania aktywizujące oraz daje możliwość pozyskania środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Ponadto, LGD będzie premiować przedsiębiorców, którzy stworzą miejsce pracy dla osoby z grupy defaworyzowanej wskazanej w LSR.

Mieszkańcy z miejscowości peryferyjnych

Miejscowości peryferyjne to miejscowości pozagminne. Teren LGD to obszary wiejskie wewnątrznie bardzo różnorodne, dzielą się na małe i duże wsie. W miejscowościach gminnych znajdują się wszelkie instytucje państwowe, kulturalne, czy sportowe, do których często osoby mieszkające poza miejscowością gminną mają utrudniony dostęp. Główną przyczyną jest odległość, czas dojazdu oraz brak połączeń komunikacji autobusowej. Mieszkańcy miejscowości poza gminnych, w tym dzieci, młodzież i seniorzy mają utrudniony dostęp do korzystania z infrastruktury kulturalnej czy sportowej. Często bywa, że osoby chcące skorzystać z ofert GOK, czy MCK nie mają takiej możliwości, ogranicza ich odległość. Osobom mieszkającym poza granicami miejscowości gminnych powinniśmy stworzyć, jak najatrakcyjniejszą ofertę rekreacyjną, kulturalną, czy sportową, która pozwoli aktywizować społeczeństwo z miejscowości peryferyjnych. Operacje realizowane w ramach LSR będą brały pod uwagę działania dotyczące aktywizacji tych osób, ale również ułatwienie im dostępu do infrastruktury i oferty społecznej.

Seniorzy

Jest to grupa, której liczebność ma charakter wzrostowy, choć nadal nie jest odpowiednio doceniana. Standardowo faworyzuje się młodość, energię, nie zauważając ogromnego potencjału osób starszych, których w starzejącym się

społeczeństwie (w tym w społeczeństwie na obszarze LGD) przybywa w szybkim tempie. Seniorzy są to osoby, które dysponują zazwyczaj większą ilością wolnego czasu (często emeryci), dużym doświadczeniem w różnych dziedzinach (czy to zawodowym, czy dotyczącym tradycji, kultury, rolnictwa), bardzo często wielką energią i zapałem, które należy pomóc im zidentyfikować, uświadomić i spożytkować. Seniorzy nie tylko powinni otrzymać ofertę pożytecznego i atrakcyjnego spędzania wolnego czasu (nauka, sport i rekreacja), ale powinno się pracować nad wykorzystaniem ich potencjału, energii, wiedzy i doświadczenia dla rozwoju gospodarczego i społecznego regionu (rozwój przedsiębiorczości, działania społeczne na rzecz rozwoju miejscowości). Operacje realizowane w ramach LSR będą brały pod uwagę działania dotyczące aktywizacji tych osób, ale również ułatwienie im dostępu do infrastruktury i oferty społecznej.

Dzieci i młodzież

Grupą docelową, do której skierowane będą działania LSR, są dzieci i młodzież. Niezależnie od tego z jakiej grupy społecznej pochodzą i gdzie mieszkają, wszędzie ich potrzeby są podobne i najlepiej jeśli przynajmniej część z nich byłaby zaspakajana blisko miejsca zamieszkania. Młodsze dzieci powinny mieć place zabaw, przeznaczone dla nich tereny sportowo-rekreacyjne, świetlice i miejsce spotkań oraz ofertę wysokiej jakości zajęć sportowych, edukacyjnych i kulturalnych. Faktem jest, że duża liczba dzieci i młodzieży nie może korzystać z oferty. Wynika to głównie z powodów logistycznych, utrudniony dojazd do pobliskich miast Lublina, Świdnika czy Łęcznej. Autobusy aglomeracyjne kursują bardzo rzadko, a do większości miejscowości w ogóle. W efekcie wiele dzieci bardzo rzadko (lub w ogóle) korzysta z możliwości, które oferują pobliskie miasta. Trzeba im zatem zapewnić odpowiednią ofertę na miejscu. Operacje realizowane w ramach LSR będą brały pod uwagę działania dotyczące aktywizacji dzieci i młodzieży, ale również ułatwienie im dostępu do oferty i infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i społecznej.

Korzystający z ośrodków pomocy społecznej

Mimo, że ubóstwo na obszarze LGD nie stanowi bardzo poważnego problemu, to jednak istnieje. Według stanu na 31.12.2014r., zasięg korzystania z pomocy społecznej dla obszaru LGD wynosi średnio 7,1 %. Dane dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej przedstawiają tabele nr20-22 .

Działania przewidziane w LSR będą skierowane do takich osób, w szczególności poprzez ich aktywizację (młodzież i dorośli), a także do dzieci (aktywność społeczna, edukacja, dostęp do kultury i technologii), aby nie powielaly one zachowań i modeli życia prowadzących do wykluczenia społecznego. LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie firm w obszarze LGD, które będą takie osoby zatrudniać.

3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR

Obszar LSR posiada charakter rolniczy o niewielkim stopniu uprzemysłowienia. Sferę gospodarczą z uwagi na rolniczy charakter obszaru można podzielić pomiędzy rolnictwo i usługi. Nieliczne, większe zakłady przemysłowe z branży produkcyjnej, znajdują się w gm. Mełgiew (produkcja części do traktorów) i Trawniki (produkcja środków czystości). Podobnie jak i w całym województwie lubelskim dominuje sektor nieuspołeczniiony, tworzony przez indywidualne gospodarstwa rolne. Według danych GUS użytki rolne zajmują 45 377 ha, tj. 80,37% powierzchni obszaru (56 454 ha), przy czym grunty orne stanowią aż 63,53% (35 866 ha). W strukturze zasiewów gruntów ornych na obszarze LSR dominują zboża. Wśród uprawianych zbóż największe znaczenie ma pszenica, do innych zbóż uprawianych należy także zaliczyć owies, pszenżyto oraz mieszanki zbożowe.

Bardzo ważnymi uprawami na obszarze LSR są owoce oraz warzywa. Do upraw warzyw charakteryzujących się znaczną powierzchnią zasiewów zalicza się ziemniaki i pomidory oraz inne warzywa gruntowe. Największy obszar sadowniczy (uprawa jabłek, czarnej porzeczki) znajduje się w gm. Rybczewice.

Chów zwierząt gospodarskich na obszarze LSR nie jest rozpowszechniony, gdyż główny nacisk położony jest na produkcję roślinną.

W każdej z gmin z obszaru LGD zauważalny jest stały, choć nierównomierny rozwój przedsiębiorczości. Każdego roku przybywa podmiotów gospodarczych, w szczególności prowadzonych przez osoby fizyczne.

Ogółem na terenie obszaru działania LGD w systemie REGON zarejestrowanych było na koniec 2014 r. 2451 podmiotów gospodarczych, w tym 76,7% (1881) należy do sektora prywatnego, w tym aż 65,4% (1603) stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym stanowią na obszarze LSR 6,86 (najwięcej w gminie Mełgiew i Piaski), zaś w skali kraju jest to 12,2 osób (dane GUS, stan na 31.12.2014 r.).

Na całym obszarze dominują mikro- i małe przedsiębiorstwa. Zaletą takiej struktury przedsiębiorstw na obszarze LSR, jest brak uciążliwości dużego przemysłu na środowisko, dzięki czemu jest atrakcyjnym terenem rekreacyjnym i przyjaznym do zamieszkania (co potwierdzają pozytywne procesy migracji – wg BDL, stan na 31.12.2014 r.).

Główny przedmiot działalności gospodarczej tych podmiotów to usługi handlowe, transportowe, budowlane i naprawy pojazdów.

Tabela nr 11. Podmioty gospodarcze wpisane do REGON wg PKD 2007, źródło: Dane z urzędów gmin wygenerowane z CEIDG z 09.2015

Sekcja	Ilość działalności				
	Milejów	Mełgiew	Piaski	Rybczewice	Trawniki
A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	6	7	19	4	6
B – Górnictwo i wydobywanie	0	0	3	0	2
C – Przetwórstwo przemysłowe	26	80	59	12	21
D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	0	1	0	0
E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2	1	1	0	3
F – Budownictwo	50	77	68	16	76
G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	72	135	159	32	96
H – Transport i gospodarka magazynowa	35	32	38	3	39
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5	9	11	5	4
J – Informacja i komunikacja	9	11	11	2	7
K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	7	11	17	2	10
L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	1	5	0	1
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	20	36	30	7	14
N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	4	13	21	2	8
P – Edukacja	2	6	6	0	2
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	15	9	15	2	9
R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4	4	4	0	3
S – Pozostała działalność usługowa	11	9	24	2	9
Liczba działalność w każdej z gmin	269	441	492	91	310
łącznie dla obszaru LSR	1603				

Do najważniejszych podmiotów gospodarczych działających na terenie LSR należą m.in.:

- CBM Polska Sp. z o.o. – produkcja maszyn rolniczych, części zamiennych do traktorów, zatrudnia ponad 300 osób (gm. Mełgiew);
- Nicols Poland Sp. z o.o. – produkcja środków utrzymania czystości, zatrudnia ponad 600 osób (gm. Trawniki);
- Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Piaskach (gm. Piaski);
- Stryjno Sad Sp. z o.o. w Kawęczynie (gm. Piaski);
- A.J. Motyl - Przedsiębiorstwo przetwórstwa rolno-spożywczego (gm. Piaski);
- Piekarnia i cukiernia Grela (gm. Mełgiew);
- Kampol-Fruit w Milejowie – produkcja mrożonek, koncentratów i przecierów (gm. Milejów).

Na obszarze LSR działają nieliczne *przedsiębiorstwa społeczne*. Mamy zarejestrowane 3 spółdzielnie socjalne, z czego dwie od niespełna roku prowadzą działalność w Mełgwi (3 kwadraty, Simplus). Trzecia spółdzielnia socjalna „Inicjatywa” działa już od 2011r. w Bystrzejowicach Trzeczich (gm. Piaski) i prowadzi działalność w zakresie gospodarki odpadami oraz prace remontowo-budowlane.

W oparciu o wywiady grupowe przeprowadzone z przedsiębiorcami, jako kluczowe branże rozwojowe na obszarze LSR wskazano następujące:

Odnawialne źródła energii (OZE)

Rozwój produkcji energii ze źródeł odnawialnych jest nieuniknionym procesem, będącym odpowiedzią na wzrost gospodarczy oraz nadmierną emisję zanieczyszczeń do powietrza.

Potencjał naturalny obszaru LSR oraz jego rolniczy charakter stwarzają dogodne warunki do rozwoju energetyki słonecznej i wiatrowej, a także upraw roślin energetycznych oraz produkcji energii z odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego. Doskonałe warunki solarne (uśłonecznienie i natężenie promieniowania słonecznego) dla pozyskania energii słonecznej ze względu na swoje położenie posiada gmina Rybczewice.

O potencjale obszaru LSR w zakresie rozwoju branży OZE świadczy znaczna liczba instalacji rozproszonych: Piaski, Rybczewice, Mełgiew (kolektory), Trawniki (fotowoltaika).

W kontekście powierzchni gruntów ornych możliwych do przeznaczenia na cele biogazowni – zdecydowana większość obszaru LSR posiada bardzo dobre perspektywy rozwoju. Na obszarze działa już jedna biogazownia w Siedliszczkach, gm. Piaski. Wytwarzanie tam biogazu odbywa się w procesie rozkładu biomasy pochodzenia rolniczego. Substratem jest wsad roślinny – kukurydza, pochodząca z upraw okolicznych gospodarstw, a także dodatek serwatki i gnojowicy z Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Piaskach.

Kolejne biogazownie planowane są w gminie Milejów, Trawniki i Piaski. W gminie Milejów powstanie bioelektrociepłownia wraz z zespołem instalacji hybrydowych. Do zasilania biogazowni jako substrat zostanie wykorzystany największy potencjał Milejowa, tzn. odpady przetwórstwa owocowo-warzywnego (wytłoki jabłek, buraka ćwikłowego, młóta z pomidorów).

W ramach środków dostępnych dla beneficjentów LGD z PROW 2014-2020 nie będzie można bezpośrednio wspierać inwestycji w energetykę odnawialną. Pomoc finansowa będzie jednak dostępna ze środków RPO WL 2014-2020, tj. Osi Priorytetowej IV Energia przyjazna środowisku oraz Osi Priorytetowej V Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna, których istotnym celem będzie wsparcie wykorzystania OZE, wzrostu efektywności energetycznej, co przyczyni się do zmniejszania emisji CO₂ i realizacji zobowiązań wynikających z pakietu klimatyczno-energetycznego.

Branża rekreacyjno-turystyczna

Położenie obszaru LSR w pobliżu Lublina i Świdnika, czyste środowisko urozmaicone malowniczymi krajobrazami, dolina rzeki Wieprz w połączeniu z bogactwem dziedzictwa kulturowego – stwarzają możliwości do rozwoju usług świadczonych w zakresie rekreacji i turystyki ukierunkowanych na wypoczynek weekendowy, ze szczególnym uwzględnieniem budowy atrakcji, miejsc wypoczynku, aktywnego spędzania czasu, a w mniejszym zakresie – budowy nowych obiektów noclegowych i gastronomicznych.

Obszar LSR ma duży potencjał do rozwoju branży usług rekreacyjno-turystycznych, który tworzą:

- lokalne atrakcje – udostępnianie turystyczne walorów przyrodniczych, związanych z dziedzictwem lub współczesnym stylem życia lokalnej ludności, organizacja specjalnych wydarzeń;
- dostępność obszaru – bliskość dużych aglomeracji, dobra infrastruktura drogowa, lotnisko;
- usługi dla turystów – istniejąca baza noclegowa i gastronomiczna;
- aktywność – dostępne możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego podczas pobytu turystycznego lub wypoczynkowego, np. usługi związane z rekreacyjnym uprawianiem sportów: wycieczki rowerowe, spływy kajakowe, wyprawy piesze.

Należy podkreślić znaczenie branży związanej z produkcją, przetwórstwem, dystrybucją i sprzedażą naturalnej i zdrowej żywności dla rozwoju branży rekreacyjno-turystycznej na obszarze LSR. Współpraca przedsiębiorstw obu tych branż da obustronne korzyści, a jednocześnie przyczyni się do kształtowania wizerunku turystycznego obszaru LSR i jego rozwoju.

W dążeniu do rozwoju atrakcyjności rekreacyjno-turystycznej obszaru LSR, strategia kładzie duży nacisk na ochronę przyrodniczych, historycznych i kulturowych atrybutów obszaru.

Usługi dla ludności miejscowości peryferyjnych

Rozwój miejscowości peryferyjnych terenu LSR powinien opierać się na aktywności społecznej i gospodarczej ich mieszkańców – pozwoli to na trwały rozwój tych obszarów. A to oznacza konieczność wspierania działań lokalnych w zakresie zminimalizowania czynników decydujących o ich peryferyjności – głównie w zakresie pobudzania aktywności ekonomicznej regionów za pomocą środków pomocowych kierowanych na te obszary.

Rozwój deficytowych usług w msc. peryferyjnych przyczyni się do wyrównania szans i podniesienia jakości życia mieszkańców tych miejscowości.

Produkcja, przetwórstwo, dystrybucja i sprzedaż naturalnej i zdrowej żywności

Wielką i niezmienną szansą dla rozwoju obszaru LSR jest położenie w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich (Lublin, Świdnik), które tworzy naturalne rynki zbytu dla produktów pochodzenia rolniczego o wysokich parametrach jakościowych.

Na obszarze LSR występują naturalne potencjały do uprawy i przetwórstwa owoców i warzyw. Świadczy o tym ilość gospodarstw rolnych, systematycznie wzrastająca ilość przetwórców, producentów zdrowej i naturalnej żywności (np. Pierogarnia Piaski, Miody Apidis z Rybczewic Drugich).

Wzrasta również zainteresowanie rolnictwem ekologicznym – w msc. Ostrówek-Kolonia (gm. Milejów), pan Janusz Biały wraz z małżonką uprawia w 13-hektarowym gospodarstwie truskawki, maliny, warzywa, ziemniaki, zboża oraz rośliny motylkowe. Hoduje także krowy mleczne, kozy i drób, w tym kury zielononóżki. Gospodyni robi pyszne sery kozie i krowie, z którymi chce wejść na rynek, kiedy tylko przepisy prawne będą łaskawsze dla rolników. Gospodarstwo jest certyfikowane (nr cert. PL-EKO-01-1088).

W trakcie spotkań konsultacyjnych ujawniła się pewna liczba osób zainteresowanych podjęciem działalności związanej z przetwórstwem lokalnych produktów rolnych (w formie inkubatora lokalnego).

Na terenie objętym strategią aktualnie funkcjonują duże zakłady spożywcze, wykorzystujące produkcję rolną regionu: Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Piaskach, Stryjno-Sad, Kampol-Fruit w Milejowie i A.J. Motyl. Produkty OSM Piaski i Stryjno Sad są rozpoznawalne w skali województwa, kraju, a nawet w Europie.

Należy podkreślić, że na obszarze LSR mamy dobre przykłady organizowania się rolników w grupy producenckie: Zrzeszenie Producentów Owoców Stryjno-Sad oraz Zrzeszenie Producentów Owoców i Warzyw w Milejowie.

3.4 Opis rynku pracy

Obszar objęty LSR charakteryzuje się dość umiarkowanym poziomem bezrobocia na tle województwa lubelskiego i kraju. Analizując dane na koniec 2014 roku można zauważyć, że stopa bezrobocia na obszarze LSR jest bliska średniej stopie bezrobocia dla województwa, która wyniosła w tym czasie 12,6 %, a w Polsce 11,4 %. Jednak biorąc pod uwagę powiaty świdnicki i łęczyński, sytuacja jest zróżnicowana: pow. świdnicki – 14,6%, zaś łęczyński – 8,5%.

Tabela nr 12. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, źródło: GUS.

Gmina	% ogółem na 31.12.2012 r.	w podziale na płeć		% ogółem na 31.12.2013 r.	w podziale na płeć		% ogółem na 31.12.2014 r.	w podziale na płeć	
		M	K		M	K		M	K
Milejów	8,2	7,7	8,8	8,3	7,3	9,5	7,5	6,8	8,4
Mełgiew	9,2	8,3	10,1	8,9	8,5	9,3	8,4	8,4	8,5
Piaski	9,5	8,2	10,9	10,0	9,4	10,7	9,3	8,9	9,7
Rybczewice	7,8	6,7	9,2	8,8	8,1	9,6	8,4	9,1	7,6
Trawniki	10,8	10,3	11,5	11,1	10,8	11,4	10,7	10,9	10,5
Średnio dla obszaru LSR	9,1	8,24	10,1	9,42	8,82	10,1	8,86	8,82	8,94

Statystyka rynku pracy obrazowana przez wskaźnik stopy bezrobocia nie uwzględnia tzw. „bezrobocia ukrytego”, które głównie na obszarach wiejskich rozwinięte jest w największym stopniu, fałszując niejako prawdziwą sytuację na lokalnym rynku pracy. Bezrobocie ukryte skumulowane jest w gospodarstwach rolnych, którego członkowie (de facto nieposiadający żadnej pracy) nie rejestrują się z różnych powodów w urzędach pracy. Na zasiłek dla bezrobotnych nie mają co liczyć, ubezpieczenie zdrowotne i emerytalne zapewniają im składki płacone do KRUS, a praca wykonana od czasu do czasu „na czarno” (nieradko za granicą) pozwala zarobić na utrzymanie. Gdyby te osoby formalnie zarejestrowały się w PUP jako osoby bezrobotne, wówczas stopa bezrobocia na obszarze LSR byłaby jeszcze wyższa.

Na dzień 31.12.2014 r. na obszarze LSR było zarejestrowanych 2 314 bezrobotnych. W grupie tej nieznacznie przeważa liczba mężczyzn, którzy stanowili 52,8% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

W 2014 roku nastąpił zauważalny spadek poziomu bezrobocia. Największy spadek odnotowała gmina Piaski - 24,3%. Jedną z przyczyn zmniejszenia się liczby bezrobotnych było ożywienie gospodarcze, głównie dzięki rozwojowi infrastruktury drogowej.

Tabela nr 13. Liczba bezrobotnych na obszarze LSR, źródło: GUS

Gmina	Bezrobotni rejestrowani								
	Liczba ogółem na 31.12.2012 r.	w podziale na płeć		Liczba ogółem na 31.12.2013 r.	w podziale na płeć		Liczba ogółem na 31.12.2014 r.	w podziale na płeć	
		M	K		M	K		M	K
Milejów	475	242	233	481	230	251	436	216	220
Mełgiew	526	249	277	517	259	258	490	256	234
Piaski	621	291	330	652	329	323	604	312	292
Rybczewice	168	79	89	189	96	93	180	107	73
Trawniki	621	317	304	630	333	297	604	333	271
	2411	1 178	1 233	2469	1 247	1 222	2314	1 224	1 090

Grupy pozostające poza rynkiem pracy

W ogólnej liczbie bezrobotnych na obszarze LSR (wg stanu na dzień 31.12.2014 r.) :

- 19,3% stanowią osoby powyżej 50 roku życia (447 osób) – najwięcej w gm. Trawniki (136 os.)

Wśród głównych przyczyn bezrobocia w grupie osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia, na pierwszym miejscu należy wymienić niski poziom adaptacyjności zawodowej, jak również mobilności przestrzennej. Generalnie osoby starsze, wyrażają opór w stosunku do konieczności przekwalifikowania się, a także zmiany miejsca zamieszkania, w celu łatwiejszego znalezienia pracy. Jest to poważny problem ponieważ kwalifikacje i umiejętności tych osób, często nie przystają do zapotrzebowania na rynku.

- 21,3% stanowią osoby do 29 roku życia (493 osób) – najwięcej w gm. Piaski (151 os.)

Co prawda, bezrobocie wśród osób młodych, na terenie LSR ma głównie charakter frykcyjny, wiążąc się z etapem wejścia na rynek pracy po zakończeniu edukacji, to jednak wśród bezrobotnych poniżej 29 roku życia, są osoby, które przez dłuższy czas nie mogą znaleźć pracy, ze względu na niski poziom wykształcenia oraz kwalifikacji, bądź też brak odpowiedniego doświadczenia zawodowego.

- 27,66% stanowią osoby długotrwale bezrobotne - pow. 24 m-cy (640 osób) – najwięcej w gm. Piaski (193 os.) oraz w gm. Trawniki (189 os.)

Wśród przyczyn długotrwałego bezrobocia na obszarze LSR Powiatowe Urzędy Pracy wymieniają głównie przyczyny strukturalne, wynikające z warunków panujących na lokalnym rynku pracy (brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania) oraz przyczyny indywidualne (niskie lub nieodpowiednie kwalifikacje, niska mobilność, niska motywacja, problemy natury rodzinnej – stan zdrowia czy obowiązek opieki nad osobą zależną).

Tabela nr 14. Przyczyny pozostawania poza rynkiem pracy w woj. lubelskim, źródło: GUS BDL

choroba, niepełnosprawność	emerytura			nauka, uzupełnianie kwalifikacji			obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu			wyczerpane wszystkie znane możliwości poszukiwania pracy			przekonanie o niemożności znalezienia pracy				
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014		
tys. osób																	
142	139	148	369	378	394	189	185	182	68	68	76	12	12	12	18	21	22

3.5 Działalność sektora społecznego, w tym integracja, rozwój społeczeństwa obywatelskiego

W procesie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego ważną rolę odgrywają samorządy lokalne, które wykorzystują dostępne im narzędzia do pobudzania działań społecznych. Jednak mieszkańcy są coraz bardziej świadomi potrzeby zmian również i na tym polu. Podczas spotkań konsultacyjnych zgłaszali potrzebę poprawy komunikacji instytucji publicznych z mieszkańcami oraz dalszego rozwoju poziomu współpracy organizacji pozarządowych i instytucji publicznych oraz lokalnych przedsiębiorców.

Organizacje pozarządowe są już trwałym elementem społeczeństwa obywatelskiego – stały się one ważnym odbiorcą funduszy publicznych, w tym i funduszy z Unii Europejskiej oraz funduszy na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Sektor ten na obszarze LSR jest dość zróżnicowany pod względem typów organizacji, celów statutowych oraz skali działania. Na całym obszarze LSR działają 152 organizacje pozarządowe, w tym 39 ludowych klubów sportowych – najwięcej organizacji działa na obszarze gminy Piaski i Mełgiew. Zdecydowana większość z nich prowadzi aktywną działalność i to one niejednokrotnie są motorem napędowym życia społecznego i kulturalnego w danej miejscowości. Zdecydowana większość z nich nie jest nastawiona na zysk. Ich wkładem własnym jest zazwyczaj praca członków, świadczona nieodpłatnie. Aktywność kobiet widoczna jest w funkcjonowaniu licznych Kół Gospodyń Wiejskich, włączających się w organizację wielu imprez promujących lokalną kuchnię i tradycję, z kolei mężczyźni aktywnie angażują się w działalność ludowych klubów sportowych i ochotniczych straży pożarnych.

Liczba Ochotniczych Straży Pożarnych:

Mełgiew – 6 jednostek (Minkowice, Trzeszkowice, Dominów, Janowice, Krzesimów, Mełgiew)

Piaski – 13 jednostek (Bystrzejowice Drugie, Piaski, Brzezice, Gielczew, Kłębów, Kozice Górne, Majdan Kawęczyński, Majdan Kozic Górnych, Majdanek Kozicki, Siedliszczki, Wierzchowiska, Gardzienice, Janówek)

Rybczewice – 8 jednostek (Rybczewice, Częstoborowice, Bazar, Izdebnó, Pilaszkowice, Podizdebnó, Stryjno, Wygnanowice)

Trawniki – 7 jednostek (Trawniki, Oleśniki, Biskupice, Dorohuczka, Pełczyn, Siostrzytów, Struża)

Milejów – 6 jednostek (Milejów, Łańcuchów, Antoniów, Starościce, Białka, Ostrówek Kolonia)

Na obszarze LSR funkcjonują organizacje o dużym kapitale społecznym, wysokich standardach działania, posiadające doświadczenie w pozyskiwaniu środków pomocowych, m.in.:

- Fundacja Fundusz Lokalny im. Jana III Sobieskiego w Mełgwi, która wspiera rozwój przedsiębiorczości opartej o lokalne produkty i usługi nawiązujące do dziedzictwa Jana III Sobieskiego, wspiera budowę marki lokalnej. Fundacja od 2012 r. udziela dotacji lokalnym organizacjom i przedsiębiorcom.

- Towarzystwo Przyjaciół Gardzienic, które wybudowało świetlicę w Gardzienicach ze środków PROW 2007-2013 i prowadzi tam aktywną działalność kulturalno-oświatową.

- Klub UNESCO działający od 1995 r. w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, szczególnie na terenach wiejskich. Ma bogate doświadczenie w realizacji dużych projektów.

- Stowarzyszenie Turystyki Aktywnej „Nad Wieprzem” prowadzące działalność w zakresie rozwoju turystyki aktywnej na obszarze LSR. Zrealizowało kilka projektów, w tym inwestycyjnych ze środków pozyskanych w ramach PROW 2007-2013.

Trzeci sektor jest niewątpliwie jednym z potencjałów rozwojowych obszaru LSR.

Infrastruktura społeczna

Dla rozwoju społecznego niezwykle ważnym jest dostęp do usług społecznych, w tym i edukacyjnych. Dostęp do przedszkoli i szkół jest wyrównany na obszarze objętym LSR, choć gminy przyjmują różną organizację placówek.

Tabela nr 15. Liczba placówek edukacyjnych na obszarze LSR, źródło: Kuratorium Oświaty w Lublinie, dane XII 2015 r.

Gmina	Żłobki	Przedszkola i placówki wychowania przedszkolnego	Szkoły podstawowe	Szkoły gimnazjalne	Szkoły ponadgimnazjalne
Milejów	0	5	5	2	6
Mełgiew	0	7	6	1	0
Piaski	0	5	5	3	6
Rybczewice	0	2	1	1	1
Trawniki	0	5	5	2	8

Na obszarze LSR głównymi instytucjami odpowiedzialnymi za działalność kulturalno-oświatową są **ośrodki kultury**, które znajdują się na terenie 4 gmin:

1. Gminny Ośrodek Kultury w Mełgwi
2. Gminny Ośrodek Kultury w Milejowie
3. Miejskie Centrum Kultury w Piaskach
4. Gminny Ośrodek Kultury w Trawnikach

Do ich zadań należy: organizowanie imprez kulturalnych, prowadzenie działalności informacyjnej i oświatowo-wychowawczej, upowszechnienie i promocja kultury lokalnej, rozbudowanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców.

W jednej z pięciu gmin obszaru LSR, tj. w Rybczewicach nie ma takiego obiektu, który pełniłby funkcję ośrodka kultury.

Tabela nr 16. Świetlice wiejskie lub obiekty pełniące ich funkcje, źródło: opracowanie własne na podstawie danych z urzędów gmin, IX.2015

	Milejów	Mełgiew	Piaski	Rybczewice	Trawniki	Razem
Liczba świetlic wiejskich lub obiektów pełniących ich funkcje	8	4	10	6	7	35
Gminne Ośrodki Kultury/ Miejskie Centrum Kultury	1	1	1	0	1	4

Liczba świetlic wiejskich lub obiektów pełniących ich funkcje łącznie z obszaru LGD wynosi 35, jednak nie wszystkie funkcjonują z uwagi na brak odpowiedniego wyposażenia, czy braku środków finansowych na aktywizowanie społeczności. W większości świetlice wykorzystywane są podczas spotkań sołeckich. Jedną z aktywnie działających świetlic wiejskich jest świetlica w Gardzienicach, która została wybudowana i wyposażona ze środków PROW 2007-2013, a administratorem budynku jest prężnie działająca organizacja pozarządowa Towarzystwo Przyjaciół Gardzienic, które organizuje różnego rodzaju warsztaty i spotkania okolicznościowe lokalnej społeczności.

Liczba obiektów kulturalnych na obszarze LSR wydaje się być zadowalająca, natomiast istotnym problemem pozostaje kwestia braku wystarczającej ilości zajęć świetlicowych i oferty (szczególnie dla dzieci, młodzieży i seniorów) we wspomnianych obiektach. Ponadto, mieszkańcy wielu miejscowości peryferyjnych nadal odczuwają brak takich miejsc wspólnych spotkań w swoich miejscowościach lub utrudniony dostęp do obiektów znajdujących się w miejscowościach gminnych.

Sieć biblioteczna na terenie LSR liczy obecnie 7 placówek oraz 8 filii. Najwięcej podmiotów zlokalizowanych jest w gminie Piaski i Milejów.

- 1) Miejska Biblioteka Publiczna w Piaskach (filie w Bystrzejowicach, Gardzienicach i Woli Piaseckiej)
- 2) Gminna Biblioteka Publiczna w Mełgwi (filie w Krępcu i Krzesimowie)
- 3) Gminna Biblioteka Publiczna w Rybczewicach
- 4) Biblioteka w Gminnym Ośrodku Kultury w Trawnikach
- 5) Biblioteka Publiczna w Biskupicach
- 6) Biblioteka Publiczna w Oleśnikach
- 7) Gminna Biblioteka Publiczna w Milejowie (filie w Białce, Łańcuchowie i Łysołajach)

Na jedną placówkę biblioteczną na terenie LSR przypada 2945 mieszkańców i jest to wskaźnik korzystniejszy niż średnia dla województwa lubelskiego, która wynosi – 2918 osób /placówkę biblioteczną. Kolejnym wskaźnikiem określającym poziom czytelnictwa na terenie LSR jest liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców (dla LSR jest to wartość 129,6), który jest niższy niż średnia dla województwa. Wartość wskaźnika „księgozbiór bibliotek na 1 000 ludności” dla obszaru LSR wynosi 2412 woluminów natomiast na 1 czytelnika przypada blisko 19 (18,7) wypożyczeń księgozbioru (najwięcej wypożyczeń notuje gm. Mełgiew) - (dane z BDL za 2014 r.)

Infrastruktura sportowa

Na terenie LGD są 22 boiska sportowe, niektóre z nich wymagają przebudowy, czy modernizacji, 5 Orlików, 4 hale sportowe i jeden basen na terenie gminy Mełgiew. Infrastruktura sportowa jest bardzo ważna dla mieszkańców i cieszy się coraz większym powodzeniem wśród dzieci, młodzieży, a także dorosłych oraz seniorów.

Tabela nr 17. Dane o infrastrukturze sportowej na obszarze LSR, źródło: opracowanie własne na podstawie danych z urzędów gmin, IX.2015 r.

infrastruktura sportowa na terenie danej gminy	Milejów	Mełgiew	Piaski	Rybczewice	Trawniki	Razem
Boiska sportowe	3	7	6	1	5	22
Orlik	2	1	1	1	0	5
Hala sportowa	2	1	1	0	0	4
Basen	0	1	0	0	0	1

Infrastruktura techniczna

Zasoby mieszkaniowe:

Na terenie LSR znajduje się ponad 14 tys. mieszkań (dane z GUS, stan na 31.12.2014r.), najwięcej w gm. Piaski (3714) i Milejów (3182), najmniej w gm. Rybczewice (1483). Średnio 80% mieszkań ma dostęp do instalacji wodociągowej, ok. 64% do łazienki oraz zaledwie niecałe 60% do instalacji centralnego ogrzewania. Brak centralnego ogrzewania oraz wodociągów stanowi zagrożenie dla środowiska, wynikające z odprowadzania ścieków do gruntu oraz emisji zanieczyszczeń do powietrza z indywidualnych systemów grzewczych. Świadczy to również o niskiej jakości życia mieszkańców obszaru LGD.

Sieć wodociągowa, kanalizacji i gazowa:

Długość czynnej sieci wodociągowej w gminach obszaru LSR w 2014 r. wyniosła 685,2 km, od 2007 r. wzrosła ona o niespełna 20%. Poniższa tabela przedstawia odsetek ludności korzystających z sieci instalacji wodociągowej, kanalizacji i gazu. Dostęp do urządzeń sieciowych jest na średnim poziomie, najwięcej mieszkańców obszaru korzysta z sieci wodociągowej średnio 89,1% ludności, z sieci kanalizacji 15,62%, a gazowej 11,64%.

Tabela nr 18. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności w gminach obszaru LSR, źródło: dane GUS.

Gmina	ogółem					
	wodociąg		kanalizacja		gaz	
	2007	2014	2007	2014	2007	2014
	%	%	%	%	%	%
Milejów	64,0	98,6	22,1	23,4	1,5	1,6
Mełgiew	70,6	92,8	0,0	1,7	41,7	48,7
Piaski	61,6	79,0	19,9	20,9	4,3	7,9
Rybczewice	76,2	85,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Trawniki	87,2	90,0	5,9	32,1	0,0	0,0
Średnio dla obszaru LSR	71,92	89,1	9,58	15,62	9,5	11,64

W sieć kanalizacji nie jest wyposażona gmina Rybczewice, natomiast pod względem wyposażenia w sieć wodociągową najstabilniej wypada gm. Piaski. Zmiany w wyposażeniu ludności w sieci instalacji następują relatywnie wolno.

Sieć dróg

Na terenie LSR istnieje stosunkowo dobrze rozbudowana sieć dróg. Przez teren LGD przebiegają 2 drogi krajowe S17 biegnąca z Warszawy przez Lublin oraz Zamość do granicy z Ukrainą, oraz droga krajowa nr 12 – w kierunku Chełma. Przez teren LSR biegną też drogi wojewódzkie: 829, 836, 837, 838 oraz dobrze rozbudowana sieć dróg powiatowych i gminnych. Jakość dróg na terenie LGD oraz infrastruktury drogowej w ostatnich latach znacznie się poprawiła, dzięki inwestycjom drogowym realizowanym samodzielnie przez gminy lub w partnerstwie z powiatami, często przy współfinansowaniu ze środków UE. Należy zaznaczyć, że podczas konsultacji społecznych mieszkańcy zgłaszali jednak zły stan dróg czy połączeń komunikacyjnych, głównie w miejscowościach peryferyjnych.

3.6 Problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk

Mimo dużego zróżnicowania skali i charakteru, do wspólnych problemów społecznych całego obszaru LSR należy zaliczyć:

- 1) **starzenie się społeczeństwa** – obszar 5 gmin LSR charakteryzuje się występowaniem negatywnych zjawisk demograficznych charakterystycznych dla całego województwa i kraju. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym stanowi blisko 1/5 mieszkańców obszaru LSR (19,6%).
- 2) **rozluźniająca się więź społeczna** z powodu: postępującej technicyzacji i wpływu mediów, zwiększonej mobilności głównie ludzi młodych, ograniczenia czasu spędzanego w przestrzeni sąsiedzkiej/publicznej i zaniku więzi sąsiedzkich, nastawienia na karierę zawodową, znacznego osłabienia tożsamości kulturowej, a tym samym identyfikacji jednostek z zamieszkanym obszarem i lokalną społecznością, osłabienia relacji międzypokoleniowych.
- 3) **wykluczenie społeczne** ze względu na ubóstwo, bezrobocie, czy nawet ograniczony dostęp mieszkańców miejscowości peryferyjnych do infrastruktury i usług.

Tabela nr 19. Struktura ludności według wieku ukazująca tendencje w latach 2012–2014, źródło: GUS

Gmina	Ludność w wieku								
	przedpr odukcyj nym	Produk cyjnym	poproduk cyjnym	przedprod ukcyjnym	produk cyjnym	poproduk cyjnym	przedprod ukcyjnym	produk cyjnym	poproduk cyjnym
	na dzień 31.12.2012 r.			na dzień 31.12.2013 r.			na dzień 31.12.2014 r.		
Milejów	1 824	5 806	1 746	1 755	5 807	1 765	1 731	5 792	1 805
Mełgiew	1 942	5 745	1 505	1 962	5 799	1 562	1 939	5 829	1 582
Piaski	1 953	6 559	2 169	1 916	6 523	2 219	1 879	6 523	2 238
Rybczewice	597	2 145	864	574	2 152	878	568	2 134	878
Trawniki	1 830	5 733	1 632	1 814	5 676	1 660	1 754	5 634	1 714
Ogółem obszar LSR	8 146	25 988	7 916	8 021	25 957	8 084	7 871	25 912	8 217

W ostatnich latach stale rosła liczba osób korzystających z różnych form pomocy na obszarze LSR, dopiero w ostatnim roku (2014) odnotowano niewielki, bo zaledwie 4,6% spadek.

Wsparcia potrzebują zarówno osoby długotrwale bezrobotne, jak również osoby starsze, niepełnosprawne, przewlekle chore i rodziny wielodzietne.

Na terenie LSR funkcjonują następujące instytucje świadczące usługi z zakresu pomocy społecznej:

- 1) Ośrodki Pomocy Społecznej - cztery gminne i jeden miejski, które mają za zadanie zapobiegać problemom bezrobocia, ubóstwa, patologii;
- 2) Domy Pomocy Społecznej – w Wygnanowicach (gm. Rybczewice) i w Krzesimowie (gm. Mełgiew);
- 3) Warsztaty Terapii Zajęciowej w Mełgwi;
- 4) Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym - Koło w Milejowie, które prowadzi dwie placówki: Środowiskowy Dom Samopomocy PSOUU oraz Zespół Terapeutyczno-Rehabilitacyjny;
- 5) Klub Integracji Społecznej w Piaskach;
- 6) Placówka Opieki nad Dzieckiem i Rodziną „Nasz Dom” w Rybczewicach Drugich (Jedyna na obszarze LSR całodobowa placówka opiekuńczo-wychowawcza o charakterze socjalizacyjnym. Ośrodek opiekuje się obecnie 13 wychowanekami w wieku od 11 do 21 lat);
- 7) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kozicach Dolnych (gm. Piaski);
- 8) Stowarzyszenie MONAR Ośrodek Leczenia, Terapii i Rehabilitacji Uzależnień w Majdanie Kozic Dolnych (gm. Piaski)
- 9) Spółdzielnie socjalne: "Spółdzielnia Umiejętności i Rozwoju" Spółdzielnia Socjalna (Trawniki), "INICJATYWA" Spółdzielnia Socjalna (Piaski).

Na obszarze LSR nie funkcjonują schroniska, noclegownie i jadłodajnie dla bezdomnych, jednak w sąsiadującym Lublinie takich obiektów działa kilkanaście (13), zaś w Świdniku - dwa.

Problemem, który podnoszono podczas spotkań z mieszkańcami w ramach konsultacji społecznych jest **ubóstwo na obszarze LSR**. Problem dotyczy nie tylko pojedyncze osoby, ale całe gospodarstwa domowe. Ubóstwo, wiąże się z problemami osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych, długotrwale bezrobotnych, bezdomnych, osób starszych, którzy nie rozwiązują swoich problemów ze względu na ubóstwo (brak środków na zakup leków, żywności, opłaty mieszkaniowe). Często rodziny wielodzietne lub niepełne nie radzą sobie z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Brak wykształcenia, bieda, alkoholizm, niezaradność życiowa powoduje uzależnienie od pomocy społecznej.

Tabela nr 20. Liczba osób objętych opieką społeczną na obszarze LSR, źródło: opracowanie własne na podstawie danych z urzędów gmin, IX.2015

	Milejów	Mełgiew	Piaski	Rybczewice	Trawniki	Razem
Liczba osób objętych opieką społeczną w 2014 roku	459	770	876	297	518	2 920
% w stosunku do mieszkańców	5,0	8,4	8,2	8,2	5,6	7,1

Opieka społeczna w 2014 roku łącznie objęła 2 920 osób z terenu LSR. Najwięcej osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców było w gminach Mełgiew, Piaski i Rybczewice, zaś najmniej w gminie Trawniki.

Tabela nr 21. Liczba rodzin/gospodarstw korzystających z pomocy społecznej według kryterium dochodowego, źródło GUS

Gmina	Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci			Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Milejów	398	365	339	283	295	272
Mełgiew	333	313	291	263	275	265
Piaski	417	425	429	301	301	280
Rybczewice	141	132	123	126	114	89
Trawniki	480	440	387	292	305	325
Ogółem obszar LGD	1769	1675	1569	1265	1290	1231

Liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej nieznacznie wzrosła w gminie Trawniki, od 2012 nastąpił wzrost o 11,1%, co w głównej mierze spowodowane jest wzrostem bezrobocia. W pozostałych gminach ta liczba utrzymuje się na podobnym poziomie lub obniżyła się nawet o 29,3% (w gm. Rybczewice).

Zauważalne jest, iż mimo wzrostu liczby gospodarstw (gm. Trawniki) korzystających z pomocy społecznej kwoty udzielonych świadczeń socjalnych nie zwiększyły się. W większości osoby zgłaszające się do Ośrodków Pomocy Społecznej to osoby, które faktycznie znajdują się w trudnej sytuacji życiowej.

Tabela nr 22. Powody przyznania pomocy socjalnej w gminach w 2014 r., źródło: dane z gminnych OPS

Powody przyznania pomocy socjalnej w gminach w 2014 r.	Milejów [os.]	Mełgiew [os.]	Piaski [os.]	Rybczewice [os.]	Trawniki [os.]
ubóstwo	705	488	544	180	733
sieroctwo	0	0	60	1	0
bezdomność	2	5	1	0	0
potrzeba ochrony macierzyństwa	2	263	234	72	308
bezrobocie	443	453	522	107	562
niepełnosprawność	192	215	270	72	214
długotrwała lub ciężka choroba	113	86	198	111	158
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (rodziny niepełne i wielodzietne)	216	85	378	119	29
przemoc w rodzinie	50	0	8	0	0
alkoholizm	100	49	61	0	53
narkomania	0	0	1	0	0
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	4	7	10	4	5

3.7 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR

Diagnoza obszaru LGD „Dolina Giełczwi” wskazuje, że jego cechy spójne:

a) wynikają z zasobów rolnych – rolniczy charakter gmin,

Gminy objęte strategią mają typowo rolniczy charakter i ogólnie dobre warunki naturalne dla produkcji rolniczej – od upraw polowych i sadowniczych do rozwoju specjalistycznych gospodarstw na bazie tych produktów.

Rolnictwo stanowi dla dużej części mieszkańców główne źródło utrzymania. Przeważają gospodarstwa rolne o małej powierzchni gruntów. Sytuacja taka może być korzystna dla rozwoju rolnictwa ekologicznego – produkcji zdrowej żywności oraz upraw ekologicznych. Istotny walor obszaru LSR, to znane w regionie zagłębie owocowo-warzywne (Stryjno, Milejów). Duża ilość płodów rolnych i pozostałości po produkcji rolnej sprzyja rozwijaniu energetyki pochodzącej ze źródeł odnawialnych – wytwarzaniu energii z biogazu i biomasy. Na terenie gminy Piaski funkcjonuje biogazowniarolnicza w Siedliszczkach (woj. lubelskie) powstała w 2011 roku. Jej właścicielem jest Wikana Bioenergia

Sp. z o.o. Biogaz powstały w trakcie fermentacji zasila układ kogeneracyjny o mocy 0,999 MW energii elektrycznej i 1,040 MW energii cieplnej. Roczna ilość wyprodukowanej energii elektrycznej, to 7,876 GWh, a cieplnej 9,199 GWh. Kolejne biogazownie mają powstać na terenie gmin Mełgiew i Milejów.

b) wynikają z uwarunkowań kulturowych i historycznych,

Jednolitość kulturowa i historyczna obszaru LSR przejawia się w kultywowaniu podobnych tradycji i zwyczajów. Odbywa się to poprzez działalność Kół Gospodyń Wiejskich, orkiestr dętych, zespołów ludowych, dożynki gminne, imprezy promujące produkty lokalne (Zaciera Trawnicka, Festiwal Flaków), rozwijanie lokalnego rękodzieła, dbałość o zabytki sakralne i świeckie. Obszar posiada żywe tradycje słowiańskie (Gród Słowiański Choina Horodyszczce) i szlacheckie (Szlak Sobieskiego).

Równie ważnym elementem spójności obszaru są wspólne doświadczenia historyczne, świadczące o zaangażowaniu mieszkańców w walkę o odzyskanie niepodległości. Na obszarze LSR znajduje się wiele pomników upamiętniających wydarzenia historyczne (m.in. Dolina Krzyży).

c) wynikają z uwarunkowań położenia obszaru LGD,

Gminy na obszarze LGD znajdują się w obrębie dwóch powiatów – świdnickiego (4 gminy) i łęczyńskiego (1 gmina). Spójność przestrzenna terenu LSR wyraża się przede wszystkim przez relatywnie niewielką odległość od ośrodków miejskich (Lublin, Świdnik, Łęczna). Niemalże w centrum obszaru LGD umiejscowione jest miasto Piaski. Teren LGD ma dogodne położenie komunikacyjne, z linią kolejową łączącą Lublin i Świdnik z Warszawą, a w kierunku wschodnim – z Kijowem i Lwowem. Przez teren LSR przebiegają drogi krajowe nr 17 – biegnąca z Warszawy przez Lublin oraz Zamość do granicy z Ukrainą oraz droga krajowa nr 12 – w kierunku Chełma.

d) wynikające z uwarunkowań przyrodniczych,

Na obszarze LSR występują tereny leśne o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych – Nadwieprzański Park Krajobrazowy, Krzczonowski Park Krajobrazowy, Czerniejowski Obszar Chroniony Krajobrazu. Stan środowiska przyrodniczego jest wysokiej jakości, co sprzyja wypoczynkowi. Obszar LGD posiada znaczne zasoby wodne charakteryzujące się naturalnymi i czystymi wodami – rzeka Wieprz i Giełczew.

Zasoby przyrodnicze wraz z atrakcyjnym ukształtowaniem terenu stanowią wyjątkowy potencjał obszaru LSR, który przy wykorzystaniu środków unijnych może zostać wykorzystany dla rozwoju rekreacji i turystyki. Ponadto, obszar LSR charakteryzuje się znacznym potencjałem w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wykorzystania energii słonecznej. W gminie Milejów funkcjonuje prywatna farma fotowoltaiczna, a na terenie Mełgwi, Piask, Rybczewic i Trawnik w ostatnich latach, powstało ponad 1500 instalacji solarnych i fotowoltaicznych na budynkach prywatnych. Kolejne inwestycje są planowane do realizacji.

e) wynikające z powiązań instytucjonalnych i partnerskich,

Gminy wchodzące w skład LGD od lat współpracują przy realizacji różnorodnych projektów. Realizacja wspólnych przedsięwzięć, inwestycji opartych na partnerstwie lokalnym wpłynęła na poszerzenie możliwości wdrażanych zadań przez samorządy gminne. Przykładem takich powiązań instytucjonalnych i partnerskich gmin obszaru LSR są następujące przedsięwzięcia: Wirtualne Powiaty. Budowa społeczeństwa informacyjnego na Lubelszczyźnie Etap III (współpraca i partnerstwo gmin: Milejów, Mełgiew, Piaski, Rybczewice, i Trawniki), Obszar Funkcjonalny Szlaku Jana III Sobieskiego (współpraca i partnerstwo gmin: Piaski, Milejów i Mełgiew), ZIT LOF (współpraca i partnerstwo gmin: Piaski i Mełgiew), Program „Marka lokalna szansą rozwoju przedsiębiorczości na Szlacheckim Szlaku w Województwie Lubelskim” (współpraca i partnerstwo gmin: Mełgiew, Piaski, Rybczewice).

Przekonanie o celowości budowania partnerstwa i współpracy na szczeblu lokalnym znajduje swoje odzwierciedlenie w strukturze LGD.

3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

Do kluczowych zasobów obszaru LSR należą zasoby przyrodnicze i kulturowe.

Zasoby przyrodnicze

Ukształtowanie terenu LSR jest zróżnicowane, co wynika z położenia geograficznego w obrębie dwóch mezoregionów: Płaskowyżu Świdnickiego i Wyniosłości Giełczewskiej.

Teren Płaskowyżu Świdnickiego stanowi dość płaska równina denudacyjna, wymodelowana w marglach i pozbawiona pokrywy lessowej. Wysokości obniżają się od 230-240 m na południu do 200 m n.p.m. na północy. Miasto Świdnik położone jest na wysokości 215 m n.p.m. na Płaskowyżu Świdnickim. Na Wyniosłości Giełczewskiej, po lewej stronie Wieprza, wyniosłości bezwzględne przekraczają nawet 300 m n.p.m. Na znacznej części Wyniosłości Giełczewskiej występują formy trzeciorzędowe. W strefie działu wodnego pomiędzy Wieprzem i Bystryczą odnaleźć można resztki

osadów mioceńskich. Sieć wodna ma tu układ promienisty, a doliny są przeważnie asymetryczne. Opisywany obszar ma teren falisty, urozmaicony dolinkami i garbami, przechodzący ku północy w monotonną równinę. Na powierzchni występują margle, które w obrębie wzniesień nadbudowane są gejami i opokami. Spotyka się pylasto-piaszczyste pokrywy zwietrzelinowe, a w dnach dolin utwory czwartorzędowe.

Na obszarze LSR ochroną zostało objęte 10 649,0 ha, co stanowi 18,9% powierzchni ogólnej obszaru, w tym:

- Parki krajobrazowe – 9 089,0 ha,
- Rezerваты przyrody – 24,5 ha,
- Obszary chronionego krajobrazu – 1 310,00 ha

Największy obszar objęty ochroną znajduje się na terenie gminy Rybczewice i Milejów.

Znajduje się tu obszar Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego (57% powierzchni gminy Milejów), ponadto w ramach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 na terenie gminy Milejów wyznaczono specjalny obszar ochrony „Dolina Środkowego Wieprza” w celu ochrony siedlisk przyrodniczych. W otulinie Nadwieprzańskiego Parku Krajobrazowego znajduje się również północno - wschodni skraj gminy Mełgiew oraz 150 ha terenu gminy Trawniki – jest to część południowa parku, mająca dolinny charakter i odznaczająca się wyraźnym zróżnicowaniem typów krajobrazu.

Na obszarze LSR, 37,2% obszaru Krzczonowskiego Parku Krajobrazowego utworzonego w celu ochrony typowych dla Wyniosłości Giełczewskiej krajobrazów znajduje się na terenie gminy Rybczewice, co stanowi blisko połowę (45%) jej obszaru. Ten wyjątkowy krajobraz tworzą liczne źródłiska i wąwozy osiągające długość do 1 km, a głębokość do 15 m.

W granicach obszaru LSR (gm. Mełgiew) znajduje się północno-wschodni fragment Czerniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu o powierzchni około 100 ha.

Do objęcia ochroną na obszarze LSR jest projektowana strefa ochrony źródłiskowej w Krępcu oraz zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Lubieniec” – oba na terenie gm. Mełgiew.

Interesujące przyrodniczo, a ustawowo chronione dla zachowania jego wartości naukowych, krajobrazowych, estetycznych i dydaktycznych są rezerваты przyrody na terenie LSR:

- rezerwat przyrody „Wierzchowiska” o powierzchni 24,5 ha (gm. Piaski) obejmuje fragment naturalnego lasu dębowego (okazy dębów szypułkowych ponad 140 letnie, lip oraz starych modrzewi z zasadzenia). Na terenie rezerwatu znajdują się także dwa starsze pomnikowe dęby.
- rezerwat „Bilsko” w okolicy miejscowości Białka, Białka-Kolonia i Zgniła Struga (gm. Milejów), obejmuje zespół torfianek z różnorodnymi zespołami roślinności wodnej i torfowiskowej, ostoja ptaków.
- rezerwat „Uroczyso Sosnowiec” w okolicy Łańcuchowa (gm. Milejów), obejmuje fragment doliny Wieprza z licznymi starorzeczami oraz lasy łęgowe i bory mieszane.

Przez teren LSR przepływają rzeki: Giełczew, Stawek (Mełgiewka), Sierotka, Marianka, Radomirka i Wieprz.

Na terenie LSR znajdują się 34 pomniki przyrody. Stanowią je głównie pojedyncze drzewa i drzewostany: lipy drobnolistne i srebrzyste, odmiana purpurowej buki pospolitego, dąb szypułkowy, jesion wyniosły, modrzew europejski, płatan klonolistny oraz grusza zwyczajna.

Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy podkreślali potrzebę całościowej ochrony i dbałości o lokalny krajobraz i zasoby przyrodnicze obszaru, w tym konieczność podnoszenia wiedzy i świadomości ekologicznej mieszkańców.

Szansą rozwoju obszaru może być rozwój turystyki przyrodniczej, ekoturystyki, turystyki wiejskiej, agroturystyki i turystyki kulinarnej. Obszar LGD posiada znaczne zasoby przyrodniczo-kulturowe, które mogą zostać wykorzystane rekreacyjnie i turystycznie.

Samo ukształtowanie terenu sprzyja różnorodnym formom rekreacji:

- relaksacyjnym – spacer, wędkowanie, obserwacja przyrody,
- średniej intensywności – bieganie, jazda konna, jazda na rowerze, kajakarstwo, samochodowe rajdy terenowe.

Dotychczas te zasoby przyrodnicze i ukształtowanie terenu są wykorzystywane w bardzo małym zakresie (spływy kajakowe rzeką Giełczew i Wieprz, pole golfowe w Wierzchowiskach, atrakcyjne ścieżki rowerowe nieoznakowane w terenie). Na obszarze LSR są zgłoszone 22 gospodarstwa agroturystyczne, z czego ponad połowa znajduje się na terenie gminy Piaski (14), przez którą przebiega Szlak Jana III Sobieskiego, najmniej gospodarstw agroturystycznych zarejestrowano w gm. Trawniki (1). Jednak, nie wszystkie gospodarstwa agroturystyczne działają, spowodowane jest to brakiem konkretnej oferty, która mogłaby zatrzymać na dłużej osoby odwiedzające nasz teren.

Odpowiednia promocja oraz rozwój infrastruktury rekreacyjnej i okoturystycznej mogą przyczynić się do rozwoju całego obszaru. Kierunkiem pożądanym przez mieszkańców uczestniczących w konsultacjach społecznych jest rozwój innowacyjnych produktów turystycznych, doskonalenie oferty i zwiększanie jakości świadczonych usług.

Zasoby kulturowe

Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice”

Eksperymentalny teatr antropologiczny w msc. Gardzienice, gm. Piaski (założony w 1977 r.) jest teatrem o międzynarodowej sławie, którego spektakle były wielokrotnie prezentowane na najważniejszych światowych scenach. Ośrodek prowadzi działalność dydaktyczną, zarówno w kraju, jak i za granicą (organizowanie zajęć i warsztatów gry aktorskiej dla młodzieży) i realizuje liczne projekty: badawczo-artystyczne, muzyczne, kulturotwórcze.

Twórcy ludowi

Świadectwem kultywowania dawnej kultury i tradycji obszaru LSR są twórcy ludowi. Znajdziemy tu artystów zajmujących się rzeźbiarstwem, garncarstwem, koronkarstwem, hafciarstwem.

Kapele ludowe i zespoły śpiewacze

- Gmina Milejów: Milejowska Kapela Ludowa, Zespół Śpiewaczy Jaszczowianki, Zespół Zapłocianie, Milejowska Orkiestra Dęta
- Gmina Mełgiew: Zespół Podzamcze, Orkiestra Dęta Mełgiew
- Gmina Piaski: Orkiestra Dęta Piaski
- Gmina Rybczewice: Kapela z Pilaszkowic Drugich przy KGW, Kapela ze Stryjna Pierwszego przy KGW
- Gmina Trawniki: Kapela ludowa z zespołem śpiewaczym z GOK Trawniki

Historia obszaru

Ważne znaczenie kulturowe i turystyczne ma historia obszaru LSR. Kultywowaniem historii obszaru zajmują się różne instytucje i organizacje, takie jak:

- Muzeum Regionalne w Mełgwi
- Muzeum Pożarnictwa w Krzesimowie (gm. Mełgiew)
- Fundacja Fundusz Lokalny im. Jana III Sobieskiego
- Gród Słowiański Choina – Horodyszczce (gm. Milejów)

Kultywowanie słowiańskich tradycji na obszarze LSR poprzez organizację imprez:

- Noc Świętojańska (Sobótka) w Jaszczowie, która przybliży lokalnej społeczności stare obrzędy i obyczaje. Impreza odbywa się nad brzegiem rzeki Wieprz.
- „Spotkania z żywą historią” cyklicznie odbywające się w zrekonstruowanym wczesnośredniowiecznym grodzisku „Gród Słowiański Choina – Horodyszczce” w Wólce Bieleckiej.

Dziedzictwo kulinarne obszaru LSR

Produkty tradycyjne obszaru LSR:

Kulebiak generatowej Kickiej. Tradycję wypieku kulebiaka kultywuje pani Czesława Szczepańska, która otrzymała jego recepturę od pań Weroniki Podgórskiej, Stefanii Sawickiej i jej córki Zofii Ryć, z którymi w latach 1965-1968 działała w Kole Gospodyń Wiejskich w Jaszczowie. Kulebiak przygotowuje się, tak jak kiedyś, również teraz, tylko na specjalne okazje. Produkt był wielokrotnie nagradzany na różnego rodzaju konkursach – jest wizytówką gminy Milejów.

Chleb żytni wygnanowski. Nazwa chleba pochodzi od nazwy miejscowości tj. Wygnanowice, w której to wypiekano go w latach międzywojennych. Tradycyjne pochodzenie produktu potwierdzają mieszkańcy wioski oraz okolic. Zebrane opinie potwierdziły, że udało się odtworzyć wygląd, smak i zapach chleba wypiekanego w latach międzywojennych przez gospodynie w tamtych okolicach. Wypiekano go zarówno w domach rodzin chłopskich jak i szlacheckich. Obecnie wypiekany poza obszarem LSR – w Stasinie.

Miodownik z Jaszczowa. Gmina Milejów, w skład której wchodzi miejscowość Jaszczów, ma dobre warunki do produkcji miodu, głównego składnika miodownika. Obfitując w tereny leśne, łąkowe, sady sprawiła, że na tym terenie rozwinęło się pszczelarstwo, a miód zagościł na stołach mieszkańców. Obecnie miodownik z Jaszczowa to ciasto znane w gminie Milejów, a nawet w powiecie łęczyńskim, jest wyrobem wypiekanym na potrzeby domowe, uroczystości rodzinne, gminne, powiatowe czy wojewódzkie.

Sernik z kartoflami z Jaszczowa. Na Liście Produktów Tradycyjnych figuruje od 2015 r. Historia i tradycja pieczenia sernika z Jaszczowa – wsi położonej w gminie Milejów – sięga lat międzywojennych, a głównym składnikiem do jego wyrobu jest ser wymieszany z kartoflami.

Tylko jeden z wyżej wymienionych produktów tradycyjnych (chleb wygnanowski) jest dostępny w otwartej i ciągłej sprzedaży – jednak poza (!) obszarem LSR. Oczywiście można te produkty nabyć okazjonalnie, na zamówienie lub otrzymać w prezencie, podobnie jak część innych lokalnych specjalów. Przyczyna takiego stanu rzeczy tkwiła dotąd w skomplikowanych procedurach, określonych przez przepisy prawa, którym miejscowi wytwórcy nie byli w stanie sprostać.

Wybrane produkty lokalne: flaki piaseckie, twarogowe sery piaseckie, pieróg pilaszkowicki, forszmak pilaszkowicki, zaciera trawnicka, prażniak trawnicki na skwarkach, jabłka ze stryjeńskich sadów, miody z pasieki w Kolonii Trawniki, miody Apidis z Rybczewic Drugich, naleśniki z łobodą, pomidory milejowskie, nalewka żytniówka p. Grażyny Biniek, jabłecznik biszkoptowy p. Barbary Sochackiej, pasztet z soczewicy p. Anny Hartfil.

Tradycje kulinarne obszaru są kultywowane poprzez coroczne imprezy: Festiwal Flaków i Zacierę Trawnicką. Imprezy są okazją do promocji twórczości ludowej, rzemiosła artystycznego i kulinarnego. W stałym programie imprez są liczne konkursy kulinarne, m.in. turniej zacierkowy, konkurs nalewek.

Dziedzictwo materialne - zabytki i miejsca pamięci

Obszar LSR charakteryzuje się bogactwem materialnego dziedzictwa kulturowego. Te obiekty zabytkowe wpisujące się w lokalny krajobraz kultury posiadają bogatą historię i mogłyby uzupełniać ofertę kulturalno-turystyczną obszaru. Jednak najczęściej jest to utrudnione z kilku powodów:

- obiekty są w złym stanie technicznym, wymagają renowacji i innych prac konserwatorskich, uporządkowania,
- utrudniony dostęp do obiektów zabytkowych ze względu na ich formę własności lub użytkowania (własność prywatna, użytkowane przez szkoły, ośrodki zdrowia, domy pomocy społecznej i in.),
- wybiórcze informacje o obiektach zabytkowych obszaru LSR.

Pałace, dwory, zespoły dworskie i parkowe:

Na obszarze LSR znajduje się 19 zabytkowych pałaców, dworów, zespołów dworsko-parkowych o różnym stanie zachowania (brak trwałych ruin). Część z nich jest użytkowana przez instytucje publiczne (DPS, ośrodki wychowawcze), a kilka jest własnością prywatną (m.in.: Łańcuchów, Jaszczów, Wierzchowiska, Pilaszkowice, Gardzienice Drugie, Brzeżce), m.in.:

- Zespół dworsko – parkowy z I poł. XIX w. w Wierzchowiskach
- Zespół pałacowo – parkowy w Gardzienicach Pierwszych z początku XVII w. obecnie siedziba Stowarzyszenia Praktyk Teatralnych - „Gardzienice”,
- Zespół dworsko-parkowy w Rybczewicach – z II poł. XIX w. wraz z 5ha parku podworskiego
- Zespół dworsko – parkowy w Stryjnie – dwór z II poł. XVIII w.
- Zespół dworsko – parkowy w Pilaszkowicach
- Zespół dworsko – pałacowy w Wygnanowicach z 1802r. w chwili obecnej Dom Pomocy Społecznej
- Pozostałości zespołu dworskiego w Trawnikach
- Zespół pałacowo – parkowy w Krzesimowie: pałac murowany z I poł. XIX w.,
- Zespół pałacowo – parkowy w Podzamczu: pałac z XVIII w.
- Zespół pałacowo-parkowy w Łysołajach-Kolonii
- Zespół pałacowo-parkowy w Łańcuchowie w stylu zakopiańskim z pocz. XXw.

Obiekty sakralne:

- Zespół kościoła parafialnego w Częstoborowicach z końca XVIII w.
- Kościół par. w Dorohuczycach pw. Św. Judy Tadeusza, zbudowany w 1790 r.
- Drewniany kościół w Pilaszkowicach Pierwszych przeniesiony z parafii N.S.P. Jezusa z ulicy Kunickiego w Lublinie, wybudowany w latach 1933-1934 wg projektu architekta Tadeusza Witkowskiego
- Zespół kościoła parafialnego w Biskupicach – późnobarokowy kościół par. pw. Św. Stanisława bpa, wybudowany w latach 1712-1727
- Zespół kościoła parafialnego w Mełgwi – neogotycki kościół wybudowany w latach 1906-1910 wg projektu architekta Stefana Shyllera, we wnętrzu wyposażenie z XVIII w. z poprzedniego kościoła
- Zespół kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP w Milejowie-Osady
- Zespół kościoła parafialnego rzymskokatolickiego p.w. Św. Jana Chrzciciela w Łańcuchowie
- Kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Św. w Piaskach wybudowany w latach 1720-1745

Kapliczki:

Na obszarze LSR znajduje się 20 kapliczek murowanych i drewnianych, najstarsze z XVIII w.:

Miejsca pamięci i martyrologii

Na obszarze LSR znajduje się blisko 40 miejsc pamięci i martyrologii. Miejsca te są związane z okresem pierwszej i drugiej wojny światowej oraz okupacją hitlerowską. Są to cmentarze, mogiły, groby, pomniki i obeliski.

Inne obiekty dziedzictwa kulturowego:

- Ruiny późnobarokowo-klasycystycznego zboru kalwińskiego w Piaskach (tzw. Kościelec) wybudowanego w latach 1783-1835 z fundacji Teodora Suchodolskiego,
- Dworzec kolejowy w Minkowicach z końca XIX w.,
- Młyn wodny w Krępcu murowany – lata 20. XX w.,
- Układ urbanistyczny z XV w. w Biskupicach
- Grodzisko wraz z podgrodzem w Klarowie
- Gorzelnia w dawnym zespole dworsko-parkowym w Milejowie-Osadzie
- Budynek dawnego szpitala w Jaszczowie
- Dworzec kolejowy w Jaszczowie
- Budynek w zespole cukrowni oraz dom pracowników I i II w Milejowie-Osadzie

ROZDZIAŁ 4. ANALIZA SWOT

Prezentowana poniżej procedura SWOT jest syntezą przedstawionego wcześniej opisu stanu i tendencji rozwojowych obszaru LSR zawartych w diagnostycznej części opracowania. Analiza SWOT dla obszaru LSR wypracowana została w toku dyskusji z mieszkańcami obszaru LSR podczas spotkań zrealizowanych w sierpniu 2015 r. w każdej z gmin członkowskich.

Analiza SWOT obejmuje analizę:

MOCNYCH STRON, tj. uwarunkowań wewnętrznych (endogenicznych), czyli elementów rzeczywistości obszaru LSR mających pozytywny charakter z punktu widzenia jej przyszłego rozwoju;

SŁABYCH STRON, tj. uwarunkowań wewnętrznych o negatywnym charakterze;

SZANS, tj. uwarunkowań zewnętrznych (egzogenicznych) o charakterze pozytywnym; jako szanse uwzględnione zostały te zagadnienia, których źródła leżą poza obszarem LSR lub poza zakresem kompetencji władz publicznych działających na jej obszarze;

ZAGROŻEŃ, tj. uwarunkowań zewnętrznych mających negatywny wpływ na dalszy rozwój obszaru LSR.

Tabela 23. Analiza SWOT.

Silne strony (S)	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony (W)	Odniesienie do diagnozy
<ul style="list-style-type: none"> – bardzo dobre położenie geograficzne – bliskość dużych miast: Lublina, Świdnika, Łęcznej – dobrze rozwinięta infrastruktura komunikacyjna obszaru LSR (lotnisko, droga ekspresowa S17, sieć kolejowa) 	3.7 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR	<ul style="list-style-type: none"> – niekorzystna struktura osób bezrobotnych (gł. osoby młode oraz długotrwale pozostające bez pracy) 	<ul style="list-style-type: none"> 3.4 Opis rynku pracy 3.2 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup
<ul style="list-style-type: none"> – walory przyrodnicze (ukszałtowanie terenu - lessowe wąwozy, Krzczonowski Park Krajobrazowy, Nadwieprzański Park Krajobrazowy, Obszar Natura 2000, naturalne źródła i źródłiska, niezdegradowane tereny) – rzeki (Wieprz i Giełczew) oraz zbiorniki wodne (stawy w Częstoborowicach) 	<ul style="list-style-type: none"> 3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – zasoby przyrodnicze 3.7 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczająca ilość ogólnodostępnych obiektów rekreacyjno-sportowych – niedostateczna infrastruktura turystyczno-rekreacyjna (miejsca noclegowe i gastronomiczne, oznakowanie szlaków, wiaty odpoczynkowe i in.) – niezagospodarowane miejsca z potencjałem do rozwoju rekreacji 	<ul style="list-style-type: none"> 3.5 Działalność sektora społecznego, w tym integracja, rozwój społeczeństwa obywatelskiego – infrastruktura sportowa 3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – zasoby przyrodnicze
<ul style="list-style-type: none"> – dziedzictwo historyczne obszaru LSR („szlak Sobieskiego”, gród słowiański, miejsca martyrologii, miejscowe legendy i podania) 	3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – zasoby kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> – zaniedbane i o utrudnionym dostępie dla odwiedzających obiekty dziedzictwa historyczno-kulturowego 	3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – zasoby kulturowe

<ul style="list-style-type: none"> - duża liczba obiektów zabytkowych (dwory, pałace, obiekty sakralne, i in.) - produkty lokalne (mleczarskie, piekarnicze) oraz produkty tradycyjne (wpisane na listę produktów tradycyjnych) - kultywowanie lokalnych tradycji rękodzielniczych (garncarstwo) - rozpoznawalne imprezy lokalne o charakterze cyklicznym (Festiwal Flaków, Trawnicka Zaciera) 	<p>3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – zasoby kulturowe</p> <p>3.7 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR</p>	<ul style="list-style-type: none"> - niskie wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych obszaru LSR - niewystarczająca ochrona zasobów przyrodniczych (pomniki przyrody, czystość rzek) - niska świadomość ekologiczna wśród mieszkańców, szczególnie w zakresie odpadów 	<p>3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – zasoby przyrodnicze</p>
<ul style="list-style-type: none"> - istniejące grupy producenckie (Milejów, Stryjno) - mocno rozwinięte sadownictwo oraz uprawa pomidorów 	<p>3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR: -Produkcja, przetwórstwo, dystrybucja i sprzedaż naturalnej i zdrowej żywności</p>	<ul style="list-style-type: none"> - znaczny odsetek osób korzystających z pomocy społecznej 	<p>3.6 Problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk</p>
<ul style="list-style-type: none"> - duży potencjał lokalnych organizacji pozarządowych (kapitał społeczny) 	<p>3.5 Działalność sektora społecznego, w tym integracja, rozwój społeczeństwa obywatelskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zróżnicowany poziom konkurencyjności i zdolności inwestycyjnych przedsiębiorstw z obszaru LSR 	<p>3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR</p>
<ul style="list-style-type: none"> - wysoki poziom upowszechnienia odnawialnych źródeł energii 	<p>3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR: - Odnawialne źródła energii (OZE) Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR</p>	<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczające wykorzystanie pól rolnych do produkcji, przetwórstwa i promocji obszaru 	<p>3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR</p>
		<ul style="list-style-type: none"> - niewystarczająca liczba miejsc spotkań mieszkańców oraz braki w wyposażeniu miejsca już istniejących - niewystarczające zasoby instytucji kultury w stosunku do potrzeb i oczekiwań mieszkańców - niewystarczająca oferta edukacyjno-aktywizująca dla dzieci, dorosłych i seniorów 	<p>3.5 Działalność sektora społecznego, w tym integracja, rozwój społeczeństwa obywatelskiego</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – niski stopień komunikacji instytucji publicznych z mieszkańcami – niedostatecznie rozwinięty poziom współpracy organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw i instytucji publicznych – niewystarczająca promocja gmin z obszaru LSR 	3.5 Działalność sektora społecznego, w tym integracja, rozwój społeczeństwa obywatelskiego
	<ul style="list-style-type: none"> – dysproporcje w dostępie do infrastruktury, usług publicznych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnych pomiędzy „centrami” gmin i ich peryferiami 	3.2 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup 3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR
	<ul style="list-style-type: none"> – braki w zakresie infrastruktury technicznej (wodno-kanalizacyjna) – silnie zróżnicowany stan techniczny dróg na obszarze LSR – niewystarczające zagospodarowanie przestrzeni publicznej – centra miejscowości, parki 	3.5 Działalność sektora społecznego, w tym integracja, rozwój społeczeństwa obywatelskiego - infrastruktura techniczna

Szanse (O)	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia (T)	Odniesienie do diagnozy
<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie walorów kulturowych i przyrodniczych obszaru LSR – wzrost zainteresowania weekendową ofertą turystyczno-rekreacyjną – bliskość szlaku GreenVelo – wzrost atrakcyjności turystycznej rzeki Wieprz – tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych 	3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – zasoby przyrodnicze 3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR 3.7 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR	<ul style="list-style-type: none"> – duża konkurencja w zakresie oferty turystycznej w woj. lubelskim – sezonowo – większa atrakcyjność sąsiadujących terenów Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego – występowanie powodzi i podtopień w dolinie Wieprza i Giełczwi 	3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – zasoby przyrodnicze 3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR 3.7 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR
<ul style="list-style-type: none"> – wzmocnienie roli przetwórstwa i rozwój usług w tym zakresie 	3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR	<ul style="list-style-type: none"> – niestabilne ceny produktów rolnych 	3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR

<ul style="list-style-type: none"> – rosnące zainteresowanie zdrowym trybem życia – rozwój produkcji naturalnej i zdrowej żywności 	3.7 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR		
<ul style="list-style-type: none"> – duży potencjał rozwoju energetyki alternatywnej (hydroenergetyka, biomasa, energia wiatrowa i słoneczna) – rozwój odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej na obszarze LSR – rozwój biogospodarki w oparciu o lokalne zasoby 	<p>3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR: - Odnawialne źródła energii (OZE)</p> <p>3.7 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR</p>	<ul style="list-style-type: none"> – zanikanie kultury ludowej i lokalnych tradycji na skutek starzenia się społeczeństwa – postępująca dewastacja obiektów dziedzictwa kulturowego 	<p>3.2 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup</p> <p>3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR – zasoby kulturowe</p>
<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie dostępnych środków zewnętrznych (ZIT, fundusze strukturalne w ramach UE, fundusze szwajcarskie i norweskie) 	<p>3.5 Działalność sektora społecznego, w tym integracja, rozwój społeczeństwa obywatelskiego</p> <p>3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR</p>	<ul style="list-style-type: none"> – nasilająca się izolacja mieszkańców (niska aktywność społeczna i słabnąca więź z miejscem zamieszkania) 	3.2 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup
<ul style="list-style-type: none"> – rozwój współpracy transgranicznej i wymiany gospodarczej 	<p>3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR</p> <p>3.4 Opis rynku pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – migracja zarobkowa młodych ludzi z terenu LSR do dużych miast i za granicę 	<p>3.2 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup</p> <p>3.4 Opis rynku pracy</p>
<ul style="list-style-type: none"> – tendencja wśród mieszkańców dużych miast sąsiadujących z obszarem LSR do osiedlania się na terenach wiejskich 	<p>3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR</p> <p>3.4 Opis rynku pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> – bliskość dużych ośrodków absorbujących kapitał inwestycyjny i ludzki (Lublin, Świdnik, Łęczna) 	<p>3.2 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup</p> <p>3.4 Opis rynku pracy</p>
<ul style="list-style-type: none"> – rozwój sektora usług realizujących potrzeby osób starszych 	3.2 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup		

Wnioski z analizy SWOT

W analizie SWOT uwzględniono opinie zebrane podczas procesu konsultacji społecznych oraz dane pochodzące z urzędów gmin, opracowań statystycznych itp. Na etapie konstruowania SWOT i projektowania dalszego kształtu LSR uznano za zasadne maksymalizację zidentyfikowanych, wspólnych potencjałów rozwojowych obszaru z uwzględnieniem możliwości oferowanych w ramach funkcjonowania LGD. Powyższe pozwoliło na wyciągnięcie następujących wniosków:

1. Rezygnacja z występowania po środki z LGD przez jednostki sektora finansów publicznych

Występujące problemy w zakresie infrastruktury technicznej nie mogą, w ocenie społeczności lokalnej, miejscowych przedsiębiorców i władz oraz autorów LSR, zostać rozwiązane w ramach relatywnie niewielkich środków będących w dyspozycji LGD w latach 2016-2022. Ponadto, w procesie konsultacji podkreślano *potrzebę realizacji „prawdziwego, a nie wirtualnego” społeczeństwa obywatelskiego* – tj. oddanie w ręce miejscowych społeczności wymiernych narzędzi (przede wszystkim środków finansowych) do rozwijania i wzmacniania potencjałów obszaru.

Mając na uwadze oba przywołane czynniki, przedstawiciele lokalnych podmiotów publicznych wyrazili gotowość do rezygnacji z ubiegania się o środki w ramach LSR i przeznaczenie całej kwoty budżetu na rozwijanie przedsiębiorczości oraz realizację operacji służących ogółowi wdrażanych przez pozostałe podmioty. Takie podejście znajduje uzasadnienie w relatywnie silnym, operatywnym trzecim sektorze (organizacje pozarządowe) funkcjonującym na obszarze LSR, co gwarantuje osiągnięcie założonych wskaźników oraz pozwoli na wysoce efektywne upowszechnianie modelu partycypacji społecznej w faktycznym rozwoju regionu. Oczekiwania mieszkańców, podnoszone podczas spotkań nie sprowadzają się bowiem, jedynie do chęci współdecydowania o kierunkach rozwoju regionu – część osób wyraźnie podkreślała zmęczenie kolejnymi konsultacjami dokumentów, koncepcji, planów, których efektów nie dostrzegają w codziennym życiu. Coraz wyraźniejszy jest trend i wyrażana przez lokalne społeczności gotowość do aktywnego, faktycznego zaangażowania w sprawy lokalne poprzez realizację konkretnych, wymiernych działań np. przejmowanie od gmin świetlic wiejskich, remontowanie i wyposażenie ich, a następnie animowanie na ich terenie życia kulturalnego i społecznego poszczególnych miejscowości. Przykładem takich działań zakończonych pełnym powodzeniem, jest budowa świetlicy w miejscowości Gardzienice przez lokalne stowarzyszenie prowadzona ze środków Osi Leader w poprzedniej perspektywie finansowej. Na terenie gmin działają prężne, aktywne stowarzyszenia działające w różnych obszarach (turystyka, sport, rekreacja, ochrona środowiska, kultura, biznes, produkt lokalny), które są w stanie wykorzystać środki przewidziane w LSR, w tym również te skierowane na rozwój infrastruktury rekreacyjnej i społecznej.

2. Obszar LSR dysponuje wspólnymi potencjałami rozwojowymi

Rzetelna analiza pozwoliła na wyłonienie płaszczyzn rozwojowych wspólnych dla całego obszaru LSR, które należy wykorzystać do poprawy jakości życia mieszkańców oraz bezpośrednio powiązać ze wsparciem dla przedsiębiorców. Uznano, że potencjał turystyczny LGD ma przede wszystkim charakter rekreacyjny – bliskie sąsiedztwo dużych ośrodków miejskich (Lublina, Świdnika i Łęcznej) oraz braki w zakresie naturalnych zasobów turystycznych w porównaniu do pozostałych obszarów województwa (niewielka ilość rozpoznawalnych, ogólnie dostępnych obiektów zabytkowych, kąpielisk) determinują rodzaj uprawianej w regionie turystyki jako weekendowy, 1 lub 2-dniowy wypoczynek o charakterze rekreacyjnym. Powyższe należy wykorzystać do rozwoju zaplecza i usług rekreacyjnych, pozwalających na aktywne spędzanie czasu. Uprawianie aktywnej rekreacji, sportu na obszarze LSR jest również naturalne z powodu zasobów środowiskowo-przyrodniczych – świeżego powietrza, walorów krajobrazowych, które bezpośrednio zachęcają do wycieczek rowerowych, biegania i pieszych wypraw. Dlatego też, istotne jest zachowanie tych potencjałów przez działania proekologiczne, w szczególności promocję i upowszechnianie OZE, których potencjał na obszarze LSR jest dynamicznie rozwijany. Wreszcie, obszar LGD jest miejscem o znacznym potencjale do rozwoju rynku zdrowych, naturalnych produktów, co wynika zarówno z dużej liczby gospodarstw, działalności lokalnych przetwórców oraz lokalnego systemu certyfikacji produktów i usług (Certyfikat Jana III Sobieskiego).

3. Kraina Zdrowia

Zaangażowane społeczności, aktywna rekreacja, sport, ruch, czyste środowisko, ekologiczna energia, naturalna, zdrowa żywność – to hasła przewodnie spotkań z mieszkańcami, a zarazem bezpośrednie wnioski z przeprowadzonej analizy. Wynika z niej, że obszar LSR ma szansę stać się naturalnym zapleczem dla mieszkańców dużych ośrodków miejskich do zdrowego, aktywnego trybu życia – swoistą „Krajiną Zdrowia”, która również z uwagi na korzystne położenie stanie się ciekawą alternatywą dla monotonyjnych pobytów w siłowniach czy fitness-clubach.

ROZDZIAŁ 5. CELE I WSKAŹNIKI

Wybrane cele ogólne i szczegółowe wynikają z uwarunkowań obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, przeprowadzonej analizy SWOT i są odpowiedzią na zidentyfikowane podczas konsultacji potrzeby miejscowej ludności.

5.1 Specyfikacja i opis celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć – uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru

Na etapie konsultacji zdiagnozowano problemy i potencjały rozwojowe, w oparciu o które wyznaczono cele ogólne, cele szczegółowe i przedsięwzięcia. Wyznaczono dwa cele ogólne:

1. **CO 1.0 – Zrównoważony rozwój obszaru LSR ukierunkowany na innowacyjne działania proekologiczne** – cel został sformułowany w oparciu o zidentyfikowane potencjały: zasoby środowiska naturalnego i konieczność ich zachowania, możliwości rozwoju innowacyjności w sferze gospodarczej i społecznej. Sam „zrównoważony rozwój” zakłada harmonijne godzenie rozwoju nowoczesnej gospodarki nastawionej na innowacyjność z poszanowaniem naturalnych zasobów (środowiskowych i kulturowych). W ramach celu ogólnego wyróżniono dwa cele szczegółowe:
 - a) **Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej przyjaznej środowisku i sprzyjającej turystyce aktywnej** – sformułowany w oparciu o zdiagnozowane braki w zakresie infrastruktury rekreacyjno-turystycznej i uwzględniający zachowanie wykazanych zasobów środowiskowych,
 - b) **Rozwój postaw i zachowań prozdrowotnych i proekologicznych** – sformułowany w oparciu o diagnozy demograficzne – starzenie się społeczeństwa i konieczność propagowania dbania o własne zdrowie (diety oparte o naturalne, zdrowe produkty, aktywność fizyczna) oraz potrzebę zachowania czystego, nieskażonego środowiska, stwarzającego możliwości w zakresie rozwoju OZE i turystyki aktywnej.
2. **CO 2.0 – Wzmocnienie więzi mieszkańców z obszarem LSR** – cel został określony w odpowiedzi na zgłaszane w trakcie konsultacji zanikanie więzi społecznych, gospodarczych i kulturowych mieszkańców z obszarem LSR. Integracja społeczno-gospodarcza przełoży się na stworzenie silnej społeczności lokalnej, zainteresowanej wzajemnym wspieraniem miejscowych inicjatyw, kupowaniem lokalnych produktów i usług i poszanowaniem dziedzictwa regionu.
 - a) **Pobudzenie i rozwój lokalnych inicjatyw gospodarczych** – sformułowany w odpowiedzi na potrzeby lokalnego rynku pracy i duży potencjał regionu do rozwoju przedsiębiorczości we wskazanych branżach kluczowych,
 - b) **Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego materialnego i niematerialnego obszaru LSR** – sformułowany dla zabezpieczenia zasobów dziedzictwa historyczno-kulturowego z obszaru LSR (materialnych i niematerialnych), które są narażone na dewastację/zanikanie i wzmocnienie więzi mieszkańców z regionem (tradycje, zwyczaje),
 - c) **Aktywizacja mieszkańców i tworzenie infrastruktury społecznej integrującej środowisko lokalne** – sformułowany w oparciu o zdiagnozowane potrzeby w zakresie zwiększenia liczby i poprawy stanu istniejących obiektów aktywizacji społecznej oraz w odpowiedzi na problemy wynikające z rozluźniania się i zanikania więzi międzyludzkich.

Cele określone w LSR będą finansowane ze środków EFFROW w ramach PROW 2014-2020. Sformułowane cele są ze swej istoty zgodne z celem szczegółowym 6b Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich, w ramach którego wspierane będą:

1. wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR – Cel szczegółowy 2.3 i 1.2 LSR
2. zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości – Cel szczegółowy 2.1 LSR
3. podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy – cel szczegółowy 2.3 i 2.1 LSR
4. podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych, a także innowacji – cel szczegółowy 1.2 i 2.3 LSR
5. zachowanie dziedzictwa lokalnego – cel szczegółowy 2.2 LSR

6. rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej –cel szczegółowy 1.1 LSR

Ponadto, w LSR wskazano 5 przedsięwzięć:

Przedsięwzięcie AKTYWNY WYPOCZYNEK

W ramach przedsięwzięcia zostanie wybudowanych lub zmodernizowanych **15** obiektów infrastruktury rekreacyjnej, na co przeznaczono **695 169,66 euro**. Powstanie spójna sieć publicznej, powszechnie dostępnej infrastruktury, która będzie wykorzystywana przez mieszkańców i turystów zainteresowanych aktywnym wypoczynkiem na obszarze LSR. Ponadto, w ramach przedsięwzięcia wdrażany będzie krajowy projekt współpracy pn. „Promocja turystyki kajakowej na Wieprzu”, z 6 lokalnymi grupami działania z terenu woj. lubelskiego. Projekt będzie realizowany w ramach poddziałania 19.3 – Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania objętego PROW na lata 2014-2020 i objemie realizację projektu współpracy. W ramach realizacji projektu przewiduje się następujące zadania:

- opracowanie i wydanie przewodnika turystycznego w języku polskim dla kajakarzy;
- opracowanie i wydanie przewodnika turystycznego w języku angielskim dla kajakarzy;
- budowa i rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej;
- aktualizacja i poszerzenie informacji na stronie www.kajakiempowieprzu.pl wraz z utworzeniem zakładki anglojęzycznej.

Uzasadnieniem planowanego przedsięwzięcia są wyniki konsultacji społecznych oraz diagnozy i analizy SWOT: braki w zakresie infrastruktury rekreacyjnej na obszarze LSR. Ponadto, jedną z atrakcji turystycznych stanowiącą ważny walor przyrodniczy jest przepływająca przez obszar LSR rzeka Wieprz. Od dawna dostrzegany jest problem niewykorzystania potencjału tej atrakcji dla rozwoju turystyki i rekreacji. Brakuje odpowiedniej infrastruktury, jak też niewystarczająca jest promocja potencjału turystycznego.

W ramach przedsięwzięcia zaplanowano również przygotowanie i realizację krajowego projektu współpracy. Projekt ma na celu realizację zadań w zakresie rozwijania infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej.

Przedsięwzięcie CZŁOWIEK I NATURA

Podczas konsultacji społecznych i prac zespołu roboczego wskazywano, że zasadne jest podejmowanie działań pośrednio wpływających na poprawę jakości środowiska naturalnego obszaru objętego LSR poprzez wsparcie akcji edukacyjnych, promocyjnych, integracyjnych, których celem jest zwiększenie świadomości prośrodowiskowej mieszkańców obszaru objętego LSR. W ramach przedsięwzięcia zrealizowanych zostanie **6** operacji łączących innowacje w zakresie ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej o łącznej wartości **86 169,89 euro**. Potrzebę realizacji takich operacji podnosili mieszkańcy w trakcie konsultacji – podawane przykłady dotyczyły monitoringu dzikich wysypisk, wydania książki z przepisami kuchni wegańskiej opartej o miejscowe produkty. Ponadto, zostanie wdrożona **1** operacja o wartości **3 750 euro** o charakterze edukacyjnym/informacyjnym z zakresu ekologii i zdrowego trybu życia, skierowana do mieszkańców obszaru LSR.

Przedsięwzięcie AKTYWNI GOSPODARCZO

W ramach przedsięwzięcia zaplanowano wdrożenie **35** operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa o wartości **594 905,11 euro** i **11** operacji z zakresu rozwoju istniejących przedsiębiorstw o wartości **374 546,20 euro**. Przedsięwzięcie bezpośrednio odpowiada na zdiagnozowane problemy w zakresie rynku pracy (zakłada i premiuje tworzenie nowych miejsc pracy) i przedsiębiorczości (brak środków finansowych u podmiotów z obszaru LSR). Przedsięwzięcie zakłada wykorzystanie zdiagnozowanych potencjałów regionu i zdefiniowanych kluczowych branż lokalnej gospodarki.

Przedsięwzięcie TRADYCJA DZISIAJ

W ramach realizacji przedsięwzięcia zaplanowano wdrożenie **1** operacji z zakresu prac konserwatorskich / restauratorskich, którym poddany zostanie obiekt/obiekty z obszaru LSR o wartości **11 155,74 euro** oraz **3** operacje o wartości **26 937,75 euro** polegające na przeprowadzeniu wydarzeń kultywujących lokalną tradycję, kulturę lub historię. Realizacja powyższych działań pozwoli na zachowanie poczucia wspólnoty i więzi z obszarem LSR poprzez zachowanie miejscowych tradycji, zwyczajów i kultywowanie wspólnej historii.

Ponadto, zostanie wdrożony międzynarodowy projekt współpracy pn. „Nasze korzenie i tradycja – dzisiaj. Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego”, z 2 lokalnymi grupami działania: LGD Promenada S12 i LGD z LitwyRaseinių rajono vietos veiklos grupė „Raseinių krašto bendrija”. Projekt będzie realizowany w ramach poddziałania 19.3 –

Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania objętego PROW na lata 2014-2020 i obejmie przygotowanie i realizację projektu współpracy.

Celem projektu będzie ochrona tradycji i przekazów ustnych jako nośników niematerialnego dziedzictwa kulturowego obszaru partnerskich LSR, które odnoszą się do współcześnie praktykowanych zjawisk kulturowych przekazywanych z pokolenia na pokolenie. W ramach realizacji projektu przewiduje się następujące zadania:

- Odszukanie interesujących faktów historycznych, opowieści i legend odnoszących się do historii i tradycji obszaru partnerskich LGD.
Do realizacji tego zadania zostaną zaproszeni wszyscy mieszkańcy obszaru, głównie seniorzy, dzieci i młodzież szkolna, nauczyciele.
- Upowszechnienie zebranych interesujących faktów historycznych, opowieści i legend dzięki utrwaleniu ich w formie elektronicznej i zamieszczeniu na stronach internetowych partnerskich LGD (m.in. nagranie audiobooka).
- Przeprowadzenie warsztatów dla przewodników/opowiadaczy lokalnych. Warsztaty wspólne dla uczestników z krajów partnerskich LGD. Wymiana dobrych praktyk.

Forma zaplanowanych działań włączających do udziału w projekcie różnych grup odbiorców, w tym dzieci, osób niepełnosprawnych i starszych posłuży nie tylko poznawaniu własnych korzeni kulturowych poprzez aktywny udział, ale również będzie sprzyjało integracji społecznej, międzypokoleniowej oraz promowaniu zasad tolerancji i szacunku.

Przedsięwzięcie DZIAŁAMY LOKALNIE

W ramach przedsięwzięcia wdrożonych zostanie **8** operacji z zakresu budowy, przebudowy, modernizacji i wyposażenia obiektów pełniących funkcje społeczne i kulturalne, co pozwoli na stworzenie miejsc spotkań i aktywizacji mieszkańców, **3** podmioty działające w sferze kultury otrzymają wsparcie na realizację działań sprzyjających upowszechnianiu lokalnej kultury, historii i tradycji – o łącznej wartości **211 435,97 euro**, zostanie zorganizowanych 7 szkoleń w zakresie aktywizacji społecznej mieszkańców obszaru LSR.

Ponadto, odbędzie się **57** spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami oraz **201** podmiotów skorzysta z udzielonego przez Biuro LGD indywidualnego doradztwa.

5.2 Specyfikacja wskaźników

Każdy z rodzajów wskaźników przyjętych dla celów LSR na poziomie produktu, rezultatu oraz oddziaływania odpowiada bezpośrednio przyjętym celom szczegółowym oraz ogólnym. Wskaźniki spełniają kryteria S.M.A.R.T., tj. są: skonkretyzowane, mierzalne, akceptowalne, realne i terminowe.

W tabeli wskazano mierzalne, przejrzyste wskaźniki. Do każdego wskaźnika są podane źródła danych i okresy pomiaru, wartość bazowa oraz termin osiągnięcia wartości docelowych. Wskaźniki produktu mierzą fizyczne efekty (produkty usług) będące wynikiem pojedynczych operacji składających się na przedsięwzięcia.

Wskaźniki rezultatu zostały skonstruowane w taki sposób, aby dawały wprost informację o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wcielenia w życie danego przedsięwzięcia.

Wskaźniki oddziaływania służą ocenie osiągnięcia celów ogólnych strategii. Źródłem pomiaru będą dane zewnętrzne tj. dane statystyczne lub dane badań ewaluacyjnych. Wskaźniki te dobrane zostały w taki sposób, aby określały zmiany w środowisku makroekonomicznym i makrospołecznym LGD.

Wskaźniki oddziaływania mierzą konsekwencje poszczególnych operacji wykraczając poza bezpośrednie, natychmiastowe efekty dotyczące bezpośrednich beneficjentów oraz adresatów znajdujących się w otoczeniu.

W Regulaminie biura LGD oraz procedurze monitoringu i ewaluacji zapewniono mechanizmy właściwej kontroli jakości danych i walidacji statystycznej wskaźników w okresie wdrożenia LSR. W ramach biura LGD prowadzona będzie sprawozdawczość rzeczowa i finansowa oraz monitoring. Postęp osiągania wartości wskaźników przedstawiany będzie w rocznych sprawozdaniach zamieszczanych do publicznej informacji.

Do szacowania wartości przyjętych wskaźników LSR wykorzystano – tam gdzie było to możliwe – doświadczenia z poprzedniego okresu programowania 2007-2013.

Informacje na potrzeby systemu monitoringu wskaźników pozyskane zostaną z kilku źródeł. W przypadku wskaźników oddziaływania ze statystyk publicznych, ogólnodostępnych, czyli z danych GUS oraz z danych uzyskanych w badaniu ewaluacyjnym, ankietowym. Informacje do kontrolowania postępu w przypadku wskaźników produktu i rezultatu pozyskiwane będą bezpośrednio od beneficjentów wspartych w wyniku realizacji LSR.

Niektóre z zebranych przez LGD informacji będą wymagały przetworzenia w celu określenia wartości wskaźników.

Wskaźniki kluczowe

W wyniku przeprowadzonej analizy SWOT i diagnozy obszaru oraz konsultacji społecznych, wyodrębniono **wskaźniki kluczowe dla realizacji strategii**. Wskaźniki te zostały uwzględnione w kryteriach wyboru operacji otrzymując najwyższą wagę punktową, tym samym mają determinujący wpływ na efekty wdrażania LSR. Ponadto wartość wskaźników kluczowych dla realizacji strategii koreluje z konstrukcją budżetu LSR.

Wskaźniki kluczowe dla Celu ogólnego 1:

- Wskaźnik oddziaływania W 1.0: Odsetek mieszkańców deklarujących zadowolenie z zamieszkania na obszarze LSR rozwijającym się z poszanowaniem naturalnych sposobów do 2023 r. wyniesie 65%
- Wskaźnik rezultatu w1.1.A: liczba osób korzystających z nowopowstałych obiektów infrastruktury rekreacyjnej wyniesie min. 10 000 do 2023 r.
- Wskaźnik produktu: liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej

Wskaźniki kluczowe dla Celu ogólnego 2:

- Wskaźnik oddziaływania W 2.0.1: Wzrost wskaźnika przedsiębiorczości na obszarze LGD (liczba podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców)
- Wskaźnik rezultatu: liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) na obszarze LSR do 2023 r. wyniesie min. **46**
- Wskaźnik produktu: liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa
- Wskaźnik produktu: liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa

Stan początkowy wskaźników z założenia ma przyjętą wartość zero, jednak beneficjent będzie zobowiązany do określenia wartości wskaźnika istniejącego w chwili rozpoczęcia projektu. Stan początkowy jednego wskaźnika oddziaływania został zaczerpnięty z danych GUS, pozostałe wskaźniki oddziaływania określono na podstawie badania ankietowego przeprowadzonego w maju 2016 r.

5.3 Tabela celów i wskaźników

Tabela nr 24. Cele i wskaźniki LSR

1.0	CELOGÓLNY	ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARU LSR UKIERUNKOWANY NA INNOWACYJNE DZIAŁANIA PROEKOLOGICZNE					
1.1	CELE SZCZEGÓLWE	Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej przyjaznej środowisku i sprzyjającej turystyce aktywnej					
1.2		Rozwój postaw i zachowań prozdrowotnych i proekologicznych					
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru		
W 1.0	Odsetek mieszkańców deklarujących zadowolenie z zamieszkania na obszarze LSR rozwijającym się z poszanowaniem naturalnych sposobów do 2023 r. wyniesie 65%		procent	61,08%	65%	ankieta skierowana do mieszkańców obszaru	
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru		
w 1.1.A	liczba osób korzystających z nowopowstałych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wyniesie min. 10 000 do końca 2023r.		os.	0	10 000	sprawozdania beneficjentów i dane LGD	
w 1.1.B	liczba odbiorców działań promocyjnych sieciowej oferty turystycznej		os.	0	600	dokumentacja i dane LGD	
w 1.1.C	Liczba osób korzystających z sieciowych obiektów turystyczno-rekreacyjnych		os.	0	5000	dokumentacja i dane LGD	
w 1.1.C	Liczba utworzonej dokumentacji projektowej		komplet	0	1	egzemplarz dokumentacji	
W 1.1.C	Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych		szt.	0	1	sprawozdanie LGD	
w 1.2.A	liczba osób korzystających z wdrożonych innowacji z zakresu ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej		os.	0	354	sprawozdania beneficjentów i dane LGD	
w 1.2.B	liczba uczestników wydarzeń o charakterze edukacyjnym lub informacyjnym w zakresie ekologii i zdrowego trybu życia		os.	0	150	dokumentacja i dane LGD	
		Wskaźniki produktu					
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	nazwa	jednostka miary	wartość		Źródło danych / sposób pomiaru
					początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok	

Z komentarzem [LDG1]: Dodany wskaźnik rezultatu, w związku ze zwiększeniem wskaźnika produktu dla poddziałania 19.3 „liczba przygotowanych i zrealizowanych projektów współpracy w zakresie sieciowego rozwijania infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej”. Wskaźniki rezultatu i produktu zostały zwiększone ze względu na planowaną realizację dodatkowego projektu współpracy, na co pozwalają powstałe oszczędności.

1.1.1	AKTYWNY WYPOCZYNEK	mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież, mieszkańcy msc. peryferyjnych	konkurs	liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej <i>sprzyjającej aktywności fizycznej</i>	szt.	0	15	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		turyści, mieszkańcy, organizacje pozarządowe	projekt współpracy	liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji sieciowej oferty turystycznej	szt.	0	1	sprawozdanie z realizacji projektu, dane LGD
		turyści, mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież,	projekt współpracy	liczba przygotowanych i zrealizowanych projektów współpracy w zakresie sieciowego rozwijania infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	szt.	0	23	sprawozdanie z realizacji projektu, dane LGD
1.2.1	CZŁOWIEK I NATURA	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	konkurs	liczba operacji ukierunkowanych na innowacje w zakresie ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej	szt.	0	6	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież, mieszkańcy msc. peryferyjnych	aktywizacja	liczba wydarzeń o charakterze edukacyjnym lub informacyjnym w zakresie ekologii i zdrowego trybu życia	szt.	0	1	dokumentacja i dane LGD

Z komentarzem [LDG2]: Wartość wskaźnika została zwiększona o 1 szt. – planowana realizacja 1 projektu współpracy, na co pozwalają powstałe oszczędności, w związku z powstałymi oszczędnościami.

2.0	CEL OGÓLNY	WZMOCNIENIE WIĘZI MIESZKAŃCÓW Z OBSZAREM LSR			
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Pobudzenie i rozwój lokalnych inicjatyw gospodarczych			
2.2		Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego materialnego i niematerialnego obszaru LSR			
2.3		Aktywizacja mieszkańców i tworzenie infrastruktury społecznej integrującej środowisko lokalne			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru
W 2.0.1	Wzrost wskaźnika przedsiębiorczości na obszarze LGD (liczba podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców) w stosunku do roku 2014	Podmioty/ 1000 mieszkańców	279	290	Opracowanie własne na podstawie GUS
W 2.0.2	Odsetek osób deklarujących poczucie więzi gospodarczych, społecznych, kulturowych z miejscem zamieszkania do 2023 r. wyniesie min. 65%	procent	59,46%	65%	ankiety skierowane do mieszkańców obszaru
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		jednostka miary	stan początkowy 2016 rok	plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru
w 2.1.A	liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) na obszarze LSR do 2023 r. wyniesie min. 46	szt.	0	46	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
w 2.1.B	Liczba utrzymanych miejsc pracy na obszarze LSR do 2023 r. wyniesie min. 51	szt.	0	51	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
w 2.2.A	liczba osób odwiedzających zabytki i obiekty poddane pracom konserwatorskim i restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii na lata 2016-2022	os.	0	100	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
w 2.2.B	liczba osób uczestniczących w wydarzeniach kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię	os.	0	2 400	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
w 2.2.C	liczba odbiorców działań upowszechniających dziedzictwo niematerialne	os.	0	500	dane LGD
w 2.3.A/ w 2.3.B	liczba osób korzystających z nowo: wybudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych, wyposażonych obiektów infrastrukturalnych zaspokajających potrzeby społeczne i kulturalne	os.	0	1433	sprawozdania beneficjentów i dane LGD

w 2.3.C	liczba osób przeszkolonych	os.	0	90	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
w 2.3.D	liczba uczestników spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	os.	0	813	listy obecności, protokoły LGD, dane LGD
w 2.3.E	liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	os.	0	62	karty doradztwa, protokoły LGD, dane LGD
w 2.3.F	liczba pracowników i członków organów LGD, którzy podnieśli swoje kwalifikacje	os.	0	10	dane LGD, kopie zaświadczeń
w 2.3.G	liczba przedstawicieli LGD uczestniczących w konferencjach / targach / prezentacjach odbywających się poza terenem LGD	os.	0	5	dokumentacja i dane LGD

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu					
			nazwa	jednostka miary	wartość		Źródło danych / sposób pomiaru	
					początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok		
2.1.1	AKTYWNI GOSPODARCZO	mieszkańcy obszaru, w tym osoby z grup defaworyzowanych	konkurs	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	35	rejestr przedsiębiorców, sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		działający przedsiębiorcy, w tym NGO prowadzące działalność gospodarczą	konkurs	liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	11	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
2.2.1	TRADYCJA DZISIAJ	organizacje pozarządowe, parafie	konkurs	liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	szt.	0	1	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		turyści, mieszkańcy, w tym osoby z grup defaworyzowanych	konkurs	liczba wydarzeń kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię	szt.	0	3	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		mieszkańcy, organizacje pozarządowe	projekt współpracy	liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie ochrony i upowszechnienia dziedzictwa niematerialnego	szt.	0	1	dane LGD

2.3.1	DZIAŁAMY LOKALNIE	organizacje pozarządowe, KGW, mieszkańcy, tym dzieci i młodzież, mieszkańcy msc. peryferyjnych	konkurs	liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej zaspokajającej potrzeby społeczne i kulturalne	szt.	0	8	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		organizacje pozarządowe, mieszkańcy, tym dzieci i młodzież, mieszkańcy msc. peryferyjnych	konkurs	Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	szt.	0	3	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		organizacje pozarządowe, mieszkańcy, w tym osoby z grup defaworyzowanych	konkurs	liczba szkoleń w zakresie aktywizacji społecznej mieszkańców	szt.	0	7	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		mieszkańcy, potencjalni wnioskodawcy, w tym osoby z grup defaworyzowanych	aktywizacja	Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	0	57	listy obecności, protokoły LGD, dane LGD
		mieszkańcy, potencjalni wnioskodawcy, w tym osoby z grup defaworyzowanych	aktywizacja	liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	201	rejstry udzielonego doradztwa, dane LGD
		Pracownicy LGD, organy LGD	Bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt.	0	51	Dane LGD
		Mieszkańcy, lokalne NGO, członkowie LGD	aktywizacja	Liczba konferencji / targów / prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD	Szt.	0	1	Dane LGD

5.4 Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru, analizy SWOT z przyjętymi celami i wskaźnikami

Powiązania diagnozy obszaru i ludności z celami, przedsięwzięciami i wskaźnikami przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 25. Matryca logiczna.

Zidentyfikowane problemy / wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne warunkujące osiągnięcie celów
1	2	3	4	5	6	7	8
<p>PROBLEMY:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niezagospodarowane miejsca z potencjałem do rozwoju rekreacji; - niewystarczająca ilość ogólnodostępnych obiektów rekreacyjno-sportowych; - niewystarczające wykorzystanie pól rolnych do produkcji, przetwórstwa i promocji obszaru <p>WYZWANIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych sprzyjających rozwojowi rekreacji i turystyki; - wykorzystanie zasobów pól rolnych do produkcji, przetwórstwa i promocji obszaru; - wykorzystanie położenia geograficznego, warunków klimatycznych i zasobów do rozwoju 	<p>Cel ogólny 1: Zrównoważony rozwój obszaru LSR ukierunkowany na innowacyjne działania proekologiczne</p>	<p>Cel szczegółowy 1.1: Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej przyjaznej środowisku i sprzyjającej turystyce aktywnej</p>	<p>Przedsięwzięcie: Aktywny wypoczynek</p>	<p>liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej sprzyjającej aktywności fizycznej</p>	<p>liczba osób korzystających z nowopowstałych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wyniesie min. 10 000 do końca 2023r.</p>	<p>Odsetek mieszkańców deklarujących zadowolenie z zamieszkania na obszarze LSR rozwijającym się z poszanowaniem naturalnych sposobów do 2023 r. wyniesie 65%</p>	<p>SZANSE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - moda na ekologię i prowadzenie aktywnego trybu życia: uprawianie sportów, rekreację, zdrowe odżywianie; - wzrost popularności turystyki weekendowej i aktywnej; - rosnące przekonanie do wycieczek agroturystycznego <p>ZAGROŻENIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konkurencyjność turystyczna innych regionów w woj. lubelskim;
		<p>Cel szczegółowy 1.2: Rozwój postaw i</p>	<p>Przedsięwzięcie: Człowiek i natura</p>	<p>liczba przygotowanych i zrealizowanych projektów współpracy w zakresie sieciowego rozwijania infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej</p>	<p>liczba utworzonej dokumentacji projektowej – 1 kpl.</p>		

Z komentarzem [LDG3]: Dodany wskaźnik rezultatu, w związku ze zwiększeniem wskaźnika produktu dla poddziałania 19.3 „liczba przygotowanych i zrealizowanych projektów współpracy w zakresie sieciowego rozwijania infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej”. Wskaźniki rezultatu i produktu zostały zwiększone ze względu na planowaną realizację dodatkowego projektu współpracy, na co pozwalają powstałe oszczędności.

OZE;		zachowań prozdrowotnych i proekologicznych		innowacje w zakresie ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej	zakresu ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej wyniesie min. 354 do 2023 r.		
				liczba wydarzeń o charakterze edukacyjnym lub informacyjnym w zakresie ekologii i zdrowego trybu życia	liczba uczestników wydarzeń o charakterze edukacyjnym lub informacyjnym w zakresie ekologii i zdrowego trybu życia wyniesie min. 150 do 2023 r.		
<p>PROBLEMY:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niekorzystna struktura osób bezrobotnych (gł. osoby młode oraz długotrwale pozostające bez pracy); - zróżnicowany poziom konkurencyjności i zdolności inwestycyjnych przedsiębiorstw z obszaru LSR; - znaczny odsetek osób korzystających z pomocy społecznej <p>WYZWANIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR; - powstawanie nowych miejsc pracy 	<p>Cel ogólny 2:</p> <p>Wzmocnienie więzi mieszkańców z obszarem LSR</p>	<p>Cel szczegółowy 2.1:</p> <p>Pobudzenie i rozwój lokalnych inicjatyw gospodarczych</p>	<p>Przedsięwzięcie:</p> <p>Aktywni gospodarzo</p>	<p>liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa</p>	<p>liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) w nowych przedsiębiorstwach na obszarze LSR do 2023 r. wyniesie min. 35</p> <p>liczba utrzymanych miejsc pracy w nowych przedsiębiorstwach na obszarze LSR do 2023 r. wyniesie min. 35</p>	<p>wskaźnik przedsiębiorczości</p> <p> sprawozdania beneficjentów, dane LGD</p>	<p>SZANSE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - moda na patriotyzm gospodarczy; - dostępność funduszy na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej; - pozyskanie inwestorów do specjalnych stref ekonomicznych <p>ZAGROŻENIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak zainteresowania beneficjentów realizacją projektów tego typu; - brak bodźców przedsiębiorstw do dostosowywania się do wymogów ochrony środowiska; - trudności z uzyskaniem kredytów / poręczeń przez istniejące przedsiębiorstwa, które chciałyby uzyskać wsparcie na rozwój działalności
				liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	<p>liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem) w istniejących przedsiębiorstwach na obszarze LSR do 2023 r. wyniesie min. 11</p> <p>liczba utrzymanych miejsc pracy w istniejących przedsiębiorstwach na obszarze LSR do 2023 r. wyniesie min. 16</p>		

<p>PROBLEMY:</p> <ul style="list-style-type: none"> - postępująca dewastacja obiektów dziedzictwa kulturowego oraz; - zanikanie kultury ludowej i lokalnych tradycji na skutek starzenia się społeczeństwa <p>WYZWANIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykorzystanie kultywowanych tradycji rzemieślniczych, folklorystycznych i ludowych; - wykorzystanie zidentyfikowanych i skatalogowanych atrakcji turystycznych 		<p>Cel szczegółowy 2.2: Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego materialnego i niematerialnego obszaru LSR</p>	<p>Przedsięwzięcie: Tradycja dzisiaj</p>	<p>liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim</p>	<p>liczba osób odwiedzających zabytki i obiekty poddane pracom konserwatorskim i restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii na lata 2016-2023 wyniesie min. 100 do 2023 r.</p>	<p>SZANSE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wzrastające zainteresowanie kulturą wsi, zwyczajami i obrzędami, dziedzictwem kulturowym, tradycjami kulinarnymi; <p>ZAGROŻENIA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - edukacja dzieci i młodzieży w programach lokalnych szkół; - deprecjonowanie tradycji w wyniku postępującej globalizacji 	
				<p>liczba wydarzeń kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię</p>	<p>liczba osób uczestniczących w wydarzeniach kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię wyniesie min. 2400 do 2023 r.</p>		
				<p>liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie ochrony i upowszechnienia dziedzictwa niematerialnego</p>	<p>liczba odbiorców działań upowszechniających dziedzictwo niematerialne wyniesie min. 500</p>		
<p>PROBLEMY:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozluźnione międzyludzkie więzi społeczne, niska skłonność do integracji i aktywności lokalnej; - niewystarczająca infrastruktura służąca integracji i aktywizacji mieszkańców; - dysproporcje w dostępie do infrastruktury, usług publicznych, zdrowotnych edukacyjnych i kulturalnych pomiędzy „centrami” gmin i ich 		<p>Cel szczegółowy 2.3: Aktywizacja mieszkańców i tworzenie infrastruktury społecznej integrującej środowisko lokalne</p>	<p>Przedsięwzięcie: Działamy lokalnie</p>	<p>liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej zaspokajającej potrzeby społeczne i kulturalne</p>	<p>liczba osób korzystających z nowo: wybudowanych, przebudowanych, <u>wyposażonych</u> obiektów infrastruktury rekreacyjnej zaspokajającej potrzeby społeczne wyniesie min. 1433 do 2023 r.</p>	<p>Odsetek osób deklarujących poczucie więzi gospodarczych, społecznych, kulturowych z miejscem zamieszkania do 2023 r. wyniesie min. 65%</p>	
				<p>liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego</p>			<p>liczba osób przeszkolonych wyniesie min. 90 do 2023 r.</p>
				<p>liczba szkoleń w zakresie aktywizacji społecznej mieszkańców</p>			

<p>periferiami;</p> <p>WYZWANIA: - wykorzystanie świadomości skuteczności inicjatyw oddolnych w aktywizowaniu mieszkańców LGD</p>				<p>liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców</p>	<p>liczba uczestników spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców wyniesie min. 813 do 2023 r.</p>	
				<p>liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa</p>	<p>liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD wyniesie min. 62 do 2023 r.</p>	
				<p>Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD</p>	<p>liczba pracowników i członków organów LGD, którzy podnieśli swoje kwalifikacje wyniesie min. 10</p>	
				<p>Liczba konferencji / targów / prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD</p>	<p>liczba przedstawicieli LGD uczestniczących w konferencjach / targach / prezentacjach odbywających się poza terenem LGD wyniesie min. 5</p>	

ROZDZIAŁ 6. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

6.1 Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych

Proces oceny i wyboru operacji odbywa się na podstawie Regulaminu Rady LGD oraz procedur oceny i wyboru operacji. Zastosowano w nich rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu tak, aby przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mieli więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji (członkowie Rady LGD podlegają obowiązkowi przekazania informacji dotyczących reprezentowanych interesów, relacji i powiązań formalnych do rejestru interesu);
- bezstronność członków Rady, poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. Deklaracji bezstronności i poufności, powodujących konieczność wyłączenia się członków Rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub wnioskodawcą;
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD, omawianie procedur w trakcie szkoleń czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów);
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.);
- wnioskodawcy mają możliwość złożenia protestu od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;
- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich kryteriów wyboru.

Organem kluczowym w procesie oceny i wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD jest organ decyzyjny LGD – Rada. W ramach Rady szczególne uprawnienia posiada Przewodniczący Rady, który organizuje jej pracę, podejmuje ważne decyzje proceduralne oraz pełni rolę arbitra, rozstrzygającego kwestie sporne związane z zastosowaniem jakościowych kryteriów oraz związane z rozstrzygnięciami w ramach procedury protestu.

6.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów

Kryteria wyboru operacji wraz z procedurą zmiany kryteriów wyboru stanowi załącznik do wniosku o wybór LSR.

Propozycję kryteriów wyboru operacji opracowała Grupa Robocza LGD na podstawie diagnozy obszaru i ludności oraz analizy SWOT. Następnie udostępniono na stronie LGD oraz urzędów gmin ankietę internetową oraz e-mailowo rozesłano do członków LGD ankietę w wersji elektronicznej. Dzięki ankietom udało się zebrać opinie mieszkańców na temat zasad sprawiedliwej oceny i preferowanych kryteriów wyboru operacji. Ponadto ankietowani mogli zgłosić swoje propozycje kryteriów. Następnie mieszkańcy obszaru zostali zaproszeni do wzięcia udziału w otwartych spotkaniach konsultacyjnych w biurze LGD. Wśród uczestników spotkań były osoby, które składały wnioski w minionym okresie programowania, co pozwoliło na przeprowadzenie konstruktywnej dyskusji na temat zasadności zaproponowanych kryteriów.

W dalszej kolejności przeprowadzono wywiad grupowy z członkami Rady LGD. Następnie, zebrane w ten sposób dane zostały opracowane i omówione podczas spotkania ekspertów. Wynik pracy został opublikowany na stronie internetowej LGD „Dolina Giełczwi”, gdzie mieszkańcy mogli oddać ocenę wypracowany dokument.

Ostateczna wersja uwzględnia uwagi zgłaszane w trakcie konsultacji online.

Kryteria zostały przygotowane w podziale na rodzaj wnioskodawcy, w ramach konkursów ogłaszanych przez LGD „Dolina Giełczwi”:

- dla osób podejmujących działalność gospodarczą,
- dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
- dla pozostałych podmiotów.

Procedura zmiany kryteriów wyboru operacji została określona w dokumencie „Kryteria wyboru operacji wraz z procedurą zmiany kryteriów wyboru”.

6.3 Innowacyjność w kryteriach

Z diagnozy i analizy obszaru LSR wynikało wskazanie, iż szansą na rozwój obszaru są innowacyjne rozwiązania. Innowacyjność została zatem uwzględniona w kryteriach wyboru operacji. Innowacyjność oznacza powstanie nowej usługi/produktu, dotychczas nieoferowanego na obszarze objętym LSR; zastosowanie nowych sposobów organizacji lub

zarządzania, wcześniej niestosowanych na obszarze objętym LSR; nowatorskim wykorzystaniu lokalnych zasobów i surowców, wcześniej nie stosowanych na obszarze LSR; nowym sposobie zaangażowania lokalnej społeczności w proces rozwoju; upowszechnieniu lub wykorzystaniu nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych.

Operacja innowacyjna to operacja nowatorska, niestandardowa, o eksperymentalnym charakterze, w nietypowy sposób podchodząca do lokalnych zasobów, tradycji, przyczyniająca się do pozytywnych zmian na obszarze.

Preferuje się również wybór innowacyjnych operacji w obszarze ochrony środowiska czy przeciwdziałania zmianom klimatycznym, a także związanych ze zwalczaniem ubóstwa czy włączeniem społecznym.

W ocenie innowacyjności jej kontekst terytorialny, a więc ocena czy operacja jest innowacyjna w skali gminy czy obszaru LSR, przekłada się na przyznaną liczbę punktów.

6.4 Informacja o realizacji projektów grantowych i operacji własnych

Cele LSR będą realizowane przez projekty konkursowe oraz projekty współpracy.

LGD nie planuje na tym etapie programowania realizacji operacji grantowych i operacji własnych, chyba że w przyszłości zaistnieje możliwość wnioskowania o dodatkowe środki lub taka potrzeba zaistnieje po ewaluacji śródkresowej po 2018r.

Decyzja ta, wynika z potrzeby wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy, które to działania absorbują znaczną część budżetu LSR. LGD poprzez realizację operacji własnych nie chce pomniejszać wsparcia dedykowanego innym wnioskodawcom, a tym samym i tak niewielkiego budżetu LSR.

LGD zaplanowała w ramach zadań animacja i aktywizacja lokalnej społeczności, realizację operacji, które będą uzupełniające i wspierające w stosunku do założonych celów i przedsięwzięć LSR.

Dopuszczamy możliwość realizacji projektów własnych tylko w przypadku, gdy zagrożona będzie prawidłowa realizacja LSR i jej celów. Bieżące działania monitoringowe pozwolą na szybkie zidentyfikowanie ewentualnych problemów i podjęcie działań niwelujących zagrożenia. W takim przypadku do LSR i innych dokumentów regulujących zasady przyznawania pomocy zostaną wprowadzone stosowne zmiany.

LGD zaplanowało realizację projektów współpracy w ramach 2% środków przewidzianych na wsparcie realizacji operacji w ramach LSR. Gdy zaistnieje taka możliwość, LGD planuje przeznaczyć na realizację projektów współpracy 5% środków przewidzianych na wsparcie realizacji operacji w ramach LSR. Projektom współpracy przypisano cele i wskaźniki LSR, jakie te projekty będą realizować. Opis planowanych projektów współpracy przedstawiono w rozdziale V.

6.5 Zasady ustalania wysokości wsparcia

Ustalenie kwoty wsparcia należy do kompetencji Rady LGD. Rada ustala kwotę wsparcia poprzez:

- 1) Zastosowanie wskazanej w LSR intensywności pomocy określonej dla danej grupy beneficjentów w granicach określonych przepisami §18 rozporządzenia LSR, tj.:

- w stałej wysokości, zgodnej ze stawkami premii określonymi w LSR w pkt. 2a) – dla osób fizycznych podejmujących działalność gospodarczą,

LGD określiła 3 stałe stawki premii uzależnione od wysokości wkładu własnego, jaki może wnieść Wnioskodawca. Wprowadzenie stałych stawek i wymogu wniesienia wkładu własnego wynika z przeprowadzonej diagnozy obszaru: gotowość Beneficjenta do wniesienia wkładu własnego na poziomie min. 10% będzie wyznacznikiem jego gotowości i zaangażowania do realizacji operacji, tym samym zwiększając szanse na powodzenie realizacji operacji.

- w wysokości nie wyższej niż 70% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku podmiotów wykonujących działalność gospodarczą,

W przypadku podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, LGD pozostaje przy maksymalnym poziomie określonym w rozporządzeniu LSR, tj. 70% kosztów kwalifikowalnych. Decyzja ta wynika z przeprowadzonej diagnozy i konsultacji społecznych oraz doświadczeń LGD z poprzedniego okresu programowania – wówczas refundacja kosztów kwalifikowalnych dla istniejących przedsiębiorstw na poziomie 50% nie była wystarczająco atrakcyjnym mechanizmem finansowym. Mając na uwadze potrzebę dążenia do osiągnięcia kluczowych wskaźników w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR (tj. tworzenie miejsc pracy), zdecydowano o zasadności 70-procentowego poziomu dofinansowania.

- 100% – w przypadku pozostałych podmiotów (zgodnie z §3 rozporządzenia LSR),

W przypadku pozostałych podmiotów – LGD również pozostaje przy maksymalnym poziomie określonym w rozporządzeniu LSR, tj. 100% kosztów kwalifikowalnych. Decyzja ta wynika z przeprowadzonej diagnozy i konsultacji społecznych. Na obszarze LGD aktywnie działa wiele doświadczonej w pozyskiwaniu śr. zewnętrznych organizacji pozarządowych o dużym potencjale ludzkim, które jednak nie prowadzą działalności odpłatnej bądź gospodarczej (działają non-profit), a w związku z tym, nie posiadają stałych źródeł przychodu. Będąc ważnymi beneficjentami budżetu

LSR, będą realizować operacje niekomercyjne, skierowane do społeczności lokalnej. Dlatego też – w przypadku innych podmiotów – ustalono wkład własny jako dobrowolny, jednak wysoko premiovany w kryteriach wyboru operacji, tym samym pozostawiając możliwy maksymalny poziom dofinansowania w wysokości 100%.

2) Zastosowanie odpowiedniej wysokości pomocy:

- a) w przypadku premii – według wskazanych poniżej wartości, w granicach określonych przepisami §16 rozporządzenia LSR:
- 60 tys. zł – przy wkładzie własnym finansowym w wysokości od 10% - 20%wnioskowanej kwoty pomocy,
 - 80 tys. zł – przy wkładzie własnym finansowym w wysokości powyżej 20%wnioskowanej kwoty pomocy,
 - 100 tys. zł – przy wkładzie własnym finansowym w wysokości powyżej 30%wnioskowanej kwoty pomocy.

W toku konsultacji społecznych wynikało, iż różnicowanie wysokości wsparcia w ramach premii wg np. kodów PKD nie znajduje uzasadnienia. Określono zatem, trzy wysokości pomocy dla osób fizycznych podejmujących działalność gospodarczą: 60 tys., 80 tys., 100 tys. Przyjęte wysokości premii są uzależnione od wysokości zadeklarowanego przez Beneficjenta wkładu własnego w formie finansowej. Odpowiednia wartość wkładu własnego warunkuje wysokość premii, o jaką może wnioskować Beneficjent. Odpowiednio wyższa wartość wkładu własnego wniesionego przez Beneficjenta świadczy o jego zaangażowaniu i przygotowaniu do realizacji operacji i jest premiovana w kryteriach wyboru operacji.

- b) w pozostałych przypadkach – w granicach określonych przepisami §15rozporządzenia LSR. Ustalenie kwoty pomocy dla danej operacji będzie stanowił iloczyn poziomu dofinansowania określonego w §18 rozporządzenia LSR oraz sumy kosztów kwalifikowanych operacji.

3) Jeśli wyliczona kwota pomocy będzie przekraczać:

- kwotę pomocy określoną we wniosku przez podmiot ubiegających się o przyznanie pomocy, lub
- maksymalną kwotę pomocy określoną w LSR lub w §15 rozporządzenia LSR, lub
- dostępne dla beneficjenta limity (pozostający do wykorzystania limit na beneficjenta w okresie programowania 2014-2020 oraz dostępny beneficjentowi limit pomocy de minimis),

Rada LGD dokonuje ustalenia kwoty wsparcia przez odpowiednie zmniejszenie kwoty pomocy.

ROZDZIAŁ 7. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania zakłada realizację LSR w trzech etapach:

- Etap I – od pierwszej połowy 2016 do końca 2018 roku,
- Etap II – od początku 2019 do końca 2021 roku oraz
- Etap III – od początku 2022 roku do połowy 2023 roku.

Podział na poszczególne etapy wynika z wymogów unijnych nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020, wyznaczenie celów pośrednich na 2018 r. i celów końcowych na 2023 r. i powiązanie wyników z finansowymi karami i nagrodami (tzw. ramy wykonania).

Szczegółowa informacja o planie działania LSR obejmująca harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników LSR znajduje się w tabeli Plan działania stanowiącej załącznik do LSR.

Etapy wdrożenia LSR będą podobne co do sposobu, sekwencji i intensywności działań wzajemnie ze sobą powiązanych. W każdym z tych etapów będą prowadzone działania informacyjne, doradcze i szkoleniowe umożliwiające potencjalnym wnioskodawcom zdobycie wiedzy niezbędnej do przygotowania dobrych wniosków.

W kolejnych etapach wydatkowanie środków LGD następować będzie sukcesywnie.

Harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu oraz realizacji budżetu LSR jest ustalony racjonalnie. Przedsięwzięciom przypisano wskaźniki adekwatne do typu przedsięwzięć oraz do zakresu planowanego wsparcia, których osiągnięcie dla odpowiednich celów bezpośrednio zapewniają kryteria wyboru.

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu, innowacyjność, które są premiovane w kryteriach wyboru.

ROZDZIAŁ 8. BUDŻET LSR

W ramach LSR określono planowany budżet w podziale na poszczególne zakresy wsparcia tj.

- realizację LSR – poddziałanie 19.2
- współpracę – poddziałanie 19.3
- koszty bieżące i aktywizację – poddziałanie 19.4.

Kwoty wsparcia finansowego zaplanowane w budżecie LSR nie przekraczają kwot na LSR określonych w załączniku nr 6 do Regulaminu konkursu „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR”.

Maksymalna kwota środków działania LEADER przewidziana na poddziałanie 19.2 PROW w odniesieniu do LSR „Dolina Giełczwi” wyniesie **2 012 000 euro**.

Budżet LSR przeznaczony na realizację poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” w ramach PROW będzie uwzględniać realizację przedsięwzięć związanych z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy (AKTYWNI GOSPODARCZO).

Maksymalna kwota środków działania LEADER przewidziana na poddziałanie 19.3 PROW, która została uwzględniona w LSR stanowi równowartość 10% kwoty przewidzianej na poddziałanie 19.3, czyli **201 200 euro**.

Budżet na koszty bieżące i aktywizację w obecnym okresie programowania to **396 215 euro**.

W ramach LSR dokonano podziału środków na dwa cele ogólne:

- cel 1 LSR: Zrównoważony rozwój obszaru LSR ukierunkowany na innowacyjne działania proekologiczne – 37,12% środków budżetu
- cel 2 LSR: Wzmocnienie więzi mieszkańców z obszarem LSR – 62,88% budżetu LSR.

Budżet jest bezpośrednio powiązany z planem działania oraz celami i przedsięwzięciami.

W kryteriach wyboru LGD wyznaczyła zasady premiowania projektów, w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w przepisach.

W ramach celu ogólnego 1 LSR większość środków przeznaczono na przedsięwzięcie AKTYWNY WYPOCZYNEK na które przeznaczono 33,68% środków, natomiast 3,45% środków budżetu LSR przeznaczono na przedsięwzięcie CZŁOWIEK I NATURA.

W ramach celu ogólnego 2 LSR, tj. 37,15% budżetu LSR zaplanowano na operacje w ramach przedsięwzięcia AKTYWNI GOSPODARCZO. Projekty w ramach tego przedsięwzięcia będą stwarzały warunki do rozwoju przedsiębiorczości, tj. będą tworzyły nowe miejsca pracy i przyczyniały się do utrzymywania istniejących miejsc pracy na obszarze LSR.

W ramach kolejnych przedsięwzięć: TRADYCJA DZISIAJ zaplanowano ok. 2,13% budżetu LSR, zaś na realizację przedsięwzięcia DZIAŁAMY LOKALNIE – 23,59% budżetu.

LGD zaplanowała realizację ~~dwóch~~ **czterech** projektów współpracy, w tym jednego dotyczącego współpracy międzynarodowej określając szczegółowo cele i wskaźniki, jakie te projekty będą realizować. Projekty współpracy będą realizowane w ramach:

- celu ogólnego 1 i przedsięwzięcia AKTYWNY WYPOCZYNEK (projekt współpracy krajowej),
- celu ogólnego 2 i przedsięwzięcia TRADYCJA DZISIAJ (projekt współpracy międzynarodowej).

LGD nie zaplanowała realizacji operacji własnych, jednak dopuszcza taką możliwość, w szczególnych przypadkach opisanych w podrozdziale „Informacja o realizacji projektów grantowych i operacji własnych”.

W przypadku realizacji operacji własnych, LGD założy większy udział środków własnych niż wynikający z obowiązujących przepisów.

ROZDZIAŁ 9. PLAN KOMUNIKACJI

Plan komunikacji dla obszaru LSR będzie wspierać realizację celów określonych w LSR przez mieszkańców obszaru LGD – potencjalnych beneficjentów poprzez zachęcenie ich do korzystania ze środków PROW, dzięki dostarczeniu im informacji niezbędnych w procesie ubiegania się o wsparcie LEADER oraz upowszechnianie efektów realizacji LSR na obszarze LGD.

Celem ogólnym planu komunikacji jest zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku LGD „Dolina Giełczwi”, będącej realizatorem LSR 2016-2022 i stosującej w tej realizacji podejście LEADER. Konstrukcja strategii komunikacji sprawia, iż pośrednio realizowane będą także cele zawarte w PROW 2014-2020 oraz cele zawarte we Wspólnych Ramach Strategicznych i Strategii Rozwoju Kraju do 2020. Celem działań jest ponadto utrwalenie i pogłębienie akceptacji i przychylności mieszkańców obszaru LSR dla istnienia samych funduszy oraz skutków ich działania w gminach.

Cel ogólny działań informacyjno-promocyjnych będzie realizowany poprzez wszystkie gminy tworzące LGD.

Z komentarzem [LDG4]: Aktualizacja zapisu, w związku ze zwiększeniem wskaźników dla poddziałania 19.3. Wskaźniki rezultatu i produktu zostały zwiększone ze względu na planowaną realizację dodatkowego projektu współpracy, na co pozwalają powstałe oszczędności.

Cele szczegółowe:

- okresowe informowanie społeczności lokalnej o stanie realizacji LSR,
- bieżące informowanie o wszystkich ewentualnych zmianach w LSR,
- wsparcie potencjalnych beneficjentów w zakresie doskonalenia umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych i pozyskiwania środków finansowych z UE,
- edukacja określonych grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR,
- popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów innowacyjnych,
- prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR.

Grupy docelowe:

Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR i jej celów ogólnych i szczegółowych.

Zaplanowane działania komunikacyjne oraz środki przekazu w szczególny sposób będą skupiać się na grupach docelowych przedsięwzięć realizowanych w ramach wdrażania LSR:

Osoby defaworyzowane ze względu na sytuację na rynku pracy – podejmowane działania komunikacyjne w szczególności będą nakierowane na dotarcie do osób defaworyzowanych. W związku z tym wykorzystane zostaną nie tylko działania informacyjne sensu stricto, ale również współpraca z instytucjami (PUP, OPS, szkoły i in.) dzięki którym dotarcie do tych osób będzie łatwiejsze, czyli instytucjami zajmującymi się osobami bezrobotnymi i/lub osobami z niekorzystną sytuacją finansową.

Przedsiębiorcy i osoby chcące podjąć działalność gospodarczą – jednym z głównych celów realizacji Strategii jest rozwój lokalnej gospodarki poprzez tworzenie miejsc pracy i rozwój lokalnych przedsiębiorców, dlatego podejmowane działania komunikacyjne będą kierowane szczególnie również do tej grupy.

Mieszkańców – ogół mieszkańców jest traktowany jako ważna grupa odbiorców niektórych działań komunikacyjnych. Jednym z głównych celów LSR „Dolina Giełczwi” jest aktywizacja społeczna, w związku z tym szereg podejmowanych działań będzie skierowany do wszystkich mieszkańców. Ważnym zadaniem w ramach tego działania będzie dotarcie (poprzez zróżnicowanie kanałów przekazu, zaangażowanie różnych instytucji i liderów) do osób, które nie mają doświadczenia w udziale w życiu społeczności lokalnej.

Rodzaje działań i środków komunikacji:

Pośród wielu środków w planie komunikacji uwzględniono kilka narzędzi odpowiadającym celom LSR i określonym grupom docelowym.

Wśród tych działań informacyjno-promocyjnych są:

Kampanie informacyjne, kierowane do ogółu społeczności lokalnej, a wśród niej potencjalnych beneficjentów. Celem kampanii będzie szeroka informacja i promocja samej LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny wniosków aplikacyjnych. W kampaniach zostaną wykorzystane przede wszystkim środki masowego przekazu oraz spotkania bezpośrednie.

Materiały informacyjne promocyjne i szkoleniowe (w formie drukowanej i elektronicznej) – będą wykorzystane częściowo w kampanii informacyjnej, a częściowo w realizowanych działaniach edukacyjnych.

Spotkania informacyjno-konsultacyjne będą zastosowane głównie celem informacji i wsparcia potencjalnych beneficjentów w postaci informacji i doradztwa merytorycznego.

Okazjonalne imprezy masowe – organizowane przez LGD w partnerstwie z podmiotami gospodarczymi, społecznymi i publicznymi oraz uczestnictwo LGD w tego typu imprezach organizowanych przez inne podmioty gospodarcze lub społeczne.

Portale internetowe – biura LGD oraz podmiotów wchodzących w skład LGD, a także portale społecznościowe. Ten środek komunikacji posłuży do prezentacji wszystkich dokumentów związanych z wdrażaniem LSR, a także do bieżącego informowania, np. o terminach naboru wniosków, planowanych konkursach; rodzajach i wysokości wsparcia projektów, itp. Wszystkie informacje udostępniane na portalach internetowych będą miały formę przejrzystą i zrozumiałą dla każdego potencjalnego beneficjenta.

Natomiast w odniesieniu do komunikacji wewnętrznej ustalono, iż komunikację tę definiują podstawowe dokumenty pracy biura (np. zakresy czynności, umowy cywilnoprawne, regulamin pracy biura) i działalności organów LGD, które

zapewnią prawidłowość procesu komunikowania, w tym także prowadzenie odpowiedniej dokumentacji związanej z procesem, jego monitorowaniem i ewaluacją działań komunikacyjnych.

Zakładane wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych

Szczegółowy wykaz wskaźników znajduje się w tabeli nr 33. Są one powiązane z odpowiednimi pozycjami w budżecie LSR (Rozdział VIII). Zastosowane wskaźniki spójne są także ze wskaźnikami działań podejmowanych w ramach aktywizacji społeczności lokalnej, które uwzględnione zostały w macyry logicznej (Rozdział V) oraz założeniami włączenia społeczności lokalnej w działania LGD i wdrażanie LSR (Rozdział II).

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu będzie prowadzona poprzez:

Bieżącą analizę liczby uczestników/odbiorców poszczególnych działań.

Zebranie poszczególnych danych z prowadzonych działań i stosowania środków przekazu będzie odbywało się na podstawie zbieranych przez pracowników LGD informacji (listy uczestników, ankiety satysfakcji, uczestnictwo w wydarzeniach) oraz za pomocą pomiarów (liczba odwiedzających stronę, liczba odbiorców danego medium). Dzięki bieżącemu kontrolowaniu liczby odbiorców/uczestników danego działania komunikacyjnego i stosowanego środka przekazu, możliwe będzie szybkie reagowanie przez pracowników LGD, Komisję Rewizyjną i Zarząd w celu poprawy jakości realizowanych działań, zmiany realizowanych działań lub rezygnacji z realizowanych w danym zakresie działań.

Zakłada się prowadzenie cyklicznych podsumowań – półrocznych lub rocznych, w których zbierane dane będą stanowiły podstawę do oceny skuteczności i efektywności działań. Podejmowane działania będą ponadto prowadzone zgodnie z założeniami planu monitoringu opisanego w rozdziale XI LSR.

Ewaluację prowadzoną w trakcie wdrażania (ewaluacja on-going) – dzięki przeprowadzonej ewaluacji możliwe będzie zebranie dodatkowych danych dotyczących działalności komunikacyjnej LGD. Zebranie danych po trzech latach działalności pozwoli na szerokie spojrzenie na podejmowane działania pod kątem podstawowych kryteriów ewaluacji. Opis ewaluacji planu komunikacyjnego zawiera rozdział XI LSR.

W obu przypadkach, wyniki pokazujące skuteczność prowadzonych działań będą konsultowane z Zarządem LGD. Biuro LGD będzie przygotowywało propozycje wprowadzenia zmian i podniesienia skuteczności zaplanowanych działań.

Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR

Lokalna Grupa Działania „Dolina Giełczwi” będzie podejmowała następujące działania z zakresu pozyskania informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR (są one spójne z opisem znajdującym się w Rozdziale II Partycypacyjny charakter LSR niniejszej strategii oraz rozdziałem XI Monitoring i ewaluacja):

- 1) Prowadzenie konsultacji społecznych, warsztatów oraz grupowego doradztwa
- 2) Prowadzenie badań społecznych z zastosowaniem kwestionariuszy ankiet, wywiadów FGI i IDI, w tym ankiet oceniających wybrane przedsięwzięcia funkcjonowania LGD i realizacji LSR (w tym podczas spotkań informacyjnych o zasadach realizacji LSR)
- 3) Prowadzenie punktu konsultacyjnego w biurze LGD
- 4) Możliwość kontaktu z pracownikami LGD bezpośrednio, telefonicznie, drogą e-mailową
- 5) Organizację i uczestnictwo w imprezach wraz z punktem informacji LGD
- 6) Prowadzenie ankiet/sondaży internetowych
- 7) Prowadzenie monitoringu oraz ewaluacji zgodnie z opisem w Rozdziale XI

Pozyskiwane w ten sposób informacje będą poddawane analizie przez pracowników biura, Zarząd, Komisję Rewizyjną, a w określonych przypadkach ekspertów zewnętrznych, którzy będą przedstawiali wnioski wskazujące konieczność wprowadzenia zmian, aktualizacji. W przypadku wykrycia sytuacji problemowej lub niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej któregoś z wymiarów działania LGD i/lub wdrażania LSR, Komisja Rewizyjna LGD po zapoznaniu się z przedstawioną analizą przygotowaną przez odpowiedni podmiot (pracowników lub ekspertów zewnętrznych) lub mieszkańców, jeśli będą miały miejsce skargi bezpośrednie, będzie podejmowała kroki naprawcze zgodnie ze schematem zarządzania sytuacją kryzysową:

- a) rozpoznanie problemu,
- b) rozpoznanie przyczyn problemu,

c) wprowadzenie niezbędnych zmian/aktualizacji w celu rozwiązania przyczyn problemu (jeśli będzie to konieczne, Komisja Rewizyjna będzie zwoływała zebranie innych organów, aby przeprowadzić procedury zmian zgodnie z założeniami regulaminów),

d) publikowanie informacji na temat prowadzonego postępowania m.in. na stronie internetowej LGD.

Podobny schemat postępowania będzie obowiązywał w przypadku stwierdzenia wyjątkowej skuteczności zastosowanych metod. Wówczas, do decyzji Komisji Rewizyjnej będzie należało, czy warto wprowadzić zmiany oparte na pozytywnych wnioskach z prowadzonych analiz.

Ważną zasadą, którą bezwzględnie będzie przestrzegało LGD, jest pełna transparentność i przejrzystość stosowanych zasad i procedur, dlatego również w sytuacji problemowej, zespół LGD (pracownicy, członkowie) będą zobligowani do pełnego informowania o przyjętych rozwiązaniach, również w kontaktach bezpośrednich.

W związku z tym, LGD „Dolina Giełczwi” będzie upubliczniała wyniki działań w ramach planu komunikacji w sprawozdaniach rocznych zamieszczanych na stronie internetowej LGD.

Dodatkowo, każdorazowo po przeprowadzonych działaniach komunikacyjnych wpisanych w Plan komunikacji będą publikowane ogłoszenia w zakładce aktualności na stronie LGD, które będą podsumowywały dane działania.

Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne

W budżecie LSR mają odniesienie wszystkie zaplanowane działania, zaprezentowane w Planie Komunikacji, który jest załącznikiem do LSR.

ROZDZIAŁ 10. ZINTEGROWANIE

Zgodność i komplementarność ze strategiami i planami operacyjnymi na poziomie gmin członkowskich, politykami regionalnymi i krajowymi.

Wypracowane przez społeczność LGD cele główne i szczegółowe, przed ich ostatecznym przyjęciem, poddane zostały badaniu spójności i komplementarności z lokalnymi (na poziomie gmin) strategiami i planami operacyjnymi, a także ze strategiami i politykami wyższej rangi, albowiem proces budowania LSR przypada na okres zmian w sposobie postrzegania i realizowania wielu aspektów polityki rozwoju lokalnego, regionalnego i rozwoju kraju.

Mieszkańcy LGD opowiedzieli się za formułowaniem celów rozwojowych w taki sposób, by były powiązane i wspierały wzajemnie strategiczny rozwój gmin obszaru LGD, a także były spójne i zintegrowane z kierunkami rozwoju regionu i kraju.

Tabela nr 26. Poziom zintegrowania i komplementarności LSR

Lp.	Nazwa dokumentu poddanego badaniu zgodności i komplementarności z LSR	Cel ogólny I LSR Zrównoważony rozwój obszar LSR ukierunkowany na innowacyjne działania proekologiczne	Cel ogólny II LSR Wzmocnienie więzi mieszkańców z obszarem LSR
A. SPÓJNOŚĆ I KOMPLEMENTARNOŚĆ LSR ZE STRATEGIAMI ROZWOJU GMIN LGD			
1.	Strategia Rozwoju Gminy Mełgiew na lata 2007-2015 (w trakcie aktualizacji)	C. O. I-2 - wzmocnienie kulturalnej oraz sportowo - rekreacyjnej atrakcyjności gminy C. O. III-1 - poprawa stanu środowiska naturalnego	C. O. II.1 - wzmocnienie więzi społecznych w gminie C. O. IV-1 gmina przyjazna przedsiębiorcom
2	Strategia Rozwoju Gminy Milejów na lata 2009-2015 (w trakcie aktualizacji)	CO 1.2: Rozwój zrównoważonego rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa rolno- spożywczego;	CS 2: Integracja społeczna oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego w gminie
3	Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Piaski w latach 2008 - 2015 (w trakcie aktualizacji)	Cel operacyjny 1.1: Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony środowiska i kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy	Cel operacyjny 1.2: Zachowanie i wzmocnienie walorów kulturowych i turystycznych gminy Cel operacyjny 2.1: Kreowanie konkurencyjności inwestycyjnej gminy. Cel operacyjny 3.3: Wsparcie grup

			zagrożonym wykluczeniem społecznym.
4	Strategia Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2007-2020	C. I.2. Nowoczesna infrastruktura ochrony środowiska C. III.3. Ochrona walorów przyrodniczych oraz zagospodarowanie terenów zielonych i wodnych	C. II. 2. Przeciwdziałanie bezrobociu C. II.3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu C. II.4. Budowa społeczeństwa zakorzenionego w polskiej kulturze a jednocześnie otwartego na świat
5	Strategia Rozwoju Gminy Trawniki na lata 2007 – 2015 (w trakcie aktualizacji)	Cel operacyjny 1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Gminy i racjonalne wykorzystywanie zasobów przyrodniczych. Cel operacyjny 2.2. Rozwój bazy turystycznej i rekreacyjnej oraz podniesienie standardu świadczonych usług turystycznych	Cel operacyjny 2.3. Ochrona kulturowych walorów gminy Cel operacyjny 3.3. Organizacja i wzmocnienie rozwoju gospodarczego. Priorytet 4. Aktywizacja zasobów ludzkich Gminy, zwiększenie świadomości społecznej i rozwojowej.
6	Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśnik” (strategia obejmuje gminę Trawniki)	C.S. 1- rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną obszaru funkcjonalnego	C.S.2 - rozwój infrastruktury społecznej i poprawa świadczonych usług
7	Zintegrowana Strategia Rozwoju Szlaku Jana III Sobieskiego w gminach Wólka, Spiczyn, Mełgiew, Piaski, Rybczewice, Gorzków (strategia obejmuje 3 gminy z obszaru LSR)	Cel operacyjny 3.2: Utrzymywanie wysokiego poziomu czystości środowiska	Cel operacyjny 1.3: Osiągnięcie wysokiej świadomości poszanowania dziedzictwa kulturowego przez mieszkańców podregionu Cel operacyjny 2.5 Rozwój gospodarczy podregionu
B. SPÓJNOŚĆ LSR Z PONADLOKALNYMI STRATEGIAMI ROZWOJU			
8	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Trzecia Fala Nowoczesności” Polska 2030	Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska, w tym kierunki interwencji: Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki; Zwiększenie poziomu ochrony środowiska Kierunek interwencji w celu 6: Wzrost poziomu aktywności fizycznej społeczeństwa poprzez poprawę warunków umożliwiających jej uprawianie na każdym etapie życia.	Kierunek interwencji w celu 8: Zrównoważony wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe oraz stymulujący wzrost pozarolniczego zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.
9	Strategia Rozwoju Kraju 2020	II.2.3 – zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego; II.3.4 – Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych	II.2.4 – poprawa warunków ramowych do prowadzenia działalności gospodarczej; III. Integracja społeczna III.3.3 – tworzenie warunków do rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienie potencjału obszarów wiejskich
10	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020	Obszar strategiczny: Innowacyjność – budowanie przewag konkurencyjnych poprzez działania na rzecz podnoszenia poziomu technologicznego,	Obszar strategiczny: Przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy

		zaawansowania i innowacyjności	
11	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie	1.wielosektorowe podejście do działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie; 2.zwiększenie roli szczebla regionalnego w uruchomieniu procesów rozwojowych w systemie wieloszczeblowego zarządzania polityką regionalną; 3.zróżnicowane podejście do różnych typów terytoriów(rozumianych funkcjonalnie obszarów problemowych i ośrodków wzrostu	1. wielosektorowe podejście do działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie; 2.zwiększenie roli szczebla regionalnego w uruchomieniu procesów rozwojowych w systemie wieloszczeblowego zarządzania polityką regionalną; 3.zróżnicowane podejście do różnych typów terytoriów(rozumianych funkcjonalnie obszarów problemowych i ośrodków wzrostu
12	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Oś 4 Energia przyjazna środowisku	Oś 3 Konkurencyjność przedsiębiorstw Oś 10 Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian Oś 11 Włączenie społeczne Oś 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje Oś 13 Infrastruktura społeczna
13	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	P.5 promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu	P.2 Zwiększanie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii; P.6 Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich;
14	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	C.S. 2.2. Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego C.S. 4.5. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego	C.S 2.4- wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich; C.S.3.4 – rozwijanie systemu kształcenia dostosowanego do specyfiki regionu; C.S.3.5- wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw C.S.4.2 wspieranie włączenia społecznego C.S. 4.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrzregionalnej
15	Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.	Przewodni projekt UE „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” (KLIMAT, ENERGIA I MOBILNOŚĆ)	Przewodni projekt UE „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” (ZATRUDNIENIE I UMIEJĘTNOŚCI)

Integracja pozioma: sektorów, partnerów, zasobów i branż na rzecz realizacji przedsięwzięć

W części B tabeli zgodności i komplementarności wykazano spójność celów ogólnych LSR ze strategicznymi dokumentami i politykami rozwoju. Sformułowany przez lokalną społeczność zestaw celów i działań zmierzający do zaspokojenia lokalnych potrzeb i oczekiwań, przy uwzględnieniu uwarunkowań i dynamiki zmian zachodzących w otoczeniu, wpisuje się w cele programów operacyjnych Unii Europejskiej ukierunkowane na zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu wzrost.

Strategia rozwoju obszaru LGD, dzięki komplementarności z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 i Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, stwarza szansę przyśpieszenia gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy i budowania społeczeństwa obywatelskiego przy wykorzystaniu mechanizmów wsparcia finansowego.

Zastosowane narzędzia partycypacji w budowaniu strategii w zestawieniu z zasadami monitorowania poziomu i efektów jej wdrażania tworzą mechanizm współodpowiedzialności za LSR jako narzędzie kreowania rozwoju.

Nasze cele ogólne będą z poziomu LGD uzupełniać i uszczegóławiać strategię rozwoju kraju i regionu lubelskiego. Zrównoważony rozwój obszaru LGD będzie możliwy do osiągnięcia dzięki zintegrowaniu poziomemu ze strategicznymi celami rozwoju gmin członkowskich i obszarów funkcjonalnych co w sposób jednoznaczny i kompleksowy wykazano w części A tabeli zgodności.

LSR tworzy ramy do współpracy pomiędzy sektorami, przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi na rzecz aktywizowania i włączania w życie społeczne obszaru ludzi z grup defaworyzowanych – bezrobotnych, osób starszych, młodzieży i dzieci, mieszkańców miejscowości peryferyjnych.

Prospołecznemu i prorozwojowemu podejściu LSR służy przede wszystkim umiejętne dobór lokalnych kryteriów wyboru operacji i ustalony poziom wsparcia, dostosowany do diagnozy ekonomicznej sektorów oraz potrzeb, oczekiwań i możliwości grup docelowych.

Przedsięwzięcia planowane przez LGD w ramach I celu ogólnego LSR podejmowane będą przede wszystkim z udziałem sektora społecznego, tj. mieszkańców, organizacji społecznych, osób z grup defaworyzowanych.

Przedsięwzięcia w ramach II celu ogólnego LSR będą podejmowane przez: mieszkańców – osoby z grupy defaworyzowanej ze względu na dostęp do rynku pracy, przedsiębiorców oraz lokalne organizacje społeczne. Społeczne inicjatywy mieszkańców zwiększą ich aktywność obywatelską przyczynią się do wzmocnienia poczucia wspólnoty lokalnej i więzi z obszarem.

Realizacja wszystkich przedsięwzięć oraz dobra polityka na szczeblu lokalnym zapewni zrównoważony i zgodny z zasadami dbałości o środowisko rozwój całego obszaru LGD we wszystkich dziedzinach życia jego mieszkańców – pracy, zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i wolnego czasu.

ROZDZIAŁ 11. MONITORING I EWALUACJA

W niniejszym rozdziale przedstawiono opis prowadzenia ewaluacji i monitoringu w ramach wdrażania LSR 2016-2022 oraz funkcjonowania Stowarzyszenia LGD „Dolina Giełczwi”. Celem prowadzonych badań i analiz będzie zebranie informacji na temat finansowego, rzeczowego oraz społecznego wymiaru działania LGD i wdrażania LSR pod kątem skuteczności i wydajności pracy Stowarzyszenia. Dodatkowo, przyjęte procedury mają na celu ocenę zgodności realizacji operacji z przyjętymi celami strategii.

W związku z tak postawionym celem ogólnym prowadzenia badań ewaluacyjnych i monitoringu, analizy będą prowadzone przy udziale: pracowników LGD, członków organów LGD, a także samych mieszkańców obszaru LGD, których opinia ma ważne znaczenie dla realizacji jednej z podstawowych zasad działania LGD – oddolności i współdecydowania w obszarze kierunków rozwoju.

Badania ewaluacyjne zostały wyróżnione ze względu na moment, w którym badanie będzie prowadzone.

Zaznaczyć należy, że realizacja badań ewaluacyjnych odbywać się będzie z zastosowaniem podstawowych kryteriów ewaluacji, którymi są:

Trafność (ang. relevance)

Kryterium to pozwala ocenić w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom i priorytetom danego sektora lub regionu. Ustalone w wyniku zastosowania kryterium trafności wnioski wpływają na podjęcie decyzji o kontynuowaniu, modyfikacji lub wstrzymaniu projektu/programu.

Efektywność (ang. efficiency)

Kryterium efektywności pozwala ocenić tzw. „ekonomiczność” danego projektu / programu, czyli stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, poświęcony czas) do uzyskanych produktów, rezultatów oraz oddziaływania. Kryterium efektywności stosowane jest przy analizach możliwości osiągnięcia zbliżonych efektów przy wykorzystaniu mniejszych zasobów oraz zwiększaniu efektów przy zastosowaniu porównywalnych zasobów. Kryterium ma również zastosowanie przy porównywaniu ewaluowanego projektu/programu z podobnymi projektami/programami w danym sektorze.

Skuteczność (ang. effectiveness)

Kryterium skuteczności pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele projektu/programu zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte. Z uwagi na fakt, że cele projektu/programu formułowane są na kilku poziomach, od celów ogólnych do operacyjnych, należy jasno doprecyzować, do którego poziomu celów będziemy się odwoływać. Należy również wziąć pod uwagę, nie tylko pozytywne efekty programu, ale również ewentualne efekty negatywne.

Użyteczność (ang. utility)

Kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie projektu/programu odpowiada potrzebom grupy docelowej. Dzięki zastosowaniu tego kryterium można ocenić, czy zmiany wywołane realizacją projektu/programu są korzystne z punktu widzenia jego beneficjentów. Należy wziąć pod uwagę różnice interesów osób zaangażowanych

w przedsięwzięcie. To co ocenimy jako użyteczne dla jednej grupy, może nie być użytecznym z punktu widzenia innej grupy.

Trwałość (ang. sustainability)

Kryterium trwałości pozwala ocenić czy uprzednio zaplanowane pozytywne efekty projektu/programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji. Kryterium to ma zastosowanie przy ocenie wartości projektu/programu w kategorii jego użyteczności, w dłuższej perspektywie czasowej. Kryterium trwałości stosowane jest w ewaluacjach ex-post, ponieważ pozwala ocenić na ile zmiany wywołane oddziaływaniem projektu/programu są faktycznie trwałe i widoczne po zakończeniu wsparcia finansowego.

Prace bieżącego zbierania i kontrolowania danych będą wykonywane przez pracowników oraz odpowiednie organy na bieżąco, co powoduje, że w przypadku wykrycia nieprawidłowości i/lub niskiej oceny któregoś z przyjętych kryteriów, możliwe będzie szybkie reagowanie i wprowadzenie niezbędnych zmian w organizacji LGD i/lub wdrażaniu LSR. W ramach bieżącego zbierania danych LGD będzie posługiwała się ankietami dla beneficjentów, listami obecności, rejestrami działań tworzonych na odpowiednich formularzach.

Elementy podlegające monitoringowi:

- Harmonogram ogłaszanych naborów
- Wskaźniki realizacji LSR
- Budżet LSR
- Zainteresowanie stroną internetową LGD
- Pracownicy biura LGD, funkcjonowanie biura

Elementy podlegające ewaluacji:

- Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura
- Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej
- Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników
- Harmonogram naborów wniosków LSR
- Budżet LSR

Podmioty dokonujące ewaluacji i monitoringu:

- Wewnętrzne: Zarząd LGD, Biuro LGD
- Zewnętrzne: podmiot niezwiązany z LGD (np. instytucja zarządzająca, ekspert)

Wykorzystanie wyników z analizy danych monitoringowych i ewaluacji:

Uzyskane wnioski z prowadzonych badań i analiz z zakresu monitorowania i ewaluacji funkcjonowania LGD i wdrażania LSR będą przedmiotem dyskusji na spotkaniu członków organów LGD. Celem spotkania będzie ustalenie, które i w jaki sposób wnioski płynące z dokonanych analiz przedstawionych w formie raportu należy zaimplementować w pracy Stowarzyszenia i/lub we wdrażaniu LSR. Decyzją Zarządu zostanie przygotowany projekt zmian w LSR lub innych dokumentach wpływających na zagadnienie, które wymaga aktualizacji, zgodnie z zasadami dokonywania zmian opisanymi w LSR, statucie i/lub odpowiednich regulaminach.

Monitoring i ewaluacja wdrażania LSR 2016-2022 Stowarzyszenia LGD „Dolina Gietczwi” będą prowadzone w oparciu o **obowiązujące** „Wytyczne Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020”.

ROZDZIAŁ 12. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

LSR realizuje cel szczegółowy inicjatywy LEADER tj. „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” poprzez przypisane mu operacje dostosowane do lokalnych uwarunkowań, w związku z czym przyjęto, że dokument LSR jest emanacją działania objętego PROW 2014-2020, polegającą na wyborze takich działań i operacji, które na poziomie Stowarzyszenia LGD „Dolina Gietczwi” realizować będą cel ogólny i cele szczegółowe inicjatywy LEADER.

Analiza uwarunkowań wynikających z art. 49 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko wykazała, że potencjalny zakres rzeczowy operacji możliwych do zrealizowania w ramach LSR nie naruszy występujących na terenie LGD obszarów i form ochrony środowiska naturalnego i nie będą one narażone w wyniku ich wdrażania na przekroczenia standardów ich jakości w wyniku intensywnego wykorzystania, ponieważ w LSR nie planuje się realizacji przedsięwzięć mogących znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Założenia do LSR na lata 2016-2022 dla LGD „Dolina Gietczwi” przekazano do uzgodnienia Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie i Lubelskiemu Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu wraz

z wnioskiem o stwierdzenie konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przygotowywanego dokumentu.

W swoich stanowiskach oba organy uznały, że brak jest podstaw do prowadzenia dla dokumentu LSR strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Na podstawie wyników analizy uwarunkowań wynikających z art. 49 ustawy sooś i zgodnych opinii uprawnionych organów, Zarząd Lokalnej Grupy Działania „Dolina Giełczwi” w opinii z dnia 28 grudnia 2015r. stwierdził, że w stosunku do LSR na lata 2016-2022 dla LGD „Dolina Giełczwi” nie mają zastosowania przepisy art. 46 i art. 47 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, dotyczące konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

Akty prawne:

1. Rozporządzenie (WE) 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320)
2. Rozporządzenie (WE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, str. 487)
3. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 2015 r. poz. 378)
4. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 349)
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2015 r. poz. 1570)
6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2015 r. Poz. 1839)
7. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. poz. 1146 oraz z 2015 r. poz. 378) 8) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240 późn. zm.)
8. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.)

Dokumenty strategiczne i programowe:

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, decyzja KE z dnia 12 grudnia 2014 r. nr C(2014) 9783
2. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
3. Strategia Rozwoju Społeczno- Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020
4. Strategia Rozwoju Kraju 2020
5. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Trzecia Fala Nowoczesności” Polska 2030
6. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie
7. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
8. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
9. Strategia Rozwoju Gminy Mełgiew na lata 2007-2015
10. Strategia Rozwoju Gminy Milejów na lata 2009-2015
11. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Piaski w latach 2008 -2015
12. Strategia Rozwoju Gminy Rybczewice na lata 2007-2020
13. Strategia Rozwoju Gminy Trawniki na lata 2007-2015
14. Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśniki”

15. Zintegrowana Strategia Rozwoju Szlaku Jana III Sobieskiego w gminach Wólka, Spiczyn, Mełgiew, Piaski, Rybczewice, Gorzków

Wytyczne:

1. Wspólne Wytyczne Dyrekcji Generalnych Komisji Europejskiej, AGRI, EMPL, MARE i REGIO, na temat rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Wytyczne dla państw członkowskich i instytucji zarządzających programami. Wytyczne dla beneficjentów, Wersja 2: sierpień 2014
2. Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, MIR, Warszawa 2014
3. Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020. Materiał zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia Leader, Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015
4. Regulamin konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, MRiRW, Warszawa 2015

ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznik nr 1. PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR LGD „DOLINA GIEŁCZWI”

Cel aktualizacji:

Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) jest „otwarta” na społeczną dyskusję oraz wszelkie konstruktywne uwagi i wnioski. Aktualizacja strategii będzie dokonywana w wyniku monitoringu zjawisk społecznych, a także jako reakcja na zaistniałe potrzeby i aktualną sytuację.

Długookresowy charakter planowania strategicznego w zakresie rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich (na lata 2016-2022) wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i ich uwzględnienia w strategii.

Celem aktualizacji LSR będzie dążenie do takiej modyfikacji celów, przedsięwzięć i wskaźników, która pozwoli na wykorzystanie pojawiających się szans i likwidację zagrożeń wynikających ze zmiennych warunków zewnętrznych, a wpływających na wszechstronny rozwój obszaru objętego strategią.

Aktualizacja LSR może być przeprowadzona również w celu dostosowania zapisów obowiązującego dokumentu do nowoprzyjętych oraz aktualnie przygotowywanych dokumentów na szczeblu rządowym.

Procedura aktualizacji LSR

Proces aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju będzie społecznym procesem, prowadzonym z użyciem procedur partycypacyjnych, tzn. wprowadzane zmiany będą przedmiotem konsultacji społecznych z przedstawicielami: mieszkańców, sektora publicznego, społecznego i gospodarczego.

Zasady aktualizacji LSR:

Aktualizacja strategii będzie dokonywana w taki sposób, aby zostały spełnione zasady ustalone w pierwotnej wersji dokumentu.

Podstawą do zainicjowania aktualizacji są działania monitorujące prowadzone przez biuro LGD, w zakresie:

1. Realizacji celów ogólnych oraz szczegółowych LSR – cele monitorowane są na podstawie formularzy udostępnianych przez Urząd Marszałkowski, jak również na podstawie opracowanych przez LGD narzędzi.
2. Wskaźników rezultatu i produktu w ramach przedsięwzięć i stopień realizacji celów LSR - zakres monitoringu obejmuje ocenę realizowanych przedsięwzięć w aspekcie przyjętych wskaźników produktu i rezultatu, co w konsekwencji przekłada się na ocenę skuteczności procesu wdrażania LSR.
3. Harmonogramu prac nad wdrażaniem LSR - terminowość wdrażania Strategii ma istotne znaczenie dla procesu organizacji i przeprowadzania naborów. W przypadku identyfikacji nieścisłości w zakresie prawidłowej realizacji harmonogramu, biuro LGD podejmuje odpowiednie działania zapobiegawcze.

Kluczowe pytania dotyczące aktualizacji:

1. Czy problemy i potrzeby społeczne zdiagnozowane przy opracowaniu strategii lub ostatniej aktualizacji są nadal takie same czy należy je zmienić (wykreślić, dodać nowe, przeformułować)?
2. Czy podana wizja rozwoju społecznego jest nadal aktualna?
3. Czy wskazane cele należy zmienić (zawęzić, rozszerzyć, dodać nowe bardziej szczegółowe)?
4. Czy należy zmienić działania/zadania (wykreślić, dodać nowe, przeformułować)?
5. Czy wskaźniki dla tych działań są właściwie dobrane (dodać nowe, wykreślić niepotrzebne, doprecyzować opis)?

Sposób przeprowadzenia aktualizacji LSR będzie zależny od przyczyny aktualizacji dokumentu.

Tabela nr 27.

Lp.	DLACZEGO? przyczyna aktualizacji	CO? zakres aktualizacji	JAK? sposób aktualizacji
1	DORAŻNA – potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych działań monitoringowych lub ewaluacyjnych w zakresie realizacji LSR - zmiana sytuacji społeczno-gospodarczej	Rozdz. V – Cele i wskaźniki	1. PRZYGOTOWANIE PROPOZYCJI ZMIAN PRZEZ BIURO LGD 2. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI a) upowszechnienie propozycji zmian w Rozdz. V LSR (Cele i wskaźniki) za pośrednictwem strony internetowej LGD b) poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony) 3. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU – w ciągu 14 dni od zatwierdzenia zmian przez Zarząd.
2	DORAŻNA – potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych działań monitoringowych - zmiana sytuacji społeczno-gospodarczej	Rozdz. VII – Plan działania	1. PRZYGOTOWANIE PROPOZYCJI ZMIAN PRZEZ BIURO LGD 2. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI a) upowszechnienie propozycji zmian w Planie działania (Rozdział VII LSR) za pośrednictwem strony internetowej LGD b) poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony) 3. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU – w ciągu 14 dni od zatwierdzenia zmian przez Zarząd.
3	DORAŻNA – potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych działań monitoringowych	Rozdz. IX – Plan komunikacji	1. PRZYGOTOWANIE PROPOZYCJI ZMIAN PRZEZ BIURO LGD 2. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI a) upowszechnienie propozycji zmian w Planie komunikacji (Rozdział IX LSR) za pośrednictwem strony internetowej LGD b) poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony) 3. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU – w ciągu 14 dni od zatwierdzenia zmian przez Zarząd.
4	DORAŻNA – potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych działań monitoringowych	Kryteria wyboru operacji	Procedura zmiany kryteriów wyboru operacji została określona w dokumencie „Kryteria wyboru operacji wraz z procedurą zmiany kryteriów wyboru”. Sposób przeprowadzenia aktualizacji czy zmian w kryteriach będzie zgodny z zatwierdzoną procedurą. 1. PRZYGOTOWANIE PROPOZYCJI ZMIAN PRZEZ BIURO LGD 2. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI a) upowszechnienie propozycji zmian w Kryteriach wyboru operacji za pośrednictwem strony internetowej LGD b) poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony) 3. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU – w ciągu 14 dni od zatwierdzenia zmian przez Zarząd.
5	DORAŻNA – potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych	Dokumenty regulujące pracę Rady, biura LGD	1. PRZYGOTOWANIE PROPOZYCJI ZMIAN PRZEZ BIURO LGD 2. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI a) upowszechnienie propozycji zmian w dokumentach regulujących pracę Rady (Rozdział IX LSR) za pośrednictwem

	<p>działań monitoringowych</p> <p>- potrzeba wyniku z konieczności dostosowania dokumentów do nowych przepisów i/lub dokumentów wyższego rzędu</p>		<p>strony internetowej LGD</p> <p>b) poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony)</p> <p>3. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU – w ciągu 14 dni od zatwierdzenia zmian przez Zarząd.</p>
6	<p>DORAŻNA</p> <p>- potrzeba aktualizacji wyniku ze stwierdzonych nieprawidłowości proceduralnych</p>	<p>Wskazany element LSR lub dokumentu powiązanego</p>	<p>1. PRZYGOTOWANIE PROPOZYCJI ZMIAN PRZEZ BIURO LGD</p> <p>2. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI</p> <p>a) upowszechnienie propozycji zmian LSR lub dokumencie powiązanych za pośrednictwem strony internetowej LGD</p> <p>b) poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony)</p> <p>3. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU – w ciągu 14 dni od zatwierdzenia zmian przez Zarząd.</p>

Załącznik nr 2. PROCEDURA EWALUACJI I MONITORINGU

Tabela nr 28. Elementy podlegające monitoringowi

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Harmonogram ogłaszanych konkursów.	Pracownicy biura LGD (ocena własna).	Rejestr ogłoszonych konkursów	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Wskaźniki realizacji LSR.	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika
Budżet LGD	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Rejestr danych.	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa

Tabela nr 29. Elementy podlegające ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura	Biuro LGD (ocena własna).	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie dyrektora i Zarządu Stowarzyszenia	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2018 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Biuro LGD (ocena własna).	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2018 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności.

Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna).	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2018 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.
Harmonogram naborów wniosków LSR	Biuro LGD (ocena własna).	Rejestr danych	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2018 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR
Budżet LSR.	Biuro LGD (ocena własna).	Rejestr danych	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2018 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do końca 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Załącznik nr 3. PLAN DZIAŁANIA

Tabela nr 30. Plan działania.

CO 1.0 - ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARU LSR UKIERUNKOWANY NA INNOWACYJNE DZIAŁANIA PROEKOLOGICZNE

CEL OGÓLNY NR 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie / zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EURO	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EURO	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EURO	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w EURO		
Cel szczegółowy 1.1 Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej przyjaznej środowisku i sprzyjającej turystyce aktywnej													PROW/RPO	
Przedsięwzięcie 1.1.1 AKTYWNY WYPOCZYNEK	Wskaźnik produktu: liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej sprzyjającej aktywności fizycznej	8 szt.	53%	299 633,49	3 szt.	73%	103 210,73	4 szt.	100%	292 325,44	15 szt.	695 169,66	PROW	Poddziałanie 19.2 / Realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji sieciowej oferty turystycznej	1 szt.	100%	13 750 9 579,52	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	1 szt.	13 750 9 579,52	PROW	Poddziałanie 19.3 / Projekt współpracy
	Wskaźnik produktu: liczba przygotowanych i zrealizowanych projektów współpracy w zakresie sieciowego rozwijania infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	0 szt.	0%	0	2 szt.	100% 67%	169 840,00 163 328,13	0 1	100%	0 12 253,95	2 szt. 3 szt.	169 840 175 582,08		Poddziałanie 19.3 / Projekt współpracy
Razem cel szczegółowy 1.1				313 383,49 309 213,01			273 050,73 266 538,86			292 325,44 304 579,39		878 759,66 880 331,26		
Cel szczegółowy 1.2 Rozwój postaw i zachowań prozdrowotnych i proekologicznych														

Z komentarzem [LDG5]: Kwota w budżecie została zaktualizowana do faktycznie wypłaconej kwoty w EURO (dotyczy pr. współpracy o akronimie RozTurKaj)

Z komentarzem [LDG6]: Kwota w budżecie została zaktualizowana. Uwzględniono:
- kwotę faktycznie wypłaconą na przygotowanie projektu współpracy SPAWiR – 10 487,74 euro
- kwotę wnioskowanej wypłaty na realizację projektu współpracy SPAWiR tj, 611 361,57 zł w przeliczeniu euro po 4 zł = 152 840,39 euro
Łącznie: 10 487,74 euro + 152 840,38 euro = 163 328,12 euro

Z komentarzem [LDG7]: Kwota powstała z oszczędności po rozliczeniu i wypłacie zrealizowanych projektów współpracy. Kwota zostanie przeznaczona na realizację dodatkowego, planowanego projektu współpracy.
Budżet na podziałanie 19.3 – 201 200 euro
- 9 579,52 euro (RozTurKaj)
- 16 038,40 euro (NKITD)
- 10 487,74 euro (przygotowanie SPAWiR)
- 152 840,39 euro (w toku, rozliczanie realizacji SPAWiR)
Pozostaje: 12 253,95 euro

Z komentarzem [LDG8]: Autokorekta kwot, zgodnie ze zmianami wyżej.

Przedsięwzięcie 1.2.1: CZŁOWIEK I NATURA	Wskaźnik produktu: liczba operacji ukierunkowanych na innowacje w zakresie ekologii, ochrony przyrody i krajobrazu, ochrony zdrowia i aktywności fizycznej	1 szt.	17%	11 633,40	4 szt.	83%	44 536,49	1 szt.	100%	30 000	6 szt.	86 169,89	PROW	Poddziałanie 19.2 / Realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: liczba wydarzeń o charakterze edukacyjnym lub informacyjnym w zakresie ekologii i zdrowego trybu życia	0 szt.	0%	0	1 szt.	100%	3 750	0 szt.	100%	0	1 szt.	3 750		Poddziałanie 19.4 / Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.2				11 633,40			48 286,49			30 000,00		89 919,89		
Razem cel ogólny 1				225 016,89 320 846,41			221 237,22 314 825,35			222 225,44 334 579,39		968 679,55 970 251,15		

Z komentarzem [LDG9]: Autokorekta kwot, zgodnie ze zmianami wyżej.

CO 2.0 - WZMOCNIENIE WIĘZI MIESZKAŃCÓW Z OBSZAREM LSR

CEL OGÓLNY NR 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie / zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EURO	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EURO	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w EURO	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w EURO		
Cel szczegółowy 2.1 Pobudzenie i rozwój lokalnych inicjatyw gospodarczych												PROW/RPO		
Przedsięwzięcie 2.1.1: AKTYWNI GOSPODARCZO	Wskaźnik produktu: liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	8 szt.	23%	154 905,99	20 szt.	80%	288 799,12	7 szt.	100%	151 200,00	35 szt.	594 905,11	PROW	Poddziałanie 19.2 / realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	5 szt.	45%	156 509,71	5 szt.	91%	174 536,49	1 szt.	100%	43 500,00	11 szt.	374 546,20		Poddziałanie 19.2 / realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 2.1				311 415,70			463 335,61			194 700,00		969 451,31		
Cel szczegółowy 2.2 Zachowanie dziedzictwa historyczno-kulturowego materialnego i niematerialnego obszaru LSR														
Przedsięwzięcie 2.2.1: TRADYCJA DZISIAJ	Wskaźnik produktu: liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	0 szt.	0%	0	1 szt.	100%	11 155,74	0 szt.	100%	0	1 szt.	11 155,74	PROW	Poddziałanie 19.2 / realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: liczba wydarzeń kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię	3 szt.	100%	26 937,75	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	3 szt.	26 937,75		Poddziałanie 19.2 / realizacja LSR

	Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie ochrony i upowszechnienia dziedzictwa niematerialnego	1 szt.	100%	17 610,00 16 038,40	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	1 szt.	17 610,00 16 038,40		Poddziałanie 19.3 / Projekt współpracy
Razem cel szczegółowy 2.2				44 547,75 42 976,15		11 155,74				0		55 702,49 54 131,89		
Cel szczegółowy 2.3 Aktywizacja mieszkańców i tworzenie infrastruktury społecznej integrującej środowisko lokalne														
Przedsięwzięcie 2.3.1: DZIAŁAMY LOKALNIE	Wskaźnik produktu: liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej zaspokajającej potrzeby społeczne i kulturalne	3 szt.	38%	69 292,76	3 szt.	75%	42 843,21	2 szt.	100%	99 300,00	8 szt.	211 435,97	PROW	Poddziałanie 19.2 / realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	0 szt.	0%		3 szt.	100%		0 szt.	100%		3 szt.			Poddziałanie 19.2 / realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: Liczba szkoleń w zakresie aktywizacji społecznej mieszkańców	7 szt.	100%	11 679,68	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	7 szt.	11 679,68		Poddziałanie 19.2 / realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	15 szt.	26%	1 250,00	15 szt.	53%	750,00	27 szt.	100%	500,00	57 szt.	2 500,00		Poddziałanie 19.4 / Aktywizacja

Z komentarzem [LDG10]: Kwota w budżecie została zaktualizowana do faktycznie wypłaconej kwoty w EURO (dotyczy pr. współpracy o akronimie NKITD)

Z komentarzem [LDG11]: Autokorekta kwot, zgodnie ze zmianą wyżej.

Wskaźnik produktu: liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	40 szt.	20%	136 250,00	40 szt.	40%	135 000,00	121 szt.	100%	112 465,00	201 szt.	383 715,00	Poddziałanie 19.4 / Koszty bieżące i aktywizacja
Wskaźnik produktu: Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	20	39%	1 250,00	21	80%	2 500,00	10	100%	1 250,00	51	5 000,00	Poddziałanie 19.4 / Koszty bieżące
Wskaźnik produktu: Liczba konferencji / targów / prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD	0	0%	0	0	0%	0	1	100%	1 250,00	1	1 250,00	Poddziałanie 19.4 / Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 2.3			219 722,44			181 093,21			214 765,00	-	615 580,65	
Razem cel ogólny 2			575 685,89 574 114,29			655 584,56			409 465,00	-	1 640 735,45 1 639 163,85	
Razem poddziałanie 19.2 "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"			730 592,78			665 081,78			616 325,44	-	2 012 000,00	
Razem poddziałanie 19.3 - "Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania"			31 360,00 25 617,92			169 840,00 163 328,13			0,00 12 253,95	-	201 200,00	
Razem poddziałanie 19.4 "Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji"			138 750,00			142 000,00			115 465,00	-	396 215,00	
Razem LSR			900 702,78 894 960,70			976 921,78 970 409,91			731 790,44 744 044,39	-	2 609 415,00	
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW											% budżetu poddziałania 19.2 Realizacja LSR	
											969 451,31	48,18%

Z komentarzem [LDG12]: Autokorekty kwot w podsumowaniu budżetu, zgodnie ze zmianami wyżej.

Załącznik nr 4. BUDŻET LSR

Tabela nr 31. Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe EURO					Razem EFSI
	PROW	RPO		PO RYBY	Fundusz wiodący	
		EFIS	EFRR			
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	2 012 000	0,00	0,00	0,00	0,00	2 012 000
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia 1303/2013)	201 200	0,00	0,00	0,00	0,00	201 200
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	396 215	0,00	0,00	0,00	0,00	396 215
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)						
Razem	2 609 415,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2 609 415,00

Tabela nr 32. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	1 280 235,6 euro	731 764,4 euro		2 012 000 euro
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	0,00	0,00	0,00	0,00
Razem	1 280 235,6 euro	731 764,4 euro	0,00	2 012 000 euro

Załącznik nr 5. PLAN KOMUNIKACJI

Tabela nr 33. Plan komunikacji

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego i środki przekazu	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Wskaźniki	Planowane efekty	Analiza efektywności	Opis wniosków/opinii	Budżet
I poł. 2016	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014- 2020: - artykuły w prasie lokalnej - imprezy lokalne - ulotki	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, szczególnie osoby z grup defaworyzowanych	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba imprez/wydarzeń - 2 - liczba wydanych ulotek - 250	liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR – min. 5000	Badanie monitoringowe wyznaczonych wskaźników oceny skuteczności działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD	
II poł. 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach projektów, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014- 2020: - artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (urzędy, GOKi) - artykuły na stronach internetowych oraz portalach społ.	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności osoby z grup defaworyzowanych (osoby bezrobotne), przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba ogłoszeń na tablicach w instytucjach publicznych - 5 - liczba ogłoszeń na stronach www i portalach społ. - 5 - liczba wejść na stronę internetową LGD – min. 500	liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR – min. 5000	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD	
II poł. 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji	Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru projektów przez LGD: - prezentacje pracowników biura w	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności osoby z grup defaworyzowanych	- liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami - 5 - liczba ulotek do	liczba osób poinformowanych o zasadach oceniania i wyboru projektów – min. 250	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony	

	poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	trakcie spotkań - ulotka informacyjna wręczana na spotkaniu	(osoby bezrobotne), przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	rozdysponowania na jednym spotkaniu - 50		komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD Ewentualne zalecenia do aktualizacji LSR czy procedur	
I poł.2017	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach pozyskania wsparcia z budżetu LSR	Opracowanie i zamieszczenie artykułów informacyjnych w prasie lokalnej	Mieszkańcy obszaru, przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba artykułów – 3	- liczba osób, do których dotarła prasa lokalna – 4700 Zakładamy, że ok. 50% czytelników lokalnej prasy zapozna się z treścią artykułów opracowanych przez LGD nt. możliwości pozyskania wsparcia z budżetu LSR.	----	----	----
I poł.2017	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy: - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	- ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów)	- zwrot ankiet na poziomie min. 25%	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD. Ewentualne zalecenia dla pracowników LGD świadczących doradztwo, zaplanowanie dodatkowego przeszkolenia osób	----

							udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej.	
I poł.2017	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach pozyskania wsparcia z budżetu LSR	Udział w lokalnych wydarzeniach	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba wydarzeń – 2	- liczba odbiorców informacji o możliwościach pozyskania wsparcia z budżetu LSR – min. 100	----	----	----
I poł.2017	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach przyznawania dofinansowania w ramach działania 19.2 PROW 2014-2020	Opracowanie i druk materiałów informacyjnych (ulotki)	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba egzemplarzy ulotek - 1250	- liczba odbiorców drukowanych materiałów informacyjnych (ulotki) – 1250 osób - do końca 2017 roku	----	----	----
II poł.2017	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach pozyskania wsparcia z budżetu LSR	Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych –7	- liczba uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami – min. 50	----	----	----
II poł. 2017	Poinformowanie ogółu mieszkańców nt. głównych założeń LSR na lata 2014- 2020	Bieżąca aktualizacja strony internetowej LGD w zakresie informacji dla beneficjentów	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba wejść na stronę internetową LGD – min. 5000	- liczba osób poinformowanych o głównych założeniach LSR na lata 2014-2020 – 50% użytkowników strony WWW LGD, tj. min 2500	----	----	----
I poł.2018	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach pozyskania wsparcia z budżetu LSR	Opracowanie i zamieszczenie artykułów informacyjnych w prasie lokalnej	Mieszkańcy obszaru, przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba artykułów w prasie lokalnej – 2	Liczba osób, do których dotarła prasa lokalna – 4 000 Zakładamy, że ok. 50% czytelników lokalnej prasy zapozna się z treścią artykułów opracowanych przez LGD nt. możliwości pozyskania wsparcia	----	----	----

					z budżetu LSR.			
I poł.2018	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach pozyskania wsparcia z budżetu LSR	Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych – 5	Liczba uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami – min. 50	----	----	----
I poł.2018	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania	Opracowanie i zamieszczenie artykułów informacyjnych w mediach internetowych	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba mediów internetowych (strony www, portale społ. i fanpage), które zamieściły, udostępniły artykuły LGD - 5	Zakładamy, że artykuły informacyjne dotrą do min 10% mieszkańców obszaru LSR	----	----	----
I poł.2018	Poinformowanie mieszkańców nt. realizacji LSR na lata 2014- 2020	Aktualizacja strony internetowej LGD	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba unikalnych odsłon na stronie internetowej LGD – min. 1500	Zakładamy, że min 50% użytkowników skorzysta z informacji zamieszczonych na stronie LGD	----	----	----
I poł.2018	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny szkolenia i doradztwa indywidualnego świadczonego przez pracowników LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji Beneficjentów LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy: - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email Beneficjentów	Beneficjenci, którzy skorzystali z doradztwa i/lub szkolenia i/lub złożyli wnioski o przyznanie pomocy w roku 2018	Ankiety rozesłane do wszystkich Beneficjentów którzy skorzystali z doradztwa i/lub szkolenia i/lub złożyli wnioski o przyznanie pomocy	Zwrot ankiet na poziomie min. 25%	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD. Ewentualne zalecenia dla pracowników LGD świadczących doradztwo.	----
II poł. 2018	Poinformowanie mieszkańców nt. realizacji LSR na lata 2014- 2020	Udział w lokalnych wydarzeniach	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba wydarzeń – 1	Zakładamy, że min 50% uczestników zostanie poinformowanych nt. realizacji LSR	----	----	----
II poł.	Poinformowanie	Aktualizacja strony	Mieszkańcy obszaru,	Liczba unikalnych	Zakładamy, że min	----	----	----

2018	mieszkańców nt. realizacji LSR na lata 2014- 2020	internetowej LGD	osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	odsłon na stronie internetowej LGD – min. 1000	50% użytkowników skorzysta z informacji zamieszczonych na stronie LGD			
II poł. 2018	Poinformowanie mieszkańców nt. realizacji LSR na lata 2014- 2020	Opracowanie i zamieszczenie artykułów informacyjnych w prasie lokalnej	Mieszkańcy obszaru, przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba artykułów w prasie lokalnej – 2	Liczba osób, do których dotarła prasa lokalna – 4 000 Zakładamy, że ok. 50% czytelników lokalnej prasy zapozna się z treścią artykułów opracowanych przez LGD nt. realizacji LSR.	----	----	----
I poł. 2019	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o możliwościach pozyskania wsparcia z budżetu LSR	Organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych – 5	Liczba uczestników spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami – min. 30	-----	-----	
I poł. 2019	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny szkolenia i doradztwa indywidualnego świadczonego przez pracowników LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji Beneficjentów LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy: - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email Beneficjentów	Beneficjenci, którzy skorzystali z doradztwa i/lub szkolenia i/lub złożyły wniosek o przyznanie pomocy w roku 2019	Ankiety rozesłane do wszystkich Beneficjentów którzy skorzystali z doradztwa i/lub szkolenia i/lub złożyły wniosek o przyznanie pomocy	Zwrot ankiet na poziomie min. 25%	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD. Ewentualne zalecenia dla pracowników LGD świadczących doradztwo.	----
I poł. 2019	Poinformowanie mieszkańców nt. realizacji LSR na lata 2014- 2020	Aktualizacja strony internetowej LGD	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje	Liczba unikalnych odsłon na stronie internetowej LGD – min. 1000	Zakładamy, że min 50% użytkowników skorzysta z informacji zamieszczonych na stronie LGD	----	----	----

			pozarządowe					
I poł. 2019	Budowanie rozpoznawalności Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz LGD „Dolina Giełczwi”	Wykonanie gadżetów promocyjnych z logotypami UE i Programu	Beneficjenci poddziałania 19.2, którzy otrzymali wsparcie za pośrednictwem LGD „Dolina Giełczwi”, uczestnicy wydarzeń (w tym spotkań, szkoleń) organizowanych przez LGD	Liczba sztuk: min. 600	Dzięki gadżetom promocyjnym liczba osób świadomych funkcjonowania PROW znacząco poszerzy się. Liczba rozkolportowanych gadżetów promocyjnych do końca 2019 roku – 50%. Pozostałe 50% materiałów reklamowych zostanie rozkolportowane do końca 2020 r.	Stopień efektywności działania potwierdzi lista dystrybucji gadżetów promocyjnych. Zakładamy osiągnięcie 100% wskaźnika (wykonanie i kolportaż) do końca 2020 r.	Zalecane jest, aby gadżety zostały rozkolportowane na całym obszarze LGD, ze szczególnym uwzględnieniem bezpośrednich beneficjentów PROW 2014-2020 (m.in. uczestnicy zadań komunikacyjnych).	-----
I poł. 2019	Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru LGD poprzez edukację.	Organizacja wydarzenia o charakterze edukacyjnym.	Mieszkańcy obszaru LGD i wszyscy zainteresowani poszerzeniem wiedzy na temat tradycyjnych kulinariów i/lub rzemiosł dawnych	Liczba zorganizowanych pokazów - 3	Liczba odbiorców pokazu, którzy zwiększą swoją wiedzę w zakresie tradycyjnych kulinariów i/lub rzemiosł dawnych – min. 100	Stopień efektywności działania potwierdzą umowy i/lub rachunki, dok. fotograficzna z wydarzenia. Zakładamy osiągnięcie 100% wskaźnika do końca I półrocza 2019r.	Pokazy powinny mieć szeroką dostępność dla wszystkich osób zainteresowanych – zalecane jest przeprowadzenie pokazów plenerowych, zewnętrznych oraz upublicznienie informacji o organizacji wydarzenia na stronie internetowej LGD oraz FB co najmniej 7 dni przed terminem wydarzenia.	-----
II poł. 2019	Poinformowanie mieszkańców nt. realizacji LSR na lata 2014- 2020	Aktualizacja strony internetowej LGD	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba unikalnych odsłon na stronie internetowej LGD – min. 1000	Zakładamy, że min 50% użytkowników skorzysta z informacji zamieszczonych na stronie LGD	-----	-----	-----
2020-2021 (po każdym)	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	- ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych)	zwrot ankiet na poziomie min. 25%	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego	-----

naborze)		etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy. Ocena wdrożenia wniosków z wcześniej pozyskanej informacji zwrotnej: - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców		konkursów)		działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD Ewentualne zalecenia dla pracowników LGD świadczących doradztwo, zaplanowanie dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej	
2020 - 2022	Aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru LGD poprzez edukację.	Organizacja wydarzeń o charakterze edukacyjnym lub informacyjnym.	Mieszkańcy obszaru LGD zainteresowani poszerzeniem wiedzy w zakresach tematycznych zgodnych z celami LSR (sport, rekreacja, ekologia, ochrona przyrody, ochrona zdrowia i zdrowy tryb życia, kultywowanie lokalnej kultury, tradycji, historii)	Liczba zorganizowanych wydarzeń o charakterze edukacyjnym lub informacyjnym – min. 4	Liczba odbiorców wydarzeń o charakterze edukacyjnym lub informacyjnym, którzy zwiększą swoją wiedzę w zakresie tematycznym zgodnym z celami LSR – min. 60	Analiza efektywności organizowanych wydarzeń o charakterze edukacyjnym będzie prowadzona na bieżąco, tj. ocena stopnia zainteresowania (wg ilości zgłoszeń), ocena frekwencji uczestników (na podstawie listy obecności), ocena uczestników (anonimowa ankieta).	Informacja o planowanych wydarzeniach powinna dotrzeć do wszystkich gmin obszaru LGD, zalecane jest upublicznienie informacji o organizacji wydarzeń na stronie internetowej LGD oraz FB.	-----
2020 - 2022	Budowanie rozpoznawalności Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz LGD „Dolina Giełczwi”	Wykonanie materiałów promocyjnych z logotypami UE i PROW	Mieszkańcy obszaru LGD, uczestnicy wydarzeń (spotkań, szkoleń, konkursów) organizowanych przez LGD, beneficjenci	Ilość wykonanych materiałów promocyjnych wg rodzaju – min. 6	Dzięki gadżetom promocyjnym liczba osób świadomych funkcjonowania PROW znacząco poszerzy się. Liczba	Stopień efektywności działania potwierdzi lista dystrybucji materiałów promocyjnych. Zakładamy osiągnięcie	Zalecane jest, aby gadżety zostały rozkolportowane na całym obszarze LGD.	-----

			poddziałania 19.2, którzy otrzymali wsparcie za pośrednictwem LGD „Dolina Giełczwi”, turyści		rozkolportowanych materiałów promocyjnych do końca 2022 roku – 100%.	100% wskaźnika (wykonanie i kolportaż) do końca 2022 r.		
2020-2022	Poinformowanie mieszkańców nt. realizacji LSR na lata 2014- 2020	Aktualizacja strony internetowej LGD	Mieszkańcy obszaru, osoby bezrobotne, poszukujące pracy przedsiębiorcy, oraz organizacje pozarządowe	Liczba unikalnych odsłon na stronie internetowej LGD – min. 1000/rocznie	Zakładamy, że min. 50% użytkowników skorzysta z informacji zamieszczonych na stronie LGD	Stopień efektywności tego kanału komunikacji z mieszkańcami obszaru potwierdzi raport z Google analytics.	Zalecane jest wsparcie strony internetowej przez fanpage LGD i bieżąca analiza raportów z Google Analytics.	-----
2023	Poinformowanie ogółu mieszkańców o efektach LSR	Kampania informacyjna nt. głównych efektów LSR na lata 2014- 2020: - publikacja o efektach LSR - materiał audiowizualny prezentujący efekty wdrażania LSR	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, szczególnie osoby z grup defaworyzowanych	- liczba wydanych publikacji - 1000 egz. - liczba wykonanych materiałów prezentujących efekty wdrażania LSR - 1	liczba osób poinformowanych o efektach LSR – min. 5000	Stopień efektywności działań potwierdzi: lista dystrybucji publikacji, liczba wyświetleń materiału audiowizualnego. Zakładamy osiągnięcie 100% wskaźnika (wykonanie i kolportaż) do końca 2023 r.	Zalecane jest aby zaplanowane działania kampanii informacyjnej o efektach wdrożenia LSR dotarły do mieszkańców wszystkich gmin obszaru LGD.	-----
								5 000 €